

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XXXVII

ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ — 1986 — JULY-AUGUST

№ 437-438

NOVI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

NOVI DNI

P.O.Box 130
ETOBICOKE, ONT., CANADA
M9C 4V2

Tel.: (416) 621-2605

Editor-in-Chief: M. Dalney

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

1 YEAR SUBSCRIPTION — РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: Can. dol. 20.00 кан. дол.
U.S.A.: U.S. dol. 18.00 амер. дол.

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ
U.S. dol. 18.00 амер. дол.
Avio — U.S. dol. 30.00 амер. дол.
or equivalent — або рівновартість

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

Mr. Z. Steciuk, 10 Bates Court
Jacana 3047, Vic. Australia
Mr. A. Komar, 62 Cullford Ave.,
Klemzig 5087, S.A. Australia

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

U.S.A. — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Чикаго і околиці:

Mr. D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Філадельфія і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj, 420 Woodhaven Place,
Philadelphia, Pa. 19116, USA

Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connell Dr.
Stoughton, Mass., 02072, USA

CANADA — КАНАДА:

Тандер Бей:

Mr. P. Swyrydenko, 133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont. P7C 2G4

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає Спілка „НОВІ ДНІ“ з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний — головний редактор

Редколегія: Тоня Горохович, Василь І. Гришко,
Дмитро Кислиця, Олексій Коновал,

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Юрій Клеп, І Бондарчук, І Бурда Т. Матвієнко — ПОЕЗІЇ	1
Докія Гуменна — ПОСВАРИЛИСЬ ЗА ДІВУ	3
Михайло Смик — НАША ПОЗИЦІЯ	4
Ігор Копман — ЩЕ ПРО УКРАЇНЦІВ ТА ЄВРЕЇВ	5
Василь Сокіл — ЧЕКАННЯ І ЗНЕВІР'Я, ТРИВОГИ І НАДІЇ	7
Мар'ян Дальний — ПАНСІОНИ ІМ. ІВАНА ФРАНКА	12
Сенатор Павло Юзик — ІСТОРІЯ ОПІКИ НАД СТАРШИМИ В КАНАДІ	15
Василь Верига — Д-Р МИХАЙЛО СОСНОВСЬКИЙ	17
Микола Колянківський — ТАК БУДУВАЛИСЯ ФУНДАМЕНТИ (продовження)	18
Юрій Соловій — ПОГЛЯД З ІНШОЇ ПЕРСПЕКТИВИ...	20
Віктор Поліщук — ПРОЕКТ ВАЖЛИВОГО МИС- ТЕЦЬКОГО ВИДАННЯ КУМФ	22
ПЕТРО Одарченко — ЛИСТИ БОРИСА АНТО- НЕНКА-ДАВИДОВИЧА	23
Микола Чубик — СЛАВА І БІЛЬ НАРОДУ	26
А. Лясковський-Коломієць — НЕБУДЕННА ПОДІЯ НА ЦЕРКОВНО-МУЗИЧНОМУ ОБРІЇ	27
А. Глиннін — ЗІ СВІТУ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ	28
*** „СМОЛОСКИП“ — 5-Й ТОМ ТВОРІВ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО	29
Ігор Губаржевський — БОРОТЬБА НАВКОЛО УКРАЇНСЬКОЇ ЗАГАЛЬНО ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УРСР (ІУ)	30
xxx — НОВЕ ВИДАННЯ „СУЧАСНОСТІ“ — „ЧОРНА ПУРГА“	33
Іван Бабій — ГЕНЕТИКА — НАУКОВЕ ВИВ- ЧЕННЯ СПАДКОВОСТІ	35
Лев Яцкевич — ПОДОРОЖІ КОРИДОРАМИ ЧАСУ	36
Д. Рибалка — МАКАР ІВАНОВИЧ І ЙОГО ЖИТТЯ (гумореска)	37
Євген Гаран — АМЕРИКА БЕЗ ПРЕЗИДЕНТА (євгеніка)	38
Яр Славутич, Б. Чапленко, Дм. Грушецький, Михайло Муза — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	40

На першій обкладинці — Перед відкриттям Пансіону ім.
Івана Франка в Міссіссага в 1982 році.

• Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлених матеріялів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти і скорочувати надіслані матеріяли.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

Юрій КЛЕН

СОНЯШНИК

(З IV ч. „ПОПІЛ ІМПЕРІЙ“)

У кожнім краї символом є квітка,
яка стає окрасою садка:
у Англії маленька маргаритка,
а у Французів лілія струнка.

Черешня й хризантема у Ніппоні
(вони ввійшли в його казковий міт)
і викоханий в теплому підсонні
в Єгипті лотосу пониклий квіт.

А на Україні — соняшник. У гурті
квітчастому, над морем мальв, жоржин,
лукавих чорнобривців і настурцій
самотньо пнеться він до височин.

О Дажбогів пишній, високий квіте,
що день по дні вбираєш літній жар,
щоб над ланами радісно ряхтіти
і виплекати нам зернистий дар!

Свій повний диск до вечора від ранку
ти повертаєш сонцеві услід,
мов лицар, в небі стежачи коханку,
весь час, вітаючи, підносить щит.

То ти на схід, на південь, то на захід
скеровуєш — премудрого Творця
химерний і вибагливий винахід —
свій жарпроменистий круг лиця.

Чи ж не так само ти, Україно спрагла,
Ясного Хорса квіте золотий,
до сонця обертаєш чоло смагле
і стежиш пильно слід його тривкий!

Нехай тебе пожарами спалили й
драконій засів сіють на полях,
а ти — тягнись до горнього світила,
зори, зори вогнистий в небі шлях!

І. БОНДАРЧУК

ПРОМИНАЛИ РОКИ

Відгриміла війна... І навіки лягли спочивати
При дорогах розбитих солдати в холодній землі.
Не вернутися їм... Не побачить, як згорена мати
Обмиває слізьми на зчорнілих руках жозолі.

Як ночами вона у безсонні їх кличе до себе
Із атак вогневих, і з розгулу кривавих боїв —
Йй, журавці старій, більші нічого на світі не треба,
Лиш би син показавсь у імлі світанкових полів.

Не покажеться син. Не прийде під вікно опівночі,
Не пригорне її, не обніме обрубками рук.
Ох, гіркі ви, гіркі, материнські проплакані ночі,
У холодних хатах, у терзаннях незношених мук...

Проминали роки. Заметілями вили у полі,
Утікали весною струмками в глибінь берегів,
У галях, вишниках, в степовому пахучім роздоллі
Половіли, цвіли — осипалися квітом садів.

Солов'ями ридали в гніздечках вони вечорами,
Білим пухом хмарин відпливали у сонячну даль,
Із осіннього неба кричали роки журавлями
І несли в чужину

материнську

одвічну

печаль
1986

Іван БУРДА

СВОЮ ПЛАНЕТУ ЗБЕРІГАЙМО

Людино! Ти схаменися!
Навколо себе подивися,
Як нищиш ти усю природу,
Не сподівайся з цього плоду.
Ліси поволи вимирають,
В озерах риби пропадають,
Хвороби ширяться між нами,
А ми блукаємо думками.

Могутні будуюмо ракети,
Далекі робимо полети,
Та накопичуєм атоми,
А земля стогне від втоми.
Ширимо в світі ріжні сплетні,
Війни готуєм міжпланетні.
Ломимо писані закони,
Зброїтись йдемо в перегони.
Місяць ногами вже топтали.
Хоч з того користі не мали.
В нас мусить бути мова спільна,
Щоб не вживать лазерні стрільна.
А світу велетні хай знають —
Десь люди з голоду вмирають.
Всі ми повинні щось робити,
Щоб ці терпіння скоротити.
Не для голодних ті ракети
І не манить їх між планети.
Тож так далеко не літаймо,
СВОЮ ПЛЯНЕТУ ЗБЕРІГАЙМО!

КРИТИКАМ І КРИКУНАМ

Якось у нас так все буває. —
Той хто не робить, все горлає.
Він любить всіх критикувати...
Щоб тільки слово йому дати.
Як його просять про пораду,
То він ховається позаду.
Критика добра позитивна,
Вона нікому не противна
Вона всі помилки справляє,
А в кого ж помилок немає?
Знайте краще? Помагайте!
Як щось не так, то виправляйте!
Тоді всі в колі будуть знати,
Що й ви спроможні помагати.
Бо дуже легко із-за плоту
Критикувать чужу роботу.

ЧАСТО ЧИТАЄШ

Аж страшно взяти в руки
Оцю нову газету,
Не маєш запоруки
Що хтось не спинив лету.

Бо часто вже читаєш,
Знайомого не стало,
Тоді собі згадаєш,
Як то колись бувало.

Навколо нас горіло
Від всякої роботи,
Життям тут все кипіло,
Забувши всі турботи.

Літа летіли скоро...
А ми все дороблялись,
Та вже у пізню пору
Спочити догадальсь.

Так що ж, що ми багаті?...
Здоров'я вже немає,
І смуток в нашій хаті
В віконце заглядає.

ДІТИ НЕБА ЗОРЯНОГО

Вам небо марилося у сні,
Галактики дороги зоряні,
І ви пішли на шлях людських пригод,
Челенджер був ваш дім і бог.

Довгі роки чекань і сподівань,
І врешті щастя день настав,
Ви з усміхом і з радістю в очах
Ішли на старт, де був сталевий птах.

Ракета піднялась, і погляди усіх
Летіли з вами у небесний світ.
Та щось жахливе сталося у цю мить,
І погасило радість людських лиць...

Вас вже нема, але дарма,
Лишилась людям мрія чарівна,
А ваші душі хай спочинуть там,
Де вічним сяйвом світить Божий храм.

Акра

ОСТРІВ ЗЕЛЕНІ

Стоїть високий день — безхмарний і ясний...
У зелені дерев і зарослях пахучих,
У синіх лепехах і мочарах квітучих
Вирує лісу шум нестримно голосний.

Це закуток для всіх. Як ляже час трудний
На мло проблем моїх і збурень неминучих,
Шукаю ради тут і задумів живучих, —
Все, що дає душі цей острів показний.

У місті стук і грук, у брязк залізний,
Несамовитий рух запаморочно-грізний
І сморід від машин — для тіла гострий меч...

От через те люблю дозвілля і природу
Не тільки від тепер: постійно — зроду й зроду —
Як затишок якийсь від зайвих колотнеч.

ДО УВАГИ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ
НЕ БУДЬТЕ БОРЖНИКОМ! ВИПЛІТЬ
ПЕРЕДПЛАТУ ЗА ЖУРНАЛ ЗАЗДАЛЕГІДЬ!

ПОСВАРИЛИСЬ ЗА ДІВУ

(Із збірки „Прогулянка алеями мільйоноліть“)

Лада ще здалека побачила Ганнусю „Ганнуганну“ і жестом поманила її до свого столика. Відтоді, як вони зустрілися були в цій самій кафетерії, минуло чимало часу.

— Ну, як твій дивак? — перше, що запитала Лада — Щось нове цікаве почула?

Посварились! — коротко відказала Ганнуся з легкою гримасою — чи то гумору, чи то знеохоти.

— Маєш! За що? — всміхнулася Лада.

— За це саме слово. Я мала необережність сказати, що вважаю його диваком, а він гордовито відповів, що слово „дивак“ — це тільки комплімент йому, бо воно „божеського значення“.

— Але він мені закатав цілий концерт-лекцію, так наче я ніколи у своєму житті не чула про грецького Діоса, індуського Діюса і про сон дивів із честю почути про себе слівце „дивак“... і таке інше...

— Що дали? — підперла рукою підборіддя Лада.

— Я йому теж відпала, що цих діюсів, діосів, діо, дуо, тіо, тео, тао, тау, — множеств, що це — універсальна назва у всіх народів, у всіх мовах. І в Європі, і в Азії і в Америці... А він за це ухопився і почав мені доводити, що це — найдавніша назва Вищої Сили і що вона передана нам... знаєш, від кого? Ти тільки не падай зо сміху! — Від попередньої раси!

Щось таке ти згадувала й минулого разу... не сміючись сказала Лада, але твердіше вместилися на своїому кріслі.

— Так, від попередньої раси, що існувала на цій самій планеті задовго до появи перших людиноподібних гомінів... Уже цілком розвинена цивілізація... а навіть дожила до появи примітивних людей — чи то пітеканторів, чи то неандертальців, чи навіть кроманьйонців... Їх кроманьйонці й називали богами, чи цими самими діюсами-діосами...тіо, дуо, тао, і тому подібне...

— Гм!... — сказала тільки Лада і знову підперлася кулаком.

— Ну, я вже тут не витерпіла й почала розвивати свій погляд. Пам'ятаєш? Ми не раз говорили, думали... Звідки пішло це слово — *Діва*, божество? Чому таке саме слово існує в нас — *Дівчина*? Ще й у такому букеті варіантів: дівчина, дівча, дівочка, дівця, дівонька, дівчинина, дівчук, дівега, дівуля, дівка... Чому таке саме слово і для богині, і для дівчиниська-підлітка? Ми тоді ще погодилися на тому, що це — спадщина від матриярхального мислення і від часу, коли люди мислили свій суспільний стан, як згуртовання біля вогнища біля

матері-дів, та весь світ був *діва*. А про чоловічий рід у граматиці, взагалі, ні в кого не було жадного уявлення. І це все я йому казала, от хоч би я те, що в слові ДІВА закладено й поняття про *дивидикий*, не людський, а божий стан.

Так, Лада пригадає ці їхні приватні-дружні розмови. Ще тоді вони прив'язували слово-тотожність „дивий-дикий“ до часу, коли воно могло виникнути. Напевно, не було приручено ще жадної тварини, навіть собаки. Все те було „діве-дике“. Пригадала це Лада й перервала збуджену Ганну.

— І що? Розуміється, висміяв тебе? Це ж ми самі між собою говорили. Я, принаймні, ніде цього не читала.

— Він просто накинувся на мене! Так, висміяв, — але за що? За те, що я виводжу оцю саму ДІВУ з кінця палеоліту, з раннього мезоліту, коли у Європі відступав льодовик, усе розміралось, з'явилися величезні маси води, потоки рунули, ставали морями, почали утворюватися ріки. Зрозуміло ж, ці ріки — діви-богині. І всі вони однаково названі, всі вони були *діви*: Дівина (Двина), Дунай, Данастер, Данаприс, Дон... Однаково, лише варіаціями... І не тільки вода — діва, Діва має ще багато різних облич... Все це я йому сипала, і ще багато чого, а він тільки стояв і поблажливо всміхався.

— Що ж він може заперечити на це все? Це ж факти! — Лада могла б ще більше фактів навести, якби була при такій розмові.

— Ого! Він тільки й чекав, що я передихну. А тоді з апльомбом почав, що все це для нього азбучні істини, а от я не знаю, що там, де тепер Середземне море, там колись була квітуча поляна. Теперішня Африка там злучалася з Європою, був суспільний суходіл. А то було ще ген-ген попереду льодовикової епохи і ото й там народилась, розцвіла попередня раса людства і дійшла до високих шаблів цивілізації. Попердня! І ото там, — уяви собі — не було ніколи жадного чогось такого, як матриярхальний, чи матрилінеальний, чи матрильокальний уклад, ніяких дів-рік, а то було ідеальне патріярхально укладене суспільство. З царями, з жертвоприношеннями, із мисливсько-геройським минулим... Ага, ще з оцим ритуалом, де жерці убивають бика. Ага, оці еспанські бої биків на арені, де тореадор (колись — жрець) дрочить-знесилює тварину. Це вже стало розвагою, а колись то була така літургія чи що... І ото ті інституції, що характеризують батьківське право та понижене рабське становище жіночої частини людства, від тієї загиблої цивілізації й перейшли до нас...

Лада слухала все уважніше й у найпатетичнішому місці обуреного Ганниного монологу заскочила приятельку:

— А чи не здається тобі, що він має якусь частину рації Бо де ж, справді, взялися відразу такі гострі патріярхальні звичаї, якщо попередній етап людства був у лоні матриярхату, а наші предки вийшли з глибокого шару, закарбованого в нашій свідомості чи вірніше, підсвідомстві? І де взялися ці

— так раптом! — грецькі племена, ахайці й інші, з уже цілком виробленим патріархальним укладом, із гінекеями тощо?

Ганна закліпала очима. Вона заскочена:

— Ні, я з цим погодитись не можу! Ну, може були в Азії якісь такі племена, де виробилося й закріпилося уполіпшення жіноцтва, з гаремами.

Що таке може бути в природі, то бачимо у мавп. Мавпа павіян має гарем, його родина — це він володар і череда покірних самичок... Але бачимо й інших серед мавп: односімейних г!бонів... Ні, я думаю, це більше біологічного порядку явище, ніж соціальне.

— Гарзд! — подивилася вже на годинника Лада. — До чого ж ви домовились? Я хотіла сказати — посварилися.

— Ні до чого. Дивак пообіцяв прийти другим разом із доказами, що його теорія має підставу. А я йому подам свої.

—Що ж ти пропонуєш? запитала Лада, вже встаючи, — Той, хоч і дивак, а читанний! Може ще й десь у якомусь езотеричному товаристві членом? Ой, зажене він тебе на слизьке!

— Не бійся! А я йому скажу таке: „От пройшли віки, неони, і юги, — як хочете назвіть! — Образ священного; ритуального убивства бика, спорту, стало тепер диким огидним анархонізмом. А от образ Покрови-Приснодіви із дитиною на руках, МАЙБУТНІМ ЛЮДСТВОМ, саяв у віках, — так, так і в палеоліті! — і тепер сяє, ще яскравіше!.

Вітаю, Ладо, бо й я вже запізнилася!

Приятельки спішно розійшлися. Лада ще кинула на ходу:

— Але чому діва-божество дівча-людина однаково звучать?

Спитай, — що скаже?

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

Михайло СМІК

НАША ПОЗИЦІЯ

24 травня ц.р. в Інституті Св. Володимира в Торонті відзначено ювілейним концертом 40-річчя газети „Українські вісті“. Ювілейний вечір відкрив голова Комітету п. Григорій Мороз, а після привітів, головного доповідача, редактора Михайла Смика, представив п. Віктор Педенко.

У мистецькій частині взяли участь молоді бандуристи-одумівки Оксана Родак і Валя Шендел та майстер художнього слова артист Ростислав Василенко з Оттави. Представляла їх публіці пані Валентина Родак.

Концерт мав добрий мистецький рівень і матеріальний успіх. Чистий прибуток (переважно з індивідуальних пожертв) в сумі \$3,694.00 передано на розбудову „Українських вістей“. З морального чи „сборницького“ боку пригнічував факт майже повної відсутності представників з „Малої України“. Хоч чимало їх бенкетували в той час у великій залі Інституту, ні одного привіту від їхніх організацій на відзначенні ювілею „УВ“, на жаль, не було.

Нижче друкуємо кінцеву частину з доповіді ред. Михайла Смика. — Ред.

Свого часу Іван Багрянний писав: „...політична роля еміграції, як виразника волі й інтересів свого народу, лишається незмінною. Вона лишається і надалі політично та духовно співзвучною з прагненнями й інтересами народу. Вона і надалі лишається великою та відповідальною. І велика вона та ефективна тільки в співдії еміграції як цілості, — людей „великих“ і „малих“, політиків з Божої ласки, мислителів та діячів науки й мистецтва, і простих робітників, що за політичний аргумент мають тільки запрацьований гріш, який хочуть віддати до арсеналу боротьби...

І великою лишається роля та значення нашої демократичної преси, що, безперечно, успішно виконує свою функцію, заступаючи інтереси нашого народу.“ (Іван Багрянний — „Зброя першої лінії“, УВ ч. 1000).

Відважуюсь тут ствердити, що цю ролю ми виконуємо, а якщо інколи й не вдається її виконати, то принаймі ми прагнемо заступати інтереси нашого народу і також дбаємо за моральне скріплення нашої еміграції.

Як газета революційно-демократичного напрямку, з нашого руху ми не робимо жодного табу. З нашого минулого ми не вибираємо і не гльорифікуємо тільки окремих осіб. Для нас був і є дороговказом не тільки Микола Міхновський чи Юліан Бачинський, але й їхній попередник о. Василь Подолінський — грекокатолицький священник на Лемківщині, — автор брошури польською мовою „Слово перестороги“, де він ще в 1848 році перший проголосив, що тільки створення самостійної соборної держави врятує населення Галичини від внародовлення.

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО СВЯТО НА ОСЕЛІ „КИЇВ“

Ювілейний комітет Східньої Єпархії Української Православної Церкви в Канаді, для відзначення 1000-річчя Хрещення України, повідомляє, що заплановано відбутися здви́г Церковних громад Східньої Єпархії для відзначення 68-ліття Української Православної Церкви в Канаді, 17-го серпня (неділя) 1986 р. на оселі „Київ“ — Оквіл, Онт.

Комітет просить на цей день не робити інших імпрез чи підприємств, а громадно прийти на цей здви́г.

**ЮВІЛЕЙНИЙ КОМІТЕТ
ХРЕЩЕННЯ УКРАЇНИ**

ЩЕ ПРО УКРАЇНЦІВ ТА ЄВРЕЇВ

Наш рух не є всеохоплюючим. Ми ніколи не казали, що нація — це ми. Ми є частина її і не прагнемо підкорити собі все національне і суспільне життя. І не тільки тому, що в нас, як і в решті політичних партій на еміграції, немає відповідних для цього сил, а головним чином тому, що всяка всеохопність приводить до внутрішнього поневолення, вона не виправдала себе, історія її відкинула і це тільки справа часу, що ця всеохопність буде відкинена і в країнах, які постануть на руїнах Советського Союзу.

Ми свідомі того, що в нашому політичному житті існують лінії поділу ідеологічного, програмового характеру, але вважаємо абсурдом ділити українців на дві категорії — „революціонерів“ і „опортуністів“.

Для нас усі, що прагнуть самостійності України, є наші союзники, хто б це не був: націоналісти, соціалісти чи гетьманці. Отже, ми бажаємо порозуміння, міжгрупового компромісу. Ми ніколи не боялися зустрічатись із земляками з України, особливо з мистцями, хоч і знаємо, що серед них, є й такі які за тими мистцями слідкують... Ми також не боїмося розмовляти про наше майбутнє, про наше прагнення до самостійності державної із росіянами, бо знаємо, що й серед них є такі, що стоять в опозиції до теперішнього ладу в СРСР і дехто з них також поділяє аспірації українців мати власну незалежну державу. Ховання голови в пісок не можна назвати політикою. Розумний політик говорить навіть із ворогом.

Стояти осторонь від інших груп — це не показ сили, а слабости, нетолерантність — це симптом нездорілого організму.

Ми не зловживаємо словом патріотизм, бо знаємо, що, наприклад М. Грушевський не вживав цього слова, хоч і був більшим патріотом, ніж партійцем, членом партії соціалістів-революціонерів. А Симон Петлюра став символом патріотизму, бо коли виникла потреба вибору між партією і партиєю (вітчизною) — вибрав останню і всього себе і своє життя вітчизні віддав.

І нас дуже дивує, що серед нас є такі, що на словах говорять про патріотизм, а в ділах їхніх, як шило з мішка, вилазить *патріотизм*.

Ось саме тепер, коли об'єднані сили нашого вічного ворога Москви і певних єврейських кіл ведуть посилену атаку на нас, політичну еміграцію, а точніше на нашу українську справу — ми стоїмо на самих фронтних лініях, але розводимо внутрішні, партійні отаманські свари і серед цих голосних сварок ледве чути голоси: „Боже, нам єдність подай!“

І виходить воно так, як колись писав великий розум, покійний Микола Шлемкевич — під прапором патріотизму є патріотична анархія.

Ці партійні поруханки перекинулися навіть у СКВУ. Та все ж, ми віримо, що в кожній партії є справжні українські патріоти, які готові спільними силами стати в обороні української правди.

Статті у „Нових Днях“ на тему українсько-єврейських стосунків є винятково цікаві та повчальні. Але все ж таки вони трохи односторонні, бо найбільше звертають увагу на кривди, що їх євреї вчинили українцям та навпаки. Є ще інша частина нашої історії, про що мова нижче.

Насамперед про слово „жид“. Пан Сусленський пише, що від цієї теми йому вже нудно. А мені ні, бо саме це слово давнє-українське й не було образливе. Прочитайте Шевченка. Але російські шовіністи перетворили слово в образ. Жертва советських концтаборів. Богдан Ребрик, написав, що ці ж шовіністи навіть мову українську, на землі нашої, звать „худоб'ячою“. То ясно, як хочеш людину образити, то й говори „жид“, „по-худоб'ячому!“ Боляче, пане Сусленський, Вам та й боляче нам, але хай буде по Вашому. Кожна людина чи нарід мають право називатись так як вони хочуть.

Хоч у статті пані Мушинської багацько правди, проте виходить, наче в Україні не було євреїв прихильних до нас. Це не відповідає дійсності. До кого ж Ви зарахуєте сл. п. Арнольда Марголіна чи його доньку, яка недавно стала членом американської урядової Комісії для дослідження голодової катастрофи 1932-33 років в Україні? Або що ж Ви скажете про спогади Левка Лукасевича, учасника бою під Крутами, який написав про студентський курінь таке: „Молодь Києва щиро відгукнулась на відзову організаційного комітету студентського куріня та в другій половині січня було записано до треста осіб. Записались студенти і з поза Києва, навіть один студент-жид з Одеси“. Цей же юнак теж віддав життя за волю України. А я мрію про вільну Україну в майбутньому, коли мої земляки поставлять нам'ятник героям Крут та знайдуть там місце на згадку й про героя-єврея, хоч би для того, щоб українські євреї, що житимуть серед нас, поділяли з нами нашу гордість.

А ось ще один приклад, сучасний. Недавно совети засудили знову Миколу Горбала та Йосифа Зіселься: про ставлення Зіселься до українців може засвідчити Павло Стокотельний, хто своїм здоров'ям намагався врятувати цих великих патріотів людяности.

Про участь євреїв у створенні советської влади написано багато. Там були такі катюги як Ягода, до якого ніякий „Іван Грозний“ не зрівнявся б. Але і там не були самі потвори. Років двадцять тому, попалась мені стаття, написана якимось російським

Тому теперішнім гаслом кожного чесного українця має стати гасло „Патріоти всіх українських політичних партій — єдняйтеся!“

емігрантом-антисемітом. Щоб злити всю вину на євреїв, він вичислив кілька сот прізвищ советських комісарів та різних високих чиновників, які творили советську владу. Там було 90% євреїв. Може це і правда, але автор „забув“ нагадати, що вкінці майже кожний з цих людей були або розстріляні, або покінчили самогубством. Не вийшла та влада такою, за яку вони боролись...

Голод 1932-33 років оминув євреїв, більшість яких жила по містах. Але ті, що жили по селах теж гинули. Про них ніхто не згадує, бо це були люди бідні. Звичайно бідних людей не обстоюють. Мій знайомий, В. Несенюк, розповідає, що в його селі була єврейська родина, яка загинула так, як і вмирали наші люди. Пані Мушинська пише, що не чула щоб хтось з євреїв рятував українців під час голоду. Хоч прикладів не знаю, я певний, що такі випадки були тому, що серед євреїв є немало порядних людей. Наведу інший приклад. Серед старших людей часто зустрічав таких, що просто чудом пережили ежовщину. Відповідь на питання, „А як же ви врятувались?“, майже завжди однакова: „Мені допоміг знайомий жид“. То хіба це не свідчить про порядність?

Я брав участь, як кореспондент „Українського Православного Слова“ на переслухованні в Конгресі про створення Комісії для вивчення голоду в Україні. Конгресменка Марсі Каптур тоді висловила бажання, щоб комісія теж звернула увагу на не-українців, що загинули в 1932-33 роках. Заявила, що вона польського роду, а її бабка жила в Проскурові і загинула, бо пробувала рятувати українських сиріт. Як відомо, в ті часи карали смертю тих, хто помагав умиряючим з голоду. Може євреїв, які рятували наших людей було мало, але й не так багато було українців, що ризикували своїм життям, щоб рятувати євреїв від фашистів. Зате це невелике число — гордість нації. Масу євреїв, так як і українців закатовано під час ежовщини. Тоді почали вже вбивати людей за сіонізм. Пані Мушинська пише правду, що від німецької навали невинне єврейське населення не тікало. Ніхто не вірив більшовикам, не вірили й вони, що німці варвари. За німців були випадки нелюдяності з боку українців до єврейського населення. Існують задокументовані факти, що українські бандити-поліцаї брали участь у масових вбивствах. Хоч я був тоді ще дитиною, пригадую одного такого типа, що завжди клацав каблуками перед фольксдойчером комендантом нашого табору в Австрії. Для нього вбити людину було те, саме, що плюнути. На наше нещастя, такі типи живуть серед українців ще й сьогодні. Хто інакший, як не наш „землячок“ Федорчук, безпосередньо відповідальний за смерть Віталія Марченка? Так, відбувались страшні злочини, але були і вияви великого героїзму. Наприклад, маму Богдана Ребрика фашисти за спробу врятувати єврейську родину. Дуже прикро, що євреї не стали в обороні Ребрика, коли його засудили совети. Українцям на Заході не вистарчило сили оборонити, але якби я був євреєм мені було б соромно.

Зовсім недавно бачив оголошення-копію з часів німецької окупації, що якимось чудом зберіглося і попало до Америки. Це оголошення, німецькою мовою, з міста Стрия, в якому вичислені біля тридцять прізвищ повішених людей. Половина — українські імена, якась четверть-єврейських, решта прізвищ не вгадаєш. Цей список зробив на мене велике враження, бо це ніби символ долі українського та єврейського народів цього проклятого століття. Це ж найогидніші тирані знищили безліч мільйонів невинних наших людей, часами на спільних шибеницях, у спільних газових камерах, голодом, розстрілами чи закатованих найстрашнішими муками. Після всього цього у голові не вміщається як може існувати ворожнеча між євреями та українцями. Чому серед нас ще є люди, які думають, що все зло на світі — вина євреїв? Чому серед євреїв є люди, що аж трусяться ненавистю, як тільки почують слово українець?

Говоримо про шість мільйонів єврейських жертв фашизму (а хто підрахував ті мільйони українців, закатованих німцями?), та більше ніж десять мільйонів українських жертв комунізму. Але чи вдумаємось, що ці цифри значать? Якби почали рахувати без перестанку, одне число на секунду, то взяло б, кілька місяців часу. А чейже кожне число — це людина, сотворіння Боже, таке, як Ви чи я. Вдумуючись в цей жах, національність жертв взагалі тратить значення. Сумно стає, коли бачиш, що два наші народи, які були так переслідувані та винищені, як ніхто інший, тими ж самими огидними тиранами, не можуть у своєму горі знайти взаємного співчуття. Якщо українці та євреї не зможуть ставитись одні до одних по-дружньому, то про інші нації нема що й говорити. Можна лишень сумніватись про майбутнє людства взагалі.

Д-р Ігор Кошман

ЗАЯВА УКРАЇНСЬКОЇ СОЛІДАРНОСТІ

Ми, українці різних поколінь і професій, заангажовані в різних ділянках громадського життя української спільноти та життя країн нашого поселення на Заході, дуже стурбовані важким становищем наших братів і сестер на Україні. Нас болить те, що український народ, як один із найчисленніших народів Європи з тривалою історичною традицією та культурою, народ, який зазнав великих жертв у боротьбі з окупантами, досі позбавлений національної, політичної та соціальної свободи, права жити в своїй самостійній державі.

Ми з тривогою спостерігаємо за тим, як комуністична Москва пляново й безоглядно нищить усі вияви окремішності українського народу, як упродовж останніх двох десятиріч вона придушує визвольний і правозахисний рух українських патріотів, як жертвою її терору останньо впали такі носії духової культури і прагнень українського народу, як Василь Стус, Валерій Марченко, Юрій Литвин, Олекса Тихий, — як в'язницями, концтаборами та психушками вона намагається зламати опір інших. Український народ не є володарем своєї землі, україн-

ські селяни, робітники та інтелігенція примушені віддавати левину частину своєї праці на підтримку ворожій їм імперії, для її загарбницьких завоювань. Українську мову фактично витіснили з публічного вжитку, з наукових і навчальних закладів. Українську культуру насильно втримують на провінційному рівні, все українське принижується на користь імперіальної величі Росії, вільна думка ув'язнена за ґратами диктатури комуністичної партії, а українському народові, як і іншим неросійським народам, призначають долю тих, що змушені розтопитися в казані т. зв. радянського народу. Водночас московські комуністи та їхні відпоручники в Україні фальшують нашу історію, очорнюють нашу традицію, ширять наклепи на борців за свободу українського народу як здогадних вислужників чужих сил.

Московсько-комуністична агентура поборює також українців у країнах заходу. Не менше, ніж боротьба народу на рідних землях, її хвилює діяльність українців у вільних країнах світу, зокрема такі акції, як заходи для розкриття правди про голод на Україні в 1933 році, у справі відзначення 1000-ліття християнства України, досягнення українців на Заході в галузі науки і культури, збереження українських історичних традицій серед нових поколінь та ін. Тому московсько-комуністичні агенти намагаються різними засобами послабити зсередини українську громаду, розсварити її, зокрема відчужити від неї молодші покоління, народжені поза Україною, компромітувати перед світом провідних діячів нібито як ворогів українського народу, вислужників чужих сил, німецьких коляборантів і под. Такі наклепи комуністична Москва та її вислужники ведуть від десятиліть, а останнім часом вони зосередилися зокрема на Миколі Лебедеві, всупереч історично документованим фактам, згідно з якими він був одним із найвидатніших організаторів протинімецької боротьби під час нацистської окупації України. В цій наклепницькій кампанії проти українських діячів Москва використовує окремі фальшиво поінформовані або ворожі елементи західних суспільств.

Ми свідомі того, що терор московського режиму проти носіїв ідей української незалежності, проти духовних провідників українського народу на рідних землях, а також його наступ на українську діаспору та її діячів спрямований проти всього народу, проти всієї нашої громади в діяспорі без будь-якого винятку. Ми свідомі також, що кінцевою метою московських комуністів є тривале поневолення українського народу, придушення найменшого вогнища його опору. В Кремлі теж розраховують на припинення діяльності, а то й існування живої української спільноти в країнах Заходу. Маючи на увазі такий плян Москви, ми закликаємо українську громаду солідарно, в спільному фронті, протиставитися наступові ворога.

(Заяву підписали 110 представників української науки, культури й громадського життя закордоном, у тому числі й редактори „Нових Днів“, „Сучасності“, „Українських вістей“ та інших видань)

ПОВІДОМЛЕННЯ

Повідомляємо, що з днем 30 вересня 1986 р. пан Карпо Роговський, з причин особистих, відійде від праці пов'язаної з виданням журналу „Нові Дні“.

Дирекція Видавничої спілки „Нові Дні“.

ЛЮДИ — ПОДІЇ — КОМЕНТАРІ

Василь СОКІЛ

ЧЕКАННЯ І ЗНЕВІР'Я, ТРИВОГИ І НАДІЇ...

(розділ з книжки спогадів)

Багато читачів запитували, в який спосіб український письменник Василь Сокіл і його родина виїхали в 1978 році з Радянського Союзу на Захід. Нижче сам автор розказує про цю подію. Книга його спогадів „Здалека до Близького“ окремих виданням виходить цього літа заходами Канадського Інституту Українських Смутій.

Одного, як то кажуть, чудового осіннього дня 1978 року з великою рішучістю вирішили ми подати документи на виїзд. Відтоді почали „палити“ за собою всі мости: назад шляху нема.

І хоча думка-змійочка сичала, що й цього разу нам відмовлять, добрий дух нашпитував: „треба вірити, все буде гаразд...“ Справді, не маючи такої віри, руки б не піднялися, щоб палити мости. Бо ж не так важко палити щось маловарте, кидати обжиту хату, позбуватися домашнього майна, — діло це наживне. А ризикувати втратити життєвий і творчий ґрунт, попрощатися з добром минулим, родинними пам'ятками, не зуміти зберегти свій літературний архів, незавершені праці, листування за довгі роки, — на це нелегко зважитися.

В радянських умовах запроваджено безліч заборон щодо вивозу за кордон речей. Найсуворіші обмеження стосуються особистих архівів та листування. У мене цього паперового „багатства“ зібралось чимало. Перебираючи, я відібрав, що вважав цінним, а решту мав на увазі викинути на смітник. Сталось дивне невідомо з яких причин у ці дні до мене звернулась адміністрація центрального міського архіву (пригадав, що там колись працював горезвісний секретар ЦК КПУ по пропаганді Скаба) і попрохала здати їм свої матеріали. Казали, — для досліджень, для історії, для наступних поколінь. Я віддав велику купу паперів (переважно копії відібраних) Хай досліджують... Тільки зараз певен, що пакунки ті досліджуватимуть миші.

Що ж робити далі? Як вивезти найважливіше: рукописи ненадрукованих речей, чорновики, ескізи, нотатки, щоденники? Бажано було взяти з собою ще й статті чи художні твори, друковані в газетах, журналах та рецензії на вистави п'єс, афіші, програмки, театральні буклети. Та ще й фотоальбоми. Існувало правило: пошта не має права приймати до пересилки за кордон (перечислюються речі) без дозволу відповідних організацій. На вивіз книжок видання довоєнних років дозвіл може дати тільки Москва. На твори мистецтва — так само лише там. А на особистий архів та листи?

Зважте, що дозвіл потрібно мати на кожну

окрему річ, на кожен аркушик документу, на кожну малу нотатку. І все це потрібно везти до Москви чи до митниці і особисто домагатися дозволу. Ні сил, ні часу на це неможливо знайти. І я вирішив грати ва-банк. В нашому поштовому відділенні мене працівники добре знали. Щодня я одержував велику кореспонденцію і сам широко листувався, посилав, зокрема і закордон родичам пакунки з книжками, які їх цікавили. Так і тепер вирішив діяти.

Спочатку поніс на пошту два пакунки по 5 кілограмів вагою, як вимагало правило, з книжками видання недавніх років, що офіційно дозволялося без попереднього дозволу висилати. Демонстративно перед поштаркою розпакував один пакунок, мовляв, дивись, — нічого недозволеного не висилаю. А поштарка ця по суті виконувала роллю митниці, могла б і не дозволити щось підозріле в тому пакунокві. Проте, — пройшло, прийняла, попливли ті книжки до Америки. Вдруге поніс уже три пакунки. Цього разу не розпаковував, запропонував поштарці самій пересвідчитися. Вона глянула на пакунки й каже: „Воно й так видно, що це книжки.“ А посилав я їх навмисне не в щільних пакетах, а відкрито, лише мотузкою навхрест перев'язав, підклавши картонні смужки, щоб мотузка не різала палітурок. Далі відносини мої з поштарями стали такими довірливими, що ніхто з них не дивився на те, що я в тих пакунках пересилаю. А тут одержую від сестри листа, що перші пакунки припливли в цілості і справності. Тоді я ризикнув послати дещо з рукописного матеріалу. Склав у пачку, поклав між книжками...

Проїшов і цей і пакунок. Одержала сестра.

Протягом кількох місяців на адресу сестер, Марії та Віри, я зважився вислати майже двісті пакунків. І диво дивне, всі до єдного прибули до США. Жодний не пропав. Навіть з фотоальбомами, з пачками листів, з розрізненими аркушами. Очевидно, поштові працівники не дуже ретельно виконували обов'язки митників. Так мені пощастило переслати в копіях майже весь свій літературний архів (додам, що на всяк нещасний випадок найцінніші оригінали я постарався іншим шляхом переправити), а разом з ним кілька сотень книжок, переважно українки.

Переважну кількість книжок з нашої бібліотеки, яка нараховувала не одну тисячу видань, довелося розпродати. Так само помалу продавали наші „коштовності“: керамічні, кришталеві вироби. Найцінніше пакували в багаж. Дозволялося вивезти якусь, — не пригадую, вагу речей. Проте ми були такі „багаті“ на майно, що нам вистачило й половини дозволеної норми, — щось близько 400 кг.

Продавати речі необхідно щоб мати гроші на виїзд. Сума потрібна чимала, — кілька тисяч карбованців. Точно важко було її задалегідь встановити, тому довелося грошей складати якнайбільше. Лише після одержання дозволу стало можливим скласти більш-менш точні фінансові розрахунки.

Але до цього дня ще було далеко, — у всякому разі, абсолютно неясно...

Життя тим часом ішло без виразних змін. Зустрі-

чалися з друзями, які хоч і догадувалися, однак, не були втаємничені в наші справжні пляни. Як і раніш, я відвідував ті чи інші засідання в спілці. Жодних ознак, розуміння того, що ми затіваємо, я ні в кого не помічав буквально до останніх днів. Не виключаю, що комусь у спілці напевне було відомо про подачу заяви на поїздку за кордон, але нікому не прийшло б у голову, що мова йде не про виїзд на тимчасове побачення з родичами.

У спілці давно звикли, що я так „роз'їздився по закордонах“, — і не здивувались би, що я ще раз побажав туди полетіти. Адже всім було відомо, що від 1961 року мені шіснадцять разів відмовляли провідати своїх сестер і брата в Америці, — то ж і тепер відмовлять, — до цього вже звикли. Але коли б дізналися, що цього разу мова йде не про тимчасовий візит, а про остаточний виїзд за кордон, мене б чекала сувора розправа „радянської громадськості“. Це так і звалось — „суд громадськості“, запроваджений відповідними органами для „виховання“.

Для такого виховання скликалися збори працівників установи, до якої належав той чи інший запроданець, зрадник батьківщини, космополіт, і на них того „зрадника“ розпинали з неприхованим садизмом.

Зовсім не для покаяння підсудного влаштовувалися ці судилища-спектаклі, а для вияву присутніми свого „патріотизму“ і на пострах іншим. „Підсудному“ ніяк не можна було відмовитись прийти на такі ганебні зборища — інакше відмовляли йому в папірці-характеристиці, яку необхідно подати до ОВІР'У. Бідолашні люди приходили і, сціпивши зуби, вислуховували гидоту, яку про них говорили, терпіли образи, прокльони, аби лише відбутися падлючу процедури.

Очевидно, організатори таких колективних знущань над людьми, що насмілювалися тікати з країни, „где так вольно дышет человек“, згодом зрозуміли, що ці методи не тільки не приносили бажаних результатів, а й почали завдавати шкоди. Розправа мала настільки огидну форму, а підсудний виглядав безпідставно плямованим героєм, що ініціатори і виконавці розправ побачили, що цей спектакль обертався проти них.

Забігаючи трохи вперед, скажу, що „суд письменницької громадськості“ наді мною все таки організували і провели. Про це згодом розповім.

А тим часом навколо було тихо-мирно. Всі при зустрічі віталися, цікавилися здоров'ям, справами. Дійшло навіть до того, що мене включили до делегації на організовану правлінням спілки поїздку восени 1978 року, — на так званий творчий відіт письменників-харків'ян у Москві. Сталось це абсолютно без моєї участі, бо мені була байдужою ця саморекляма. Але який ажіотаж розпалився відносно складу делегації. Ще б пак, — поїхати у Москву! Показати себе високому начальству! Бути на прийнятті у членів уряду! Надрукуватися в центральній пресі! Побачити своє ім'я на сторінках „Правди“! Може, і фото надрукують. Хай не осо-

бисте, а в гурті, разом з якимнебудь секретарем ЦК партії!

Уявляєте собі, яке запекле змагання відбувалося при складанні списку членів делегації. Особливо завзяті були літератори — графомани. Вони ж і захопили в делегації більшість місць. Тоді втрутився член правління і партбюро, — за сумісництвом мій хороший приятель, Микола Шаповал. Він сказав, що організація не може представлятися виключно молодими та середнього віку людьми. Таки справді побачили, що жодного письменника старшого віку до складу делегації не включили. Таким чином я опинився в чині старійшини. При чому Микола ще й козирнув, назвавши мене чи не єдиним з членів цієї харківської літературної команди, твори якого відомі далеко за межами Харкова: п'єси мої ставилися по багатьох містах Союзу, в тому числі і в Москві, в кінофільм „Червоні маки Іссик-Куля“ тоді ще йшов на екранах Союзу. „Як можна їхати без Сокола!“ — патетично вигукував він. Бідолаха не знав — не відав, чим це все для нього закінчиться...

Спочатку я думав відмовитися від такої чести. А потім зважив, чим ризикую? в ті дні ще невідомо було, чи матиму дозвіл на виїзд. Так що нічим Миколу не підводив. І я поїхав.

Своє перебування в Москві я використав переважно для обговорення з сином нашої справи. У нього вона розвивалася успішніше, і його непокоїло наше становище. Вирішив активніше нам допомогти. І справді, його заходи зрушили з мертвої точки наше клопотання.

Син мав намір, коли остаточно прийшов до думки залишити Союз, більше не братися ні за яку роботу на кіностудії. Однак, для заробітку зняв для телебачення комедійку про пригоди дурника-міліціонера, який з далекої глушини вперше приїхав до Москви. А трохи згодом дав згоду режисерові Григорію Чухраю зняти з ним фільм за його сценарієм про дезертира. Фільм так і мав називатися „Дезертир“, але назва злякала цензуру, і картина вийшла під назвою „Трясовина“.

Після виходу на екрани цього фільму син самостійно звільнився з „Мосфільму“. В грудні 1978 року одержав дозвіл на виїзд з Союзу. А наша справа лежала непорушно в шафах харківського ОВІР'у. Назривала небезпечна ситуація. Сина повідомили, і так було зазначено у візі, що на виїзд йому дається двадцять п'ять днів. А що робити, коли за цей час нам не буде позитивної відповіді? Для нас було ясно, що після від'їзду сім'ї сина наші шанси зведуться до нуля. І це розумів також і син. Тоді він, по-перше, заявив у московському ОВІР'і, що без батьків не виїде. По-друге, приїхав до Харкова, пішов до начальника ОВІР'у Давидова і показав московську візу, заявивши і йому що не виїде без нас. Чи вплинуло це на нашу справу, невідомо.

Час від часу ми приходили до ОВІР'у і нагадували про себе. Вигляд байдужого, з каламутними очима полковника мене не раз виводив з рівноваги до такої міри, що я... Словом, дружина заборонила мені ходити до нього. Сама відвідувала це солідне

управління людськими долями. На моїх очах воно розросталося. На початку 60-х років капітан сидів у маленький кімнатці великого міліцейського будинку. А через п'ятнадцять років спеціально для ОВІР'у побудували в новому районі міста на тихій вулиці чималий особняк, в якому полковник мав просторий кабінет, а для відвідувачів велику прийомну залю. Маштаб діяльності зростав і, як відомо, досяг найвищого рівня 1979 року. З осені попереднього року важко протовпитися до приміщення ОВІР'у. Працівники, завантажені сортуванням справ, ледве впорувалися з ними.

На початку того року все частіше можна було бачити людей, які з кабінету полковника виходили з радісними вигуками: „Дали! Дали дозвіл!“ Щасливців проводжали заздрісними поглядами. А ми знову й знову приходили, нагадували, просили прискорити рішення нашої справи.

Синові вдалося продовжити строк виїзду ще на два тижні. Кілька разів приїздив до Харкова. У нього склалося враження, що полковник ніби схиляється зважити на сімейну ситуацію. Спільне бажання відіграло роллю. Навпаки, відсутність згоди в сім'ї як правило служило для ОВІР'у підставою до відмови. Відомі факти коли небажання батьків їхати разом з дітьми приводило до трагедій. Немало траплялося таких батьків, які долю дітей своїх, усе їхнє майбутнє перекреслювали в ім'я безглузлого „патріотизму“. Це був „подвиг Павлика Морозова“ з переверненням осіб: батьки ставали вбивцями своїх дітей.

У нас же була цілковита сімейна згода, і це являлося нашим основним аргументом. Ми з інтересом і деякою долею надій відзначили ще один момент під час зустрічей з Давидовим. Ні разу він не нагадав про те, що я вже стільки років домагався дозволу на закордонну поїздку. Навпаки, робив вигляд, ніби вперше мене бачить. Що це було, — маскування чи дійсна готовність по-новому розглянути справу, не торкаючись минулих відмов, — ніяк не можна було догадатися. Щоразу ми чули одну і ту ж відповідь: Ваша справа ще не розглядалася. Чекайте, ми вас викличемо.“ Чекали тижень, другий. Не витримували наші нерви. Дружина знову ходила і чула ту ж відповідь.

В такому непевному стані ми змушені були попроситися з сім'єю сина. Далі продовжувати строк дійсності його візи було неможливим. В середині січня в Москві (я згодом звернув увагу на наше щасливе число, це було 13 січня) ми проводжали в аеропорт Шереметьєво сина, його дружину Ірину та двох їхніх діток, любих внучок Оксанку та Ганну, яким було приблизно стільки ж років, як їхньому татусеві під час тікання від німців у 1941 році. Так само, як і тоді, в кімнатах панував розгاردіяш — оголені стіни, зсунуті меблі, в кутках паперове сміття, спаковані чемодани... Напередодні в цих порожніх кімнатах було повно друзів, які прийшли попрощатися, сиділи допізна, власне, не сиділи, бо не було на чому, а стояли, проголошували найкращі побажання і сподівання на зустріч. Пере-

важна більшість друзів сина мріяла про таку втечу за кордон. Ми переживали подвійне почуття: належало б радіти, але весь час непокоїла тривога і непевність. Сім'я сина виїжджає, а ми лишаємось. Невже востаннє бачимося? Що нас чекає?

Певне, ніхто тієї ночі не спав. Десь перед ранком полягали на підлозі з валізками під головами, напруження нікому не давало змоги бодай на чашинку задрімати. От уже й час виходити: о 5-й ранку прибули замовлені таксівки. Побрали в руки речі, сонних дівчаток узяли на плечі, постояли серед порожніх кімнат, кивнули на прощання — і прощай, прощай!...

В довгій дорозі до аеропорту дівчатка, наче свідомі відповідальності моменту, розбуркалися і досить жваво розмовляли між собою. Можливо, вони краще, ніж ми всі, вбачали своє майбутнє і так весело обговорювали його.

Процедуру митного догляду нам не дозволили подивитися. Однак, відгомін того, що там відбувалося, доходив і до нас у залю, де ми чекали, поки наші мандрівники пройдуть по верхньому коридорі до літака. А вони все не йшли. Раптом бачимо внизу сина, який у супроводі митника прямує до нас і дає мені в руки якийсь пакунок. — „Чай не дозволяється везти“, — пояснює і повертається назад з митником. Через якихось п'ять-шість хвилин обидва повертаються. — „З'ясувалося, що можна“, — кажуть нам і беруть той пакунок. Через кілька хвилин приносять назад пакунок. Пояснює син: „Дозволено п'ять пачок, решту заберіть додому...“ Пішли. Знову павза невідомості. Зазираю до приміщення митного догляду. Бачу, стоять біля контрольного пункту невістка з доньками, а син щось доводить митнику. Той наче й не слухає, одвертається і йде геть. Вартовий кричить на мене, щоб я зачинив і забирався подалі, інакше... Значить, якась таємнича операція відбувається. Чекаємо ще кілька хвилин. І, слава Богові, бачимо, — йде наше миле сімейство по коридору і через засклені вікна посилає нам знаки прощання.

Що трапилося під час митного догляду, ми дізналися лише в Римі. Невістка розповіла, що в ті хвилини, коли митник робив незрозумілі маніпуляції з пакунками чаю, вона, стоячи біля парасети, почула фразу, вимовлену одним з старших митників: „Цього треба зняти з рейсу.“ Вона мало не знепритомніла, переконана, що вся ця тяганина спрямована на те, щоб знайти причіпку для заборони вилету, а може, навіть і арешту. Чи таки справді затівалася провокація, чи то їй вчулося, але врешті прийшов хтось з вищого начальства, ще раз переглянув виїзні документи і, нічого не сказавши, пішов. Через кілька хвилин сповістили: „Проходьте!“ І сім'я молодшого Сокола переступила державний кордон. Проте тривога не залишила Ірину аж до тої хвилини, коли вони вийшли з літака у Відні. Вона знала, що навіть піднятий у повітря літак не раз повертали назад, щоб надати більшої значности затриманню в останню хвилину небезпечного „агента імперіялістичних розвідок“.

Тільки коли відчували себе вільними у Відні, Ірина розповіла про те, що почула від митника. Син посміявся, проте зауважив, що дійсно щось затівалося проти нього. Він сам занепокоївся, коли при посадці в літак обернувся назад і побачив, як здалеку з приміщення вокзалу аеропорту йому помахав рукою хороший приятель, — працівник однієї західноєвропейської амбасаді. А син і не знав, що він приїхав його провіджати... А що було б, якби прикордонники помітили це!

Вся процедура при відлеті була для нас повчальною. І з нами так могло статися. Все передбачити і застрахуватися від провокації неможливо, однак ми переконалися, що необхідно триматися обережно і насторожено.

Після відлету сім'ї сина ми змушені були поклатися на ласку долі. Коли одного разу пішли ми на черговий візит, то на відміну попередніх одержали відповідь: „приходьте наступного понеділка“. І дали папірець як офіційне запрошення. Це нас і обрадувало і стривожило що ж ми почуємо в той понеділок, відмову чи дозвіл? Дружина була переконана, що дозвіл. Я сказав, — підеш тоді сама до полковника, інакше я за себе не ручуся. Справді, нерви напружилися до крайньої міри.

У той понеділок я таки пішов з дружиною, але в кабінет до Давидова пішла дружина, а я сів чекати її у вестибюлі, повному прохачів. Швидко з дверей кабінету вилетіла дружина, і я по виразу обличчя та піднятій вгору руці з якимсь папірцем зрозумів, що вона цього разу була права. Нам дали дозвіл на виїзд! Ця знаменна і довгождана подія сталася 5 лютого.

Дружина розповіла, що полковник був такий люб'язний, що мало не привітав її з дозволом і порекомендував негайно замовляти квитки на потяг. Самої візи ще не дав. Замість неї дружина одержала той папірець, який несла як прапор в руках: по тій записці давалося право придбати квитки. І це було перше, що ми негайно зробили. З тим папірцем ми вже вважалися не радянськими громадянами, а чужоземцями: квитки належало замовляти не у звичайній касі, а в касі „Інтуриста“, куди ми й побігли в той чудовий лютневий день, справді морозно лютий. А нам було жарко.

Полковник також попередив, що на виїзд дається точний строк, 25 днів. Ми зобов'язані 1 березня перейти державний кордон. Ніяких продовжень не дозволяється, за винятком особливо поважних причин. Ми ладні були й раніш вибратися, але скільки ще належало виконати справ і бюрократичних формальностей! Я намагався скласти якийсь плян з певним графіком їх виконання, але він у перші ж дні тріснув по всіх швах. Одна невдача тягла за собою іншу, в результаті нагромаджувалося так багато недоробок, що не видно було виходу з лабіриту.

Квитки замовили на 25 лютого, щоб 27-го бути в Бресті, на прикордонній станції і митниці. Необхідно, щоб багаж уже тоді там лежав. Для цього треба його відправити заздалегіть товарним поїз

дом, днів за сім-вісім до нашого виїзду. Швидко почали його пакувати. Виявилось, що готових дерев'яних ящиків дістати неможливо. Друзі допомогли, принесли дощок, фанери, стали клепати, пиляти, збивати. Так-сяк зіпшили три ящики з нашим „багатим“ майном. Можна везти на товарну станцію. Побіг туди, щоб дізнатися, коли везти ті ящики, — відповідають, — коли матимете на руках квитки на потяг. „Так вони ж, — у відчаї гукаю, — будуть не раніше двадцятого лютого, так нам сказали в „Інтуристі“. „А яке наше діло, — то ваш клопіт...“ Догадався, побіг я до звичайної каси і купив один квиток на поїзд до Бреста, приніс і показав тому прийомщику. Погодився. Тут же я піймав якогось „лівака“ на вантажній машині і миттю додому по ящики. Ху-ух! Перший рубіж подолано! Питаю, скільки днів ітима багаж? Може, два дні, а може й два тижні, — гарантії не дають. Підрахував, час є, хай собі плентається. А відомо було, що ящики у декого не прибували вчасно, і поставали неймовірно труднощі, примушували їхати без багажу.

Через тиждень нам мали видати візи. За цей тиждень ми зобов'язані одержати від домоуправління довідку, що воно не має до нас жодних матеріальних претенсій. Таку довідку могли видати лише після того, коли ми: 1) Принесемо квитанції від телефонної станції про сплату всіх рахунків. 2) Таку ж довідку взяти в „Харківенерго“ відносно електрики та газу. І найважливіше — 3) Сплатити видатки на ремонт квартири після нашого виїзду.

З першими двома вимогами, думалося, за один день упораємося: принесемо всі копії спланих рахунків і тут же одержимо потрібну довідку. Але це тільки в казці трапляється. В реальному житті з тебе поп'ють крові за таку довідку. Так і сталося! Адже відомо для якої мети вона потрібна. Відповіли, — чекайте, прийдуть до вас техніки, відключать телефон і світло, тоді приходьте по довідку... Навіщо ж відключати, — волаємо, — адже за телефон та світло наперед за місяць заплачено, ось квитанції, дивіться... Не подивилися. А техніки, питаємо, коли ж прийдуть? Ждiть, байдуже відповідають. Чекаємо день-другий — не приходять. Біжу, вимагаю, прошу, благаю. Втішають, — може, завтра прийдуть...

А тут ще клопіт з ремонтом квартири. Питаю, скільки платити? Кажуть, приїде технік, оцінить вартість, складе кошторис. Коли ж він приїде? Ждiть. Покажіть хоч мені того техніка, я спробую з ним домовитись. Через два дні впіймав того техніка. Виявилася дуже мила дівчинка. Прийшла, обдивилася і почала писати рахунок. Я дивлюся на нього і за голову хапаюсь. Не через те, що сума немала, а за перелік ремонтних робіт, що їх визначила та мила особа. Намагаюсь урезонити її: „Навіщо такий генеральний ремонт затіваєте, — подивіться, — на стінах чисті, акуратно наклеєні чудові шпалери, спеціально з Москви привезені, ванна знизу до стелі облицьована чеськими кахлями, всі двері обклеєні плівкою, а ви що хочете з цим зробити?“ — „Все обідрати“, — каже вона, — „Кахлі

посколювати, оббити, заново потинькувати, побілити“. „Навіщо?“ — кричу. — Дівчатко робить суворий вигляд і заявляє: „Ви зобов'язані здати квартиру в тому вигляді, що був при вашому вселенні“. — „Оце так так! — сплескую руками. — Та чи ви не знаєте, який вигляд мала тоді квартира? Двері не причинялися, паркет горбом лежав, скрипів, тріщав тріскався, з стін обсипався тиньк, стеля спузирилася... Та ми ж понад дві тисячі витратили на те, щоб у ній можна було жити. А ви...“ — „Такий порядок, і все! — одрубала. — Будете платити, чи...“

Заплатив я майже п'ятсот карбованців. І подумав, навіщо я дурень, так гаряче намагався довести, що ремонт цей типове безглуздя, нащо я заходився повчати, адже вся система держави повна кричущих неподобств і несусвітнього безглуздя. Та хай вона синім вогнем горить! Чого я клопочуся? Здирайте, ламайте, розбивайте, обрубуйте, — доводьте до первісного стану! Так вам і треба!

Заплатив ті гроші. А з телефоном та світлом ще більше морока. Приходить телефоніст, одрізає проводи, забирає апарат. З'являється технік виключати освітлення. Жінка, схожа на сільську вчительку. Зразу питаю: „Сім'ю маєте, чоловіка?“ — „Маю, — каже. — А чому це вас цікавить?“ — „А вас, — питаю, — цікавить справжнє шотландське віскі?“ І показую пляшку. — „Такого я в житті не бачила“, — аж розгубилася. Допитуюся далі: „А хочете попробувати? Ваш чоловік любить випити?“ — „Та хто не любить цього добра?“ — признається. — „Нате, — даю їй пляшку, — випийте за своє здоров'я.“ Бере і ніяковіє, — мовляв, чим же мені віддячити... Пояснюю: „А ви не виключайте світла“. Видно, вона вже була напрактикована в таких ситуаціях, вмить розв'язала проблему...

(закінчення в наступному числі)

У ВЕРЕСНІ ПРИЛТАЮТЬ „ЖУРАВЛІ“

Старання про приїзд чоловічого хору „Журавлі“ з Варшави увінчалися успіхом: хор одержав державну апробату виїхати на гостинні виступи з концертами до США й Канади від 24-го вересня до кінця жовтня 1986-го року.

Хор „Журавлі“ заснований з ініціативи диригента, мгр. Ярослава Полянського, в лютому 1972-го року. Хористи — мешканці шіснадцяти місцевостей, представники різних професій.

Колектив належить до найкращих чоловічих хорів Польщі. Хор нараховує п'ятдесят співаків. Протягом свого існування хор дав понад 100 концертів у Польщі, був два рази в Римі, Західній Німеччині, Франції, Югославії, Чехо-Словаччині, Угорщині. Виступав уже і в Америці.

Іван Завадський про хор „Журавлі“ пише в газеті *Наше слово*: „І, здається, так слухав би без кінця. Щось дивне діється у твоєму серці, якась незабутня сила розпинає груди, а сльози течуть із очей. Якась радість і сум, біль і забуття — усе нараз відчувається“

ПАНСІОНИ ІМ. ІВАНА ФРАНКА

„Скрізь і завжди у мене була одна провідна думка — служити інтересам мого рідного народу та загальнолюдським поступовим ідеям. Цим двом провідним зорям я, здається, не сповніврюся, доки мого життя“.

Іван Франко

У попередньому числі „Нових Днів“ ми пригадали, як гідно відзначила українська громадськість 25-річчя літературної діяльності свого найвидатнішого на той час сина — Івана Франка. Те величаве відзначення відбувалося в умовах, коли українське національне відродження було ще дуже слабке й коли величезна більшість нашої освіченої верстви відвернулася від Франка, лякаючись його чесних, поступових але небезпечних для її кар'єри ідей.

Цього року сповнилося 130-річчя з дня народження і 70-річчя з дня смерті Івана Яковича Франка, на жаль, нічим замінним не відзначено досі цих круглих дат у тяжкому житті українського Мойсея. Не кращим з цього погляду було й попереднє десятиріччя. На батьківщині русифікаторам пощастило тимчасово зупинити національне відродження українських мас (зокрема в містах), а нашій освіченій верстві гуманні ідеї Івана Франка в цих умовах і досі заважають робити „безпечну кар'єру“.

Тому тим більше треба віддати належну шану всім тим, що присвоїли ім'я Франка українським пансіонам для старших у Торонті. Зокрема ж шана й подяка належить ініціаторці, душі і довголітній управительці цих установ, пані Євгенії Пастернак, не лиш за те, що своєю невтомною працею, організаторським хистом і справді з Франковою посвятою перетворила ці пансіони з абстрактної ідеї в реальну імпозантну дійсність, зробивши їх неперевершеним зразком опіки над старшими для інших українських осередків, але і за те, що спопуляризувала через Пансіони ім'я нашого великого гуманіста серед впливових осіб Канади, США, Великобританії та інших передових країн світу.

Товариство Український Дім для Старших оформили в Торонті кілька ентузіастів цієї справи ще в 1957-му році. Але в той час ідея будови такого дому не знаходила зрозуміння ані серед англомовного оточення, ані серед самих українців. Урядові чинники вважали, що в Канаді існує досить загальних домів для старших, з яких повинні користати й українці. Наші англомовні спіромадяни не брали до уваги таких важливих моментів, як недостатнє знання їхньої мови, прив'язання до інших культурних традицій, страв, звичаїв, рідної церкви тощо.

З другого боку, величезна більшість української громадськості, зокрема старшої віком, була тієї думки, що згідно з селянською українською традицією, старші люди повинні мати свій куток

Перший Пансіон ім. Івана Франка,
35 Гай Парк Гарденс, Торонто.

дома, при своїх родинях, навіть тоді, коли потребують такої медичної і моральної опіки, якої в умовах великоміського життя розпорошена родина вже неспроможна дати. Наші ж провідники робили в той час майже виключно „велику“ політику, як це зрештою практикується й досі.

Тож не дивно, що здобування коштів на купівлю чи будову навіть невеликого українського дому для старших було дуже важкою справою. Крамниця з уживаними речами, яка мала принести Товариству деякі фонди, приносила поважні збитки й за якийсь час довелося її зліквідувати. Також надії на продаж спеціальних „цеголок“ принесли заледве \$545.00 дол. Справа фінансів і набуття дому поправилась щойно тоді, коли 25 років тому (в 1961 році) головою дирекції Товариства стала енергійна й рішуча пані Євгенія Пастернак, дружина тепер покійного громадського-політичного діяча інж. Євгена Пастернака. Передусім завдяки її наполегливості і глибокій вірі в успіх, пощастило їй зацікавити цією справою відповідних людей, здобути потрібні фонди, перемогти численні бюрократичні перешкоди й за короткий час створити установу, яка стала зразком у всеканадському, а то й у міжнародному масштабі.

В 1964 р. дирекція Товариства купила перший дім за \$53.900 в гарному місці на 35 Гай Парк Гарденс і назвала його Пансіоном ім. Івана Франка. Уряд Провінції подарував на переробку й устаткування Пансіону 18,000 дол. й це допомогло привести будинок також до приємного зовнішнього вигляду, який бачимо на знімку.

Пансіон спільно присвятили о. прот. Дмитро Фотій від УПЦ та о. С. Хабурський від УКЦ і всі 24 місяця стали вкоротці зайняті, а список нових аплі-

кацій постійно збільшувався. Євгенія Пастернак керувала Пансіоном без винагороди, вкладаючи щоденно 12-14 годин відданої праці. Принагідно їй допомагала Дирекція Товариства в щасливому складі: д-р Г. Шиманський, полк. П. Коршун-Федоренко, д-р Р. Цурковський: проф. Т. Залеський і пані В. Гвоздецька.

Відкриття першого Пансіону ім. Івана Франка було переломовою фазою в наставленні більшості нашого громадянства до опіки над старшими в Канаді. Уважно слідкуючи за успішним веденням Пансіону, канадські чиновники також почали поділяти думку, що національні доми для старших — це добре й корисне діло для громадян різного національного походження, а не лиш для євреїв, як було раніш.

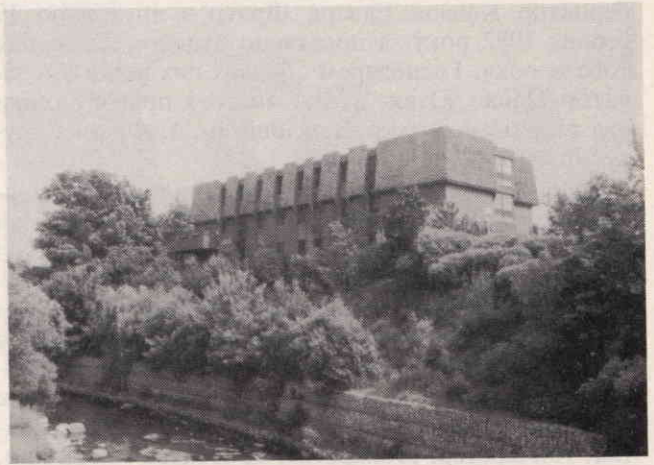
Тому й не дивно, що вже в 1970 році, після трирічної підготовки й будови відкрито новий, більший і модерний Пансіон ім. Івана Франка на горбочку біля річки на 767 Роял Йорк Ровд. Новий дім коштував \$1, 287,000.00 й міг примістити 100 людей. Уряд провінції Онтаріо подарував на новий Пансіон пів мільйона доларів, а федеральний уряд дав довготермінову позичку на \$400,000.00. Також уряд торонтської Метрополії призначив на новий будинок дотацію на суму \$87,500.00. Тож, завдяки настирливим заходам і переконливим аргументам директорки Євгенії Пастернак, другий український пансіон ім. Івана Франка збудовано в основному за урядові гроші. Ось декілька з її аргументів, як їх подавала торонтська англомовна преса:

„...Проблеми старших осіб є найважчими для етнічних груп... Обслуга для етнічних груп майже не існує, а потреби є заважкі для груп, щоб вони самі могли її нести“.

„Багато осіб не бажають жити в домах для старших. Для таких осіб повинен бути суспільний робітник, що знає мову і звичаї даної особи і повинен відвідувати її вдома щонайменш раз на тиждень“, — писала в „Торонто Дейлі Стар“ кореспондентка Бетті Степелтон (лютий, 1966), цитуючи довгі уривки з виступу п. Пастернак.

„В Торонто 91% старших англосаксонського походження живе в домах для старших, а тільки 9% старших громадян етнічних груп живуть у таких домах. Обслуга для етнічних груп майже не існує“, — цитував з її виступу щоденник „Телеграм“. А „Глоб енд Мейл“ писав: „Пані Пастернак показала, що федеральний уряд спровадив емігрантів, бо країна потребувала їхніх фахів, але Канада занебдує свою відповідальність заопікуватись ними, коли вони (вже) в старшому віці“.⁽²⁾

Пансіон ім. Івана Франка на Роял Йорк Ровд став у дуже короткому часі зразковим, про нього часто були прихильні коментарі в пресі, радіо і телевізії, його з цікавості або з обов'язку відвідували визначні діячі не лиш з Канади і з США, але й з інших далеких країн. Зокрема зацікавлені його виглядом і веденням були представники інших етнічних груп — італійці, німці, поляки, китайці, греки, естонці, а навіть англосакси і євреї. Та найвизнач-

Другий Пансіон ім. Івана Франка,
767 Роял Йорк Ровд, Етовіко.

нішим і, мабуть, найбільш захопленим і приємно здивованим гостем Пансіону був прем'єр-міністр Канади П'єр Е. Трудо, який відвідав Пансіон 4-го березня 1972 року. Він провів у Пансіоні понад годину, оглянув всі верстати праці, розмовляв з мешканцями, цікавився всіма зокрема українськими мистецькими виробами. Побачивши біля верстату 78-річного п. Костика, Трудо його запитав: „Чому на свої старі літа так тяжко працюєте?“ А той відповів: „Тому, пане прем'єр-міністре, що ми маємо великий моргедж на нашому домі і мусимо заробляти, щоби його сплатити“. Трудо був зворушений тим, що побачив і звертаючись до пані Пастернак з подякою, заявив, що якщо б зайшли якісь труднощі в потребах Пансіону, то він особисто і його уряд будуть старатися допомогти.

Пансіон ім. Івана Франка здобув сім нагород (переважно перших) за свої мистецькі виробы — п'ять на Всеканадській виставці в Торонто та дві на конкурсі Домів для старших. Всі місця в другому пансіоні були скоро зайняті, а список тих, що потребували опіки далі зростав.

Маючи уже неабиякий досвід з другого пансіону, пані Євгенія Пастернак переконала дирекцію Товариства щоб збудувати ще більший і модерніший третій пансіон. Ще в 1973 році Товариство купило за \$365,000.00 II-акрову площу в Міссіссага і після отримання всіх дозволів та низьковідсоткової позички від федерального уряду на два мільйони триста тисяч дол. приступлено в 1980 році до будови третього імпазантного Пансіону ім. Івана Франка, за проектом архітектора І. Стецури. Кошти будови та всіх устаткувань виносили понад \$4,500,000.00 й цим разом основну фінансову підтримку дала українська громада Торонто й околиць та уряд провінції Онтаріо, який асигнував понад 150,000.00 дол.

Новий пансіон офіційно відкрив генеральний гу-

бернатор Канади Едвард Шраєр з дружиною 19 серпня 1982 року, а посвячено будинок 22 серпня того ж року. Господарем обидвох цих подій був сенатор Павло Юзик, думки якого з приводу опіки над старшими й ролі Пансіонів ім. І. Франка друкуємо окремо.

Мені довелося оглянути цей величезний модерний Пансіон у несвятковій атмосфері щойно на весні цього року. Хоч і дуже зайнята, директор Пансіону пані Євгенія Пастернак і її віддана молода асистентка пані Тереня Тонкович провели з нами кілька годин, показавши нам багатющий і з смаком та любов'ю впорядкований музей українського народного мистецтва, бібліотеку, шпиталік і клініку, розвагові залі, окремі робітні для ткацтва, гончарства, столярства, кравецтва і кераміки, каплицю, великий зимовий (а радше тропічний) город під суцільним скляним „дахом“, ідальні, повні „комори“ та деякі кімнати і апартаменти мешканців Пансіону. Все там як слід заплановане, все передбачене, всюди милує око приємна українська атмосфера і зразкова чистота. З вікон видно квітники, орнаментальні кущі, овочевий сад, город, рибний став, пасіку... Все тут заохочує до активного повноцінного життя.

Тож не дивно, що генеральний губернатор Канади, офіційно відкривши цей надзвичайний Пансіон і висловивши пошану та велике признание за невтомну працю пані Євгенії Пастернак, що понад три години провів з дружиною у Пансіоні, захоплено оглядаючи всі його надбаня. І він, здається, не лише з чемности сказав, що бажав би провести свої старші літа саме в такому домі...

Не дивно й те, що за свою жертвенну чвертьстлітню працю для старших пані Євгенія Пастернак стала єдиною україною, яка удостоїлася найвищого канадського відзначення „Ордер оф Канада“, (врученого їй теперішнім ген. губернатором Канади, достойною Ж. Сови Ю.ІУ м.р. в Оттаві), як і багатьох інших українських, канадських і чужинських нагород, відзначень, грамот та дипломів. Ними дослівно удекоровані всі стіни в обидвох бюрових кімнатах директорки в Пансіонах на Роял Йорк і на Вінстон Черчіль Блvd, у Міссісага.

В українських газетах часто читаємо нарікання на те, що наші недруги ігнорують у світовій пресі, в радіо і телевізії визначних українців та позитивні українські досягнення. Пансіони ім. Івана Франка, а зокрема їхній промотор і довголітній директор пані Євгенія Пастернак, не мають підстав для таких нарікань. Про них писалось і коментувалось багато і широко. Біографічні дані про Євгенію Пастернак можна прочитати в таких авторитетних довідниках, як „Хто є хто в Канаді“, „Хто є хто в Америці“, „Хто є хто на Сході“, „Хто є хто в залі слави“, в „Міжнародному словнику біографій“, у „Міжнародному реєстрі профілів“, у „Книзі чести“, та в інших чужомовних виданнях.

Очевидно, не бракує пані Є. Пастернак рідних критиків (у кого їх немає серед тих, що віддають себе і свою працю громаді?), зокрема за її тверді погляди на деякі справи, за рішучість зберегти не-

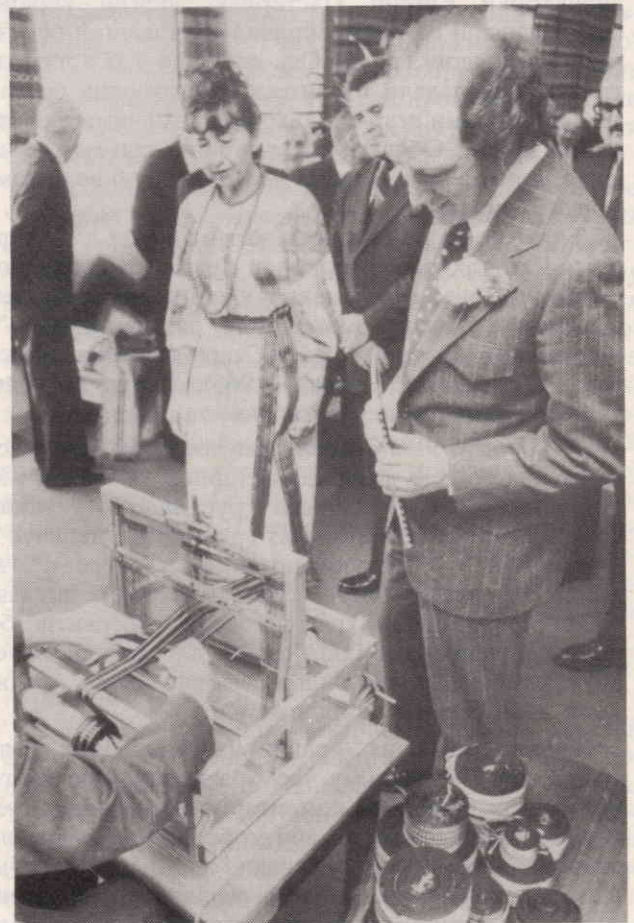
залежність Пансіонів ім. Івана Франка від будь-яких груп, а зокрема за суворий контроль роботи установ, які вона від початку веде і які стали метою її життя. На що можна лиш відповісти: шановні критики, спробували б ви самі взяти на свої плечі той тягар, що його вже понад чверть століття несе пані Євгенія Пастернак, то й переконалися б, що не понесли б його навіть півроку, без огляду на методи, які застосували б.

Умови, в яких виходять „Нові Дні“, не сприяли тому, щоб журнал писав частіше й докладніше про велику й незамінну роботу, яку виконують Пансіони ім. Івана Франка в Торонто. Вірю, що до цієї теми ми ще повернемося.

Читачам, зацікавленим більше цією справою, рекомендую імпульсивно видану (на жаль, не повну, а лиш вибірково) „Хроніку Пансіонів ім. Івана Франка“ та періодичні „Новинки з Пансіону ім. Івана Франка“. Дирекції Пансіонів і пані Євгенії Пастернак щиро дякую за дозвіл використання деяких матеріалів та ілюстрацій для цього числа „Нових Днів“.

1) Всі цифрові дані в цій статті взято з книжки „Хроніка Пансіонів ім. Івана Франка“. Торонто, 1983.

2) Цит. праця, стор. 50-52.

Прем'єр-міністр Канади П. Е. Трудо в супроводі директора Є. Пастернак, оглядає працю мешканців Пансіону.

ІСТОРІЯ ОПІКИ НАД СТАРШИМИ В КАНАДІ

Святкуючи 90-річчя свого поселення в цій прибраній батьківщині в 1981-му році, українці Канади доказали, що вони зробили великий поступ у різних ділянках. В історії українців Канади в англійській мові М. Марунчака і М. Лупула є великий статистичний довідник В. Дарковича і П. Юзика, де вони описали й задокументували наші досягнення на полях соціальному, економічному, релігійному, політичному, видавничому, організаційному, культурному, просвітньому, літературному, харитативному і т.д. Централь Комітету Українців Канади вшанувала піонерів і провідників у всіх українських місцевостях врученням грамот. Ми дійсно можемо гордитися нашими успіхами і тим, що наша молодь, деяка в четвертому поколінні, зберігає українську культуру, а значна частина й свою мову. Наш вклад у розбудову Канади похвальний і доказує, що українці є конструктивними громадянами.

Одне, чого замітно бракує в історіях українців Канади — це інформації про старших віком...

У 1971 році 79,830 українців у Канаді мали 60 років життя, і більше, творячи 13,8% (кожна сьома людина) всього українського населення. У переписі з 1981 року пропорція старших буде вища...

Справа опіки над старшими і немічними вирінула ще серед піонерського поселення, перед Першою світовою війною. Постали в степових провінціях малі доми для старших; жителі діставали ліжку й їду, а вигод майже не було. Більші і кращі доми появилися аж по Другій світовій війні, коли можна було отримати поважні субсидії від провінційних урядів. Такі доми, з кращими вигодами, постали у Вінніпезі, Саскатуні, Торонті, Давфіні, Канорі і в інших місцевостях. Розвинувся також і рух набуття й будови українських домів для старших.

Очікуємо дослідника й історика, щоб описав цей спонтанний і незорганізований рух і щоб вийшла ілюстрована книга в скорій будучині. Для кращої обслуги існуючих домів і для допомоги місцевостям, що потребували б такої установи, варто створити федерацію українських домів для старших. Вже прийшов час.

ПОЧАТКИ Й ТРИ УСПІШНІ ПАНСІОНИ В ТОРОНТІ

Громадський підхід до справи будови українського дому для старших був висунений в торонтонському відділі Комітету Українців Канади... створенням ініціативного комітету, який, під проводом інж. Євгена Пастернака та Якова Козловського, заінкорпорував установу в онтарійському уряді в 1957-му році, діставши „чартер“. Завдяки піддержці КУК, під проводом д-ра О. Бойка, д-р

Під час відкриття Пансіону промовляє сенатор Павло Юзик.

О. Яворського й інших, розгорнулася широка праця Товариства Український Дім для старших, а опісля Пансіонів ім. Івана Франка.

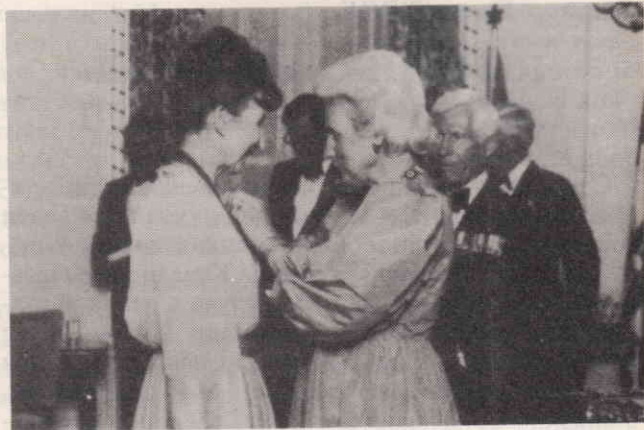
Коли в 1961 році (25 років тому, — Ред.) пані Євгенія Пастернак була вибрана на голову, вона стала рушійною силою Товариства. Бувши вчителькою й директором Суспільних Обслуг на Підляшшю та добровольцем Червоного Хреста в Україні під час Другої світової війни і скінчивши курси комерційної адміністрації та бухгалтерії в коледжі в Торонті, після прибуття до Канади в 1948-му році, ця молода, енергійна жінка рішила присвятитись всеціло праці для добра старших людей українців. Вона апелювала до громадських організацій, до впливових осіб, до церковних громад, до урядових бюрократів і міністрів, до провінційних і федеральних послів; вона студіювала адміністрацію й геронтологію (науку про старіння) в університетах. У співпраці з своїм мужем і управою, з відданістю та запалом пані Пастернак зуміла знайти людей, добровольців, знавців і фонди для Товариства та праці й обслуги будинку.

Успіхи були спочатку звичайні, а опісля фантастичні й феноменальні. У 1964-му році Товариство набуло дім на 24 ліжка, який названо Пансіон ім. Івана Франка. Дім відразу став заповнений, а список аплікацій постійно зростає. Тоді рішено збудувати другий, модерний, вигідніший пансіон на 100 ліжок, у гарному місці над річкою, на 767 Роял Йорк Ровд у Торонто, який було відкрито 1970-го року; кошти виносили приблизно 1,300.000 дол. — прийшла фінансова допомога від федерального, провінційного і торонтонського метрополітального урядів, були й щедрі пожертви від українського громадянства. Цей другий дім був скоро заповнений і список аплікантів знову збільшувався. Жителі Пансіону, маючи добру обслугу, різні вигоди і різноманітну діяльність, були вдоволені, бо це було понад їхні мрії...

Адміністратор і виконавчий директор, пані Пастернак, вже мала більші мрії. Вона знала, що українське суспільство в Канаді доросло до великих діл і підприємств. Маючи досвід від другого пансіону, вона переконала Дирекцію, щоб здобути більшу площу й побудувати гарний, ще модерніший величезний третій Пансіон ім. Івана Франка. На 11-ти акрах землі, в Міссіссага, що близько Торонта, в 1982 році відкрито розкішну будівлю, вартості приблизно 5,000,000 доларів, що має 50 апартаментів, 40 приватних кімнат, а також бібліотеку, музей, клініку, велику каплицю, їдальню, високу ротонду і кілька спеціальних кімнат — для столярства, кераміки, малювання, більярдів, шиття, ткацтва тощо. Спереду є велика площа для паркування, фонтан, травники, орнаментальні дерева і кущі, а за будинком — овочеві сади, городи, рибний став, пасіка, дві альтани, літній будинок, гараж-робітня, „фонтан молодости“ і дерев'яний захисток для концертів і пікніків.

Офіційно відкрив цей Панісон генеральний губернатор Канади Едвард Шраєр 19 серпня 1982 р. в присутності понад 3,000 людей, а посвячення 22 серпня виконав єпископ Ізидор Борецький в асисті 18 католицьких і православних священників... Це була значна подія для українців Торонта і для українців Канади...

Я брав участь з дружиною у відкритті другого Пансіону в 1970 році та з більшою ролею у від-

Генеральний губернатор Канади Жан Сове вручає найвищу нагороду Канади пані Є. Пастернак.

критті третього Пансіону. Ми відвідували дім для старших на Роял Йорк Ровд двічі-тричі річно й дискутували з панею Пастернак різні проблеми провадження цього дому та плани будови третього, більшого дому. Я мав нагоду кілька разів промовляти до інших старших громадян і розмовляти з мужчинами та жінками, деяких я знав особисто багато років. Я переконався, що ці старенькі у великій більшості були дуже вдоволені приміщенням, їдою, обслугою, розваговими засобами і прихильним ставленням медсестер, лікарів, кухарів, директорів, а зокрема управительки, пані Пастернак. Їм дуже подобалося українське оточення, українська їда, українська мова, українська культура й українські Богослуження, католицькі і православні... Навіть канадський генеральний губернатор (намісник королеви, — ред.) Едвард Шраєр висловивсь по-українському, що він бажав би жити в цьому домі у своїх старших літах.

За це велике діло й досягнення для добра наших заслужених старших громадян найбільше признання треба дати пані Євгенії Пастернак, а також її покійному мужеві інж. Євгенові та архітекторові І. Стедурі. За солідну, конструктивну працю треба глибоко подякувати членам Дирекції, очоленої д-ром Р. Цурковським, і всім добровольцям. Заслужують на признання за постійну піддержку владики, капеляни і священники українських церков, багато українських організацій та велике число жертводавців. Ще далі потрібно добровольців і потрібно пожертв від сумлінних і доброзичливих українських громадян.

(З „Хроніки Пансіонів ім. Івана Франка“)

В час, коли це число вже друкувалось, наспіла сумна вістка про смерть сл. п. Сенатора Павла Юзика.

Засмученій Родині Покійного Сенатора висловлюємо наше глибоке співчуття.

Редакція „Нових Днів“

Генеральний губернатор Канади Е. Шраєр, при співучасті пані Є. Пастернак, перетинає стрічку.

Д-Р МИХАЙЛО СОСНОВСЬКИЙ

(В роковини смерті)

Михайла Сосновського, що був провідною особою у революційній ОУН, я знав декілька перших років побуту у Канаді тільки з обличчя. Познайомилися ми в 1956 році восени на викладах, а радше на картографічних вправах з географії в Торонтському університеті. Він, мабуть, попав на ці вправи так само, як і я, не з вибору, але з konieczности, бо тодішня програма університетських студій вимагала мати принаймні один предмет із точних наук, щоб дістати бакалаврат із філософії („В.А.“). Тому, що географія була зарахована до групи предметів точних наук, тобто „science“, то я вирішив записатися на такий курс, бо до математики, фізики чи хемії здібностей у мене не було. І власне на курсі географії, який тривав рік, ми постійно зустрічалися. Із закінченням курсу наші зустрічі мали тільки випадковий характер.

В 1960 р. я, по довгих ваганнях, покинув „школу градаційних студій“ і записався на факультет бібліотекознавства в Торонтському університеті і там я знову зустрів Михайла Сосновського. Ми разом сиділи на лекціях, бо було тільки нас двоє українців на всіх вісімдесят кілька студентів, тому й товаришували. Часом спільно переробляли деякі матеріали, хоча я не розпоряджав вільним часом, бо вечорами працював. Хоча ми належали до різних українських політичних угруповань, у політику ми не заходили, бо не було ані часу, ані потреби. Зрештою, ані Сосновський, ані я не були націоналістами-доктринерами. Хоча доктрини нас цікавили, але ми ніколи не стали їхніми невірниками.

Так разом ми закінчили наш курс, відбули усі пов'язані з цим церемоніями й, отримавши ще один бакалаврат з бібліотекознавства „В.Л.С“, разом розпочали працю в бібліотеці Торонтського університету у травні 1961 р. Тут знову варто підкреслити, що, мабуть, ані Сосновський, ані я, не трактували бібліотечарства як мету свого життя. Сосновського манила політика, а мене історія Східної Європи, а зокрема історія України.

Працюючи в університетській бібліотеці, ми разом сходились на перерви, а зокрема на обідні й очевидно обговорювали поточні проблеми у світі, а зокрема ті, які нуртували тоді в українській громаді. Я з приємністю мушу ствердити що Сосновський був не тільки вчений тому, що дістав академічні ступені „В.А.“ та В.Л.С.“ а опісля й докторат з Українського Вільного Університету; він був учений тому, що постійно студіював, багато читав не тільки українські політичні трактати, але також і чужинецькі, аналізував прочитане й робив свої власні висновки, які не все йшли в парі з напрямними його політичної організації.

Михайло Сосновський у тому часі уже мабуть не був 100 відсотково „надійним“ членом ОУН (б), бо не раз він іронічно згадував, що його однопартійці або нічого, або замало читають і не цікавляться розвитком політичних наук, заокостенівши на 1930-их роках української політики. „Якщо б я був поменше читав, — говорив він мені декілька разів при відповідних нагодах, — або взагалі не читав, то я, мабуть, ще досі був би редактором „Гомону України“.

Саме в тому часі була дуже актуальна проблема „стрічатися, чи не стрічатися“ з нашими земляками, що приїжджали до Канади як члени офіційних делегацій, а зокрема мистецьких ансамблів та чи взагалі варто їхати на відвідини в Україну. І цікаво, в той час, коли наші організації діаметрально різнилися в підході до цих справ, ми принципово погоджувалися з Михайлом Сосновським, що нам не вільно відсепаруватися від України, якщо ми хочемо оберігати нашу ідентичність у Канаді. Ми погоджувалися, що зустрічатися не тільки можна, але і треба, бо советські делегації чи поодинокі її члени нас аж ніяк не захитають у наших політичних поглядах, не переконають, що їхня тоталітарна система, удержувана терором, краща від демократичної канадської чи взагалі західноєвропейської демократії. Не переконають нас, що при посиленій русифікаційній політиці може процвітати українська наука й культура. Зате однак ми могли їх, якщо не переконати, що їхня система не дозволяє на вільний розвиток людських талантів, то принаймні захитати в них віру в їхній комунізм, віру в офіційну пропаганду, що, мовляв, Україні найкраще бути у складі Советського Союзу. Наші здобутки в Канаді були вже тоді настільки помітні, що ми могли збивати без труду советські твердження, що „весь прогрес в Україні, чи взагалі на теренах цілого СРСР, — міг заіснувати тільки завдяки советській системі правління“. Побуваючи в Канаді, вони могли переконатися, що їхній т.зв. „прогрес“ не є великий у порівнянні з Заходом, зокрема коли йдеться про життєвий стандарт, а так само і в науково-політичному аспекті. В Канаді українці мають своїх учених, політиків і визначних людей у промисилі та різних інших діялках суспільно громадського життя, будучи імігрантами, першого другого чи третього покоління, на всякий випадок, не будучи автохтонами цієї землі, як вони, в Україні. Отже, советська система, чи комунізм, за яким криється постійно російський імперіалізм, зовсім не є розв'язкою ані для українців, ані для всіх інших народів СРСР, крім може російського

Михайло Сосновський вкладав свою душу не в бібліотечарство, хоча він у скорому часі зробив з усіх нас найбільшу кар'єру. Він вкладав свою душу у студії української проблематики та займався публіцистикою. Його публіцистичні твори характеризуються ясністю думки. Порожня фразеологія не була в його натурі. З уваги на те, приємно було зустрічатися з М. Сосновським кожного дня; ми за-

вжди мали якусь тему до обговорення і, як я вже згадував, у наших поглядах, зокрема на наші внутрішньоукраїнські справи, різниці мінімальні — ми доволі часто погоджувалися у наших висновках.

На жаль, Сосновський по трьох роках праці, покинув Торонтський університет і переїхав до Оттави на працю ближчу його серцю. Із постановом Світового Конгресу Вільних Українців він був у ньому виконавчим директором, а вкінці переїхав до Америки, де став редактором щоденника „Свобода“ у Джерзі Сіті. Відтоді ми вже стрічалися тільки знову принагідно, а найчастіше неособово, на сторінках преси.

В 1977 р. появилася його книжка — студія „Дмитро Донцов, політичний портрет“, в якій він розглянув „історію розвитку ідеології українського націоналізму“. Ця студія є найкращим доказом, що Сосновський шукав істини, не зважаючи на те, чи він часом не попаде через неї у партійно-політичну ересь. Праця „Дмитро Донцов“ покищо найкраща студія про цю непересічну людину, непересічного автора.

Пізніше я з приємністю довідався, що Михайло Сосновський кандидував на лідера ОУН (б), а з прикрістю прийняв до відома, що він перепав. Я ще й сьогодні вірю, що ОУН (б) під проводом д-ра Михайла Сосновського була б спричинилася до консолідації українських політичних сил у вільному світі, що було б скріпило наші заходи допомогти борцям за свої права в Україні з одного боку та українській спільноті у Вільному світі, з другого.

Але найбільшим ударом для мене, як і для багатьох членів української спільноти, була прямо неймовірна вістка, що д-р Михайло Сосновський, людина повна енергії і в повній силі віку, не живе. Його несподівана і нагла смерть, — це була неабияка втрата для української громади. З відходом М. Сосновського у вічність, українська спільнота стратила передову людину, яка вміла вчитися на минулому, дивитися у майбутнє і аналізувати сучасне. Михайло Сосновський не живе, але живе пам'ять про нього серед його приятелів, друзів і політичних опонентів; живе у його творах, яких вибрану частину опублікувала його дружина — вдова Оксана Сосновська. Я хочу вірити, що жоден дослідник української політичної думки не зможе поминути цього збірника, якщо захоче, щоб його студія була повна.

У десяту річницю загадкової смерті, д-ра Михайла Сосновського, українська спільнота згадує про нього, як про непересічного та відданого сина українського народу, згадує як свою болічу втрату.

З усіх європейських країн Ісландія стоїть порційно на першому місці щодо числа книгарень. Це, мабуть, спричинене тим, що в Ісландії 79 днів в році заборонені телевізійні передачі.

Микола КОЛЯНКІВСЬКИЙ

ТАК БУДУВАЛИСЯ ФУНДАМЕНТИ

(Продовження щоденника)

15 березня 1981

Після довгого часу були відвідувачі з Альберти, Священик з Едмонтону купив книгу „Страсті“. Сьогодні потепліло, але знову буде холод.

18 березня 1981

Вчора прийшлося відгортати сніг, щоб виїхати авто з гаражу. Сьогодні також мело снігом, як їхали до Торонта. Завіз матеріал для „Ми і Світ“ до друкарні й 750.00 дол. Важко було рішитись видати ці гроші, коли неповне чи на мортгедж назбирається, але крайня пора друкувати. Інакше треба було б уже припинити.

Так то починає 32-ий рік видавання. Довгий вік. Та ще серед такої постійної біди. Забарилася весна. Сьогодні 10°C. морозу, а вчора було ще холодніше.

29 березня 1981

Сьогодні була в музеї родина японців Тсугому Масако Івасакі з малим сином і приятелькою. Купили по дві книжки „Страстей“ і „Українського Піонера“ і дали 30 дол. даток на музей. Дуже подивляють Курилика й пропагуватимуть його в Японії.

Прийшов лист від фінансового відділу міста з рахунком нашого боргу по кінець березня — 5.508.07 дол. Це приблизно половина податку, клопіт як то все полатити. З пошти прийшов лист і 50 дол. передплати на „Ми і Світ“ для них і сина від П. Л. Десь рік тому вони написали мені дуже прикрого листа з приводу дисидентів. Я їм вияснив. Тепер, видно, самі переконалися і це їх признание. Вчора телефонувала Ніля Стецьків. Обидвоє обурені нападом „ОКА“ на нас. Вишлють їм листи.

21 березня 1981

Був рух. Спершу дві пари відвідувачів в США. Потім приїхала п. Х. Гнатів з Торонта з приятелями. З ними п. Булавицька і Оксана Соловей з Міннеаполісу. Пані Соловей купила літографію Грищенка і п. Гнатів його ж „Нью-Йорк“. Також прийшла одна канадійка і купила „Страсті“. Ми були зайняті весь день. Пані Соловей вибрала виставку графіки для Міннеаполісу, яку ми їй перешлемо. Оля всіх гостила. Вже теплішає поволі.

22 березня 1981

Вранці був теделефон, що приїдуть до Ніягари і до музею Леонід Новиченко, академік, львівський

поет Роман Лубківський та професор Київського університету письменник Анатолій Москаленко. Дуже їм було цікаво. Ми їм подарували книжки „Український Піонер“ В. Курилика. Пополудні була з матір'ю редакторка газети Форт Ері. Телефонував також Денис Кучерявий, що у своїй статті до „Лондон Фрі Прес“ подасть цитати з моєї вступної статті до „Українського Піонера“.

23 березня 1981

З пошти було два замовлення на 10 річників „Ми і Світ“ з минулих років. Від початку року було шість таких замовлень. Все таки читають мій журнал і цінять. Коли б якось продовжити його існування. Два дні тому прийшла вістка, що 17 березня поховали у Львові Семена Стефаніка, найстаршого сина письменника. За наших подорожей до Львова ми декілька разів у нього були. Перший раз приймав нас в 1967 р., будучи головою облівконкому, за тим самим столом, де вбив був колись Мирослав Січинський воеводу Потоцького. Жартуючи, розказав нам, що тут же його відвідав недавно Січинський. „Я — сказав — постигав, що він повторить свій вчинок“. Востаннє Ф. Стефанік приймав нас і гостив у своїй гарній і багато прикрашеній творами мистецтва хаті в жовтні минулого року. Запросив тоді спеціально до товариства внуку Антона Кришельницького* — відомого археолога і дуже атрактивну жінку, згадавши їй діда.

До нас мав теплий сентимент, бо колись о. О. Колянківський був приятелем його батьків. Яка це мені була родина, не знаю. Може брат діда, або стриєчний брат мого батька. Олекса Колянківський був згодом священником у перемиській епархії. Мабуть це він перенісся туди. Про якогось о. Колянківського згадується в біографії Івана Франка. Семен Стефанік подарував нам за останніх відвідин біографію Василя Стефаніка „Сторінки життя і творчості“, яка щойно появилася була друком — із своєю присвятою.

25 березня 1981

Сьогодні були в музеї дві жінки з Едукаційної телевізії з Торонта. Вони мають продукувати 3,5 год. передачу про канадійське мистецтво, в цьому й релігійне, і включають Курилика. Це були їх інформаційні відвідини. Було також кілька осіб з Ніягари та учитель англійської мови з Клемонт, Онтаріо, купити книжок. Незабаром приїде зі своїми учнями. Гарна і досить тепла соняшна погода. Оля зняла з вікон частину плястиків. Наша амариліс у лазничці у повному цвіту. Прилетіла й співала нам нині вільшанка (робін).

28 березня 1981

Вчора був для нас дуже важливий день. Приїхали представники влади з Оттави: В.О. Моррісон, старший дорадник міністра публічних робіт Павла Косгрова, Гю Дебара, асистент заступника

міністра проєктів і будови і їх дорадник Християн Грефе, Фінляндець, консул з Едмонтону та наш Роджер Янг. Всі дуже милі люди — були зачаровані Куриликом, нашими колекціями, нашим музеєм, нашою роботою. Ми заключили і підписали договір про передачу фрескової композиції „Український Піонер“ Василя Курилика на спеціальних умовах, корисних для обох сторін з тим, що ми зробимо копії в оригінальній величині для нашого музею, щоб не тратити і не зменшувати музейної експозиції.

Все мало б закінчитися дуже швидко. Відкриття панелю в Парляменті Канади в Оттаві мало б бути великою маніфестацією з участю прем'єра П. Труда на 1 липня, що буде також, сподіваються, днем проголошення канадської конституції. Ми і пані Курилик мали б бути на цьому святі гістьми уряду.

Все це таке приголомшує, що годі повірити. У нас все ще побоювання, що в останній хвилині можуть заіснувати якісь перешкоди. Знаємо від Янга, що й місто Ніягара чекає на вислід наших переговорів з урядом, щоб і нам запропонувати якийсь альянс з музеєм. Ця трансакція з урядом Канади виведе нас з катастрофічної ситуації перед якою ми стоїмо. Справді, як приходить розв'язка у такий скрутний для нас час, то це дійсно чудо Божої опіки за молитвами Охтирської Богородиці і св. Опікунів митр. Андрія, Василя Курилика та арх. Івана Бучка, які за життя мені і нам помагали.

Чудом Божим цей п. Моррісон, який був вирішувальний у цьому, сказав, що історія Курилика, — це його історія. Він, як і Курилик народжений в 1927 р. в Альберті, перетерпів багато в своєму житті, а тепер займає важливий пост в уряді. Пан Дебара француз, захоплений мистецтвом, і їх дорадник повний симпатії до українців і подиву для Курилика. Все склалося несподівано і для нашого Янга. Рішення було прийняте в найвищих колах уряду й відразу передане до виконання. Решту зробили наші книги та враження з візити у нас.

З інших подій „Око“ опублікувало в цілості мого листа до них, в якому пишу про всі їхні фальшування. Ред. Б. Гошовський опублікував у бюлетені Союзу українських кредитівок в Канаді мою сатиру „Яке неподобство“.

Були дві пані з Болтону, купили книги „Страсті“ і літографію Курилика з спортової серії. Були також Скааби і доктор купив одну гравюру. Вчора ми їздили до Торонта і привезли коректу „Ми і Світ“. Обидва дні була гарна соняшна погода.

29 березня 1981

Вранці були в церкві в Торолд на Сл. Божій і винесенні Хреста. Пополудні була велика група 75 осіб з католицьким священником з ніягарської парохії св. Покрови (анг.). Зробив також макет для „Ми і Світ“ і ми під вечір завезли до друкарні до Торонта. Був теплий день 20°C.

30 березня 1981

Трапилася незвичайна річ. Я жирився весь час, що все ще можуть виринути перешкоди у наших плянах і розмовах з урядом. Тим більше, що вони бажали відповідної документації до цієї справи. І от тільки почавши шукати листів і паперів я натрапив на лист Курилика англійською мовою: „ту гум іт мей консерн“, в якому він стверджує, що подарував фреску галерії і просить допомогти рятувати музей „Страстей Христових“. Це просто чудо. (Бо Курилик листувався найчастіше з нами по-українськи, а урядовці бажали мати власноручний лист Курилика, звичайно, англійською мовою).

Сьогодні сталася в США трагедія — був атентат на през. Роналда Регана. Його досить важко поранено. Крім цього ще важче потерпіли двоє з охорони та особливо пресовий секретар.

Прийшло замовлення на 30 прим. „Українського Піонера“ з Калгар і на „Страсті“ з Торонта.

31 березня 1981

Їздили до Торонта. Я прочитав останню коректу „Ми і Світ“. Оля зустріла Сільвію Чанг, ученицю Курилика. З нею ми домовлялися, щоб зробити копії з фрески „Українського Піонера“. Телефонував Роджер Янг з Оттави, що потрібно додатково забезпечення на картини. Сьогодні д-р Сокольський з фірми Онишук-асекурації повідомив, що ще не зміг знайти такого забезпечення. З „Осередку“ з Вінніпегу прийшло замовлення на 15 прим. „Українського Піонера“.

(Далі буде)

*Антін Крушельницький (1878-1935) — видатний український письменник і політично-громадський діяч. В 1919 р. міністер освіти УНР. В 1934 р. виїхав з родиною з Галичини до УРСР, де незабаром був арештований і знищений. — Ред.

СТАРОВИННЕ ГРЕЦЬКЕ І ЕТРУСЬКЕ МИСТЕЦТВО В КОРОЛІВСЬКОМУ ОНТАРІЙСЬКОМУ МУЗЕІ

(Канадська Сцена) 6-го липня 1986-го року Королівський Онтарійський Музей в Торонті відкрив кілька нових галерій, що займатимуть у загальному 6,900 квадратних фітів. Головна галерія під назвою „Грецький Світ“ показуватиме різні аспекти життя старовинної Греції: атлетичне життя, щоденне, похоронні звичаї, театр, зброю, статуї грецьких богів тощо.

Одна з галерій включатиме також і раннє етруське мистецтво з-перед Римської доби, що покриває період від 1,000 до 300 років перед Христом. Третя галерія буде присвячена старовинним пам'яткам бронзового та залізного віків Європи.

Забрало три роки часу, щоб приготувати ці нові галерії. Пізніше ще мають додати секції про егейський бронзовий вік, і Римську республіку.

МИСТЕЦТВО

Юрій СОЛОВІЙ

ПОГЛЯД З ІНШОЇ ПЕРСПЕКТИВИ — КУМФ НА ПОРОЗИ ДРУГОЇ ДЕКАДИ

З Нью Джерсі важко стежити за працею Канадсько-Української Мистецької Фундації в Торонто*. База інформацій невеличка, тому люксово виданий — як на наші сірі будні — супровідний каталог до „Світової виставки українських мистців“ 1982 р., що відбулась в галеріях КУМФ, послужить трампліном для намічення актуальних питань.

„Як на ваші сірі будні“ — явно чи зашифровано — є ляйтмотивом міряння нашого труду в складних ненормальних умовах: те, що в нас небувало і осягнене вкладом зусиль, в світі є з поточного життя: Навіть пишно виданий каталог виставки „Світові культури і модерне мистецтво“ (Haus der Kunst, Мюнхен 1972р.), з багатим інформаційним матеріалом та цікавими порівняннями паралель різних культурних виявів, галузей і періодів, не є аж такою рідкісною публікацією (маю його під рукою, тому цей вибір).

Запобігаючи помилковій інтерпретації, треба пояснити: коли мова про наші мистецькі справи, на увазі мається стремління до вершин, які часто можна досягти щасливішим вибором мети, шляхів і техніки. Вершинних осягів безсумнівно всі ми прагнемо, але недоцінюючи критику в дерзальних процесах, занадто часто повторяємо старі доказані помилки. Наприклад, не включивши багатьох мистців формату Ліліяни Березовської, Гуенка, Дарії Дорош, Дзіндри, Зеленака, Колісника, Олександрі Коверко, Мілонадіса, Дзвінки Орловської, Саміли, Ілони Сочинської, Орісі Шепарович і ін., а натомість репрезентувати на виставці мистців другої і треторядних, ця „світова“ виставка не була хоч би пересічно вдалою антологією нашого мистецтва на еміграції на початку 80-их років.

Також вибір назви „Світова виставка українських мистців“ та англійська інтерпретація цієї назви „Ukrainian Artists International Exhibit“ —незадовільні і баламутні, що можна сказати й про обкладинку каталога, яка повинна б віддати дух книжки і виставки (автора центральної репродукції не вдалось мені встановити): 60% експонатів є з найслабшої групи на виставці; до останніх 40% належать: Андрієнко (брак дати його кубістичного твору в каталозі може бути причиною сумнівів для людини необізнаної з творчістю мистця), „поп-арт“ ікона Христини Микитюк і лірико реалістичний ландшафт з побутовою сценою Петра Шостака, — мистці не найрепрезентативніші в цьому колективі, але які в кращому сусідстві виглядали б зовсім задовільно. Назви „світова“ та „інтернаціо-

нал“ можна різно і широко інтерпретувати, дошукуючись загадково-особливого і надаючи цій імпрезі більшого значення та престижу, ніж вона за-служила.

Виставки мистецтва мають дві головні інтенції: духовий стимул і історичну перспективу. Духовий стимул виникає з особистої духової та інтелектуальної конфронтації глядача; історична перспектива — це звіт і вигляд у творчі процеси, які відбулись і які щойно відбуваються.

„Світова виставка українських мистців“ була влаштована в пляні історичної перспективи в сучасних рамках часу. Відгуки на цю виставку теж з боку „побратимів по долі“ з інших національностей були позитивні і, навіть, захопливі, тому напрошується голос з іншої перспективи для відмічення справ, які треба передумати, продискутувати і в майбутньому відповідно скорегувати.

Наш організаторський хист та осягнення, як хоча б ця виставка, частіше були об'єктом признання від інших східноєвропейських груп на еміграції. Ці компліменти стосуються саме організаційних аспектів, які цих людей, мабуть, найбільше турбують і цікавлять.

З каталога виставки довідуємось про зростаючі кадри у нашому мистецтві, про працю відомих мистців зарепрезентованих на виставці (тут особливо гостро відчувається брак інформації щодо дати постановня даного твору, а також юнацькі фото-портрети літніх людей у каталозі підривають авторитет і солідність діла; Сомерест Моам був гордий з свого сотнями зморщок покритого обличчя, бо вони символізували довгі роки стремління та труд плідного життя) і, врешті, появу нових у нашому мистецтві течій. Це цікаві і цінні інформації, які, однак, культурну публіку такого міста як Торонто, не заінтригують. Коли в світовій пресі, в музеях і галеріях звітують про нові напрямки в мистецтвах з великою історією, — ферменти у нас, передусім з огляду на непопулярність в світі нашої культури та історії, є тим часом виключно нашою аферою.

Інформувати український загал про стан нашого мистецтва — треба. Мандрівні виставки від скупчення до скупчення українців — одна можливість, але це постійні видатки, які хтось мусів би покрити (транспорт, забезпечення, оголошення, приміщення тощо); це відносно невеликі видатки, але все ж таки видатки.

Місця пожвавлених зустрічей наших людей з усього світу“, як під час літнього сезону „Союзівка“ (а взимку Маямі, — Ред.) — інша і, мабуть, реальніша думка, бо галерія у такому комерційно-стратегічному положенні, сповняючи теж культурні завдання, має шанси зацікавити наші існуючі комерційні галерії з своїми гронами мистців і навіть людей, яких принадажує світ пригод і фортуни торгівлею об'єктами мистецтва.

Особливо в час, коли нашу славу розхитують і понижують, познаки чого кожного дня кількакратно переживаємо, на наш культурний „експорт“ (на який націлялась „Світова виставка українських мистців“), мусимо дивитись крізь по-більшуюче скло.

Був час, коли при допомозі навіть найкращих інструментів небагато інтригуючого відкривалось. Тоді говорили про український стиль, про традиції — дальші і ближчі — загальниками і прикладами без доказів, яких не малоє під рукою або які вже не існували — були знищені під час історичних подій. Наш загал з мізерним досвідом у мистецтві (бо де ж і коли він мав його здобути!), задивлявся на кількох „ідолів“, ідеологія яких у кращому випадку була ідеологією двох половин протилежних доріг, або іншими словами — ідеологією компромісу. Без послідовної безперервної хроніки та історії і без музеїв мистецтва, які документували б процеси у нас — висліди, оцінювані на... пляжах і літніх оселях, вказували лише на стан народного смаку і розуміння справи.

До постановня Інституту сучасного українського мистецтва в Чикаго самим мистцям доводилось систематично займатися організаційно-освітніми справами. Відбулось і декілька „дуелів“. Бої за престиж — в ідейному й економічному пляні — це нормальні складники ферментів у світі богеми, але коли в нормальних суспільствах для мрій існують якісь підстави, — у нас було інакше. З виходом на нашу культурну арену Інституту в Чикаго і Канадсько-Української Мистецької Фундації в Торонто нашим мистцям стало трохи відрадніше. КУМФ за час свого десятирічного існування влаштувала близько 150 виставок. Ця установа пройшла 10-літню пробу і якщо її душа переходить кризу, — фізично вона виглядає здоровою.

Критику „Світової виставки українських мистців“ тут не вичерпано, але це оцінка лише окремої імпрези та її організації, а не засудження суті установи. Очевидно, КУМФ відповідає теж за цю виставку, вибравши дорадників, які погано впорались з завданням, проте, таких помилок либонь важко оминати установі молодій і без досвіду. Кілька додаткових „отченашів“ не пошкодили б управі, взявши до уваги, що серед нас є люди з професійним досвідом, здобутим в установах найбільшого калібру, в таких, як Нью-Йоркський метрополітальний музей та інші подібні інституції (Дзвінка Орловська).

Надіймось, що з другою декадою КУМФ буде критичніше підходити до своєї програми, яка повинна б проєктувати якусь актуальну гостру проблематику або якийсь драматичний момент в історії мистецтва. Це важливе для нашого культурного клімату і процесу, — це теж важливе для нашого культурного і національного престижу.

20-те століття мало бути нашим століттям. Україна сповнилась культурною і державницькою динамікою, яка після сильних виявів скоро перетворилась, на жаль, в непроглядну смертельну ніч. Але у цьому дуже короткому часі відбулись епохальні події. Про сильний театр і літературу того часу багато у нас писалось і опубліковано. Але мало відомо про наш авангард в образотворчому мистецтві. Його теж на Заході як слід не знали (це ж був час, коли скрізь ще диміли спалені руїни великої війни і революції) і почали аж після Другої світової війни відкривати, студіювати та „заражуватись“ його ідеями!

Українське образотворче мистецтво 20-их років, як ніколи перед тим, відіграло універсальну роль. Найвища пора з'ясувати і представити це світові з історично правдивої перспективи. Завдання варте уваги наших мистецьких установ у Чикаго й Торонто!

Твори авангардних мистців того часу (Татлін, Малевич, Бурлюки, Бойчук і інші), крім Архипенка, який створив доробок головно на Заході, для нас важкодоступні. Але якщо не мається оригіналів — добрі кольорові репродукції формату оригіналів, в супроводі доброго тексту, могли б виконати завдання історичної довідки.

Створення моста між цим рухом та пізнішими спорідненими виявами у нас було б логічним додатком: на переломі 30-их і 40-их років маляр Федюк у Львові був на сліді програми, яку щойно багато пізніше на заході охрещено концепційним мистецтвом. Кілька декад перед проголошенням фотореалізму мистецтвом дня — у нас творив таке мистецтво Л. Кузьма; в останні роки неоекспресіонізм полонив увагу світової публіки і мистецьких установ, а це ж напрям, який творився у нас в 50-60 роки усупереч тоді панівному безпредметному мистецтву (малярство автора цієї статті, — ред.)

Як бачь з цих кількох прикладів, ми не бідні на ідеї. Нам лише бракувало людей та інституцій, які своєчасно помічали б свіжі прояви у нас і вміли б робити з цього події.

(Закінчення буде)

* Початок див. „Нові Дні“, квітень 1986.

ЗНАЙДЕНО НАЙДАВНІШУ КОЛЕСНИЦЮ

Цей експонат викликає особливе зацікавлення у відвідувачів Одеського археологічного музею — два дерев'яних колеса, що відносяться до епохи ранньої бронзи. Вони були знайдені під час розкопок стародавньої могили біля села Маяки Біляївського району.

На думку спеціалістів, це залишки однієї з найстаріших колісниць Європи. Її колеса зроблені з суцільних плах, мають у діаметрі 70 сантиметрів. Колісницю було покладено близько чотирьох тисяч років тому разом з померлим у поховання, яке відноситься до так званої «ямної культури»

ПРОЄКТ ВАЖЛИВОГО МИСТЕЦЬКОГО ВИДАННЯ КУМФ

Канадсько-Українська Мистецька Фундація у Торонті була заснована 1975 року, отже минуло вже десять літ її існування та діяльності. Для культурно-мистецької установи в умовах еміграції — це немалий період і треба його відзначити. Дирекція КУМФ, після довгих роздумів, аналізу фінансових і особових можливостей, виходячи з положень, що відзначення ювілею повинно сповнити вимогу тривалості форми, прийняла рішення видати каталог репродукцій понад трьохсот картин, які становлять власність КУМФ.

Каталог, розміром 9.5 x 16 інчів, матиме разом коло 400 сторінок, передусім кольорових репродукцій кольорових картин, але також чорно-білих графік тощо. Це й буде тривалий підсумок десятилітньої діяльності КУМФ. Картини КУМФ малювали, рисували й виконували іншою технікою понад сімдесят мистців-українців, розсіяних по всьому світі, не виключаючи також мистців, які нещодавно приїхали з України на Захід. Серед мистців, картини яких прикрашають галерію КУМФ, є визнані мистецьким світом майстри пензля, олівця. Дирекція КУМФ запевняє, що не пожаліє коштів, щоб репродукції були виконані на якнайкращому технічному рівні.

У каталозі, побіч репродукцій, будуть ще два цікаві й для поширення знань про українське образотворче мистецтво важливі розділи. Одним з них буде ряд статей визначних мистців і мистецтвознавців, котрих Дирекція КУМФ запросила як авторів. Ось їхні прізвища: проф. Юрій Турченко, Юрій Соловій, проф. Володимир Янів, Святослав Гординський, д-р Марина Антонович-Рудницька, д-р Богдан Стебельський, Едвард Козак, д-р Валентин Мороз, Христина Сеньків, Аркадія Оленська-Петришин, проф. Петро Мегик, ред. Іван Кедрин-Рудницький. Цей розділ повинен сповнити освітнє завдання в ділянці українського образотворчого мистецтва. Українцям у діяспорі такі знання потрібні без них занепадатиме наша культура, вони допоможуть нашій молоді орієнтуватися в досягненнях наших мистців. Каталог буде двомовний.

Другим розділом каталога має бути словник мистців української діяспори. Дирекція КУМФ дійшла до висновку, що така публікація конче потрібна, щоб заповнити прогалину, створену радянським видавництвом, яке поминуло у своєму „Словнику художників України“ всіх діяспорних образотворчих мистців. Цю кривду, цю несправедливість треба виправити, власне вміщуючи в каталозі КУМФ енциклопедичної форми дані про діяспорних мистців — малярів, графіків, архітектів тощо. Щоб виконати це нелегке завдання Дирекція КУМФ вже зверталася окремою статтею за допомогою самих мистців, їхніх близьких, знайомих, щоб прислали стислі особові дані, які мали б становити зміст словника. Словник буде тривалим

„НОВІ ДНІ“, липень-серпень 1986

Петро ОДАРЧЕНКО

ЛИСТИ БОРИСА АНТОНЕНКА- ДАВИДОВИЧА

(200 листів В. Антоненка-Давидовича. Передмова та примітки Дм. Чуба. Мельборн. В-во „Ластівка“. Об'єднання українських письменників „Слово“. Австралійська філія. 1986, 272 стор.)

Листи видатних письменників мають велике значення для дослідження їх життя й діяльності, їхнього оточення, літературної й суспільної доби, в яку вони жили й творили. Крім того, листи мають велику цінність як окрема форма літературної творчості письменника.

У книжці „200 листів Б. Антоненка-Давидовича“ вміщено листи видатного українського письменника Б. Антоненка-Давидовича до відомого культурного діяча, педагога й письменника Дмитра Нитченка. Ці листи охоплюють період від 14 липня 1968 року до 15 жовтня 1983 року. Всі листи Б. Антоненка-Давидовича посилалися з Києва до Австралії.

У цих листах подано багато цікавих і цінних автобіографічних матеріалів: про склад родини письменника (21 стор.), про улюблених письменників Б. Антоненка-Давидовича (23 стор.), про вшанування його ювілею — 70-ліття (29) тощо. Із листів ми довідуємося про те, що А.-Д. на Великдень 1970 року був у Космачі. На прохання Д. Нитченка Б. Антоненко-Давидович послав йому фотознімки, зроблені в Космачі. В листі з 23 серпня 1970 р. Він пише:

„...На другому фоті: вчитель Фардзарчук, я і посередині його донька Даринка, що регоче від бойківської приповідки, яку я їй щойно розповів. Малій гуцулочці Даринці дуже сподобалась ця бойківська дитяча приповідка, і вона без кінця просила мене повторити, з реготом чекаючи, коли я почну смикати їй вуха та носика під супровід „Бім-бам-дзень-дзелень“. В один із таких моментів і зфотографувала нас її мати-вчителька...“

На жаль, жорстокий цензор вилучив фотознімки із листа. У примітці до листа Д. Нитченко пише: „Доданих до листа фото в конверті не було“.

З листів Б. Антоненка-Давидовича довідуємося, що в кінці 60-х рр. та на початку 70-х рр. студент-

вкладом КУМФ у справу збереження нашої культури, збереження творчості наших мистців у діяспорі. Канадсько-Українська Мистецька Фундація зробила правильне рішення — відзначити ювілей десятиліття своєї діяльності виданням поважної мистецької публікації-довідника.

Віктор Поліщук

ська молодь у Києві намагалася відновити добрі старі народні звичаї:

„Нещодавно молодь на лівому березі Дніпра в Києві улаштувала свято вечора на Івана Купала: стрибали через багаття, пускали вогеневі колеса згори вниз, дівчата кидали вінки у Дніпро й співали. Допізно юрмилося багато народу на Дніпровому березі, де Труханів острів, милувалося барвистим видовищем і зачаровано слухало народні мелодії“ (28). А 1971 р. — пише А.-Д. „по Києву — в житлові будинки, на підприємства, на вулицях — ходило дуже багато колядників, що не тільки колядували й щедрували, але й імпровізували всякі дотепні сценки... Були з колядниками й коза, зізда, козак, а в одній групі, як прапор, несли намальоване зображення козака Мамаю. У моїй хаті було три групи...“

В листі з 1 січня 1972 р. А.-Д. пише що в його хаті було аж три групи колядників, вони були одягнені в національних убраннях: у білих свитках, у синіх чумарках з червоними поясима. Вони співали не тільки чудових колядок та щедрівок, але й наостанку заспівали пісню Франка „Вічний революціонер“, а потім „Гей, там на горі Січ іде“. Останні дві пісні не належали до різдвяного репертуару. Цими патріотичними піснями „колядники“ вшанували послідовника ідей Івана Франка.

1973 року груп колядників було „зовсім небагато“...

1974 р. у А.-Д. була тільки одна група колядників, „тільки цього разу у звичайному вбранні“. 1975 р. колядників уже не було, а наступного 1976 року була лише одна маленька група. Але 1977 року знову з'явилися колядники. Про це А.-Д. пише так: „Вони не тільки відвідували з щедрівками й колядками людей, котрих шанують, а й щедрували в крамницях та в транспорті, і люди скрізь вітали їх і дякували. Ніяких ексцесів цього року не було“. Останнє речення натякає на те, що такі „ексцеси“ були в минулі два роки, коли влада забороняла колядувати, вбачаючи в цьому вияв українського націоналізму. Починаючи з 1978 року не було вже ніяких згадок про колядників.

Весна 1972 р. була тяжка для А.-Д. У листі з 9 травня 1972 р. він пише: „...крім усяких поточних прикростей (в перекладі з „езопівської“ мови це означає: „крім масових арештів української інтелігенції“), у мене тяжке лихо — вже три тижні, як моя дружина перебуває в психіатричній лікарні. В пресі починається цькування А.-Д. У „Літературній Україні“ з'являється пасквільна стаття, спрямована проти А.-Д. У листі з 10.УІІ. 1972 А.-Д. запитує: „... чи Вам уже довелося читати її (Літ.Укр.) за 7.УІІ. Там згадується й моє прізвище...“ Далі нові прикрості: із видавничих планів викреслюють твори А.-Д. які раніше були намічені для видання. 1974 р. з'являється наклепницька стаття Шамоти, скерована проти А.-Д.

Та незважаючи на ці переслідування, А.-Д. у день свого 75-ліття (5.УІІІ1974) одержав дуже багато привітань не тільки з України, а навіть з Мо-

скви й Польщі. Але стан здоров'я письменника з кожним роком гіршає: хвороба очей, серця й легенів прогресує.

У листі з 14.УІ.1976 А.-Д. повідомляє, що він їздив у Галичину привітати з 70-річчям свого приятеля, а потім побував у селі Печеніжині, батьківщині Олекси Довбуша, „та попоїздив машиною в горах. Чудові Карпати“.

1977 р. на Великодні свята А.-Д. побував у Коломиї у своїх приятелів. На другий день Великодня 11 квітня в Коломиї випав сніг. А.-Д. пояснює це явище тим, що „Карпати притягають до себе вологу, і там часто бувають несподівані зміни погоди.“

У травні й червні 1977 року А.-Д. у своїх листах пише, що він забарився з відповіддю на Нитченкового листа „бо їздив до Коломиї до своїх друзів, (далі езопівська мова), а потім мав усякий клопіт, що трохи збив мене з пантелику й наїждженої життєвої колії...“ „були деякі прикросці, про які не хочеться писати“. Ці місця листів А.-Д. Д. Нитченко розшифровує такою приміткою: „На початку травня 1977 року у приміщенні Антоненка-Давидовича відбувся черговий трус... Забрали друкарську машинку, листи з-за кордону, рукописи, книжки. ... Під час тусу була як гість з чоловіком і дітьми Надія Світлична, яка й розповідала про цей трус.“ Тоді Д. Нитченко вислав Б. Антоненкові-Давидовичу в подарунок нову машинку. Через кілька місяців кагебисти повернули письменникові його стару друкарську машинку, а прислану з Австралії одіслали назад резолюцією „Запрещено“. Так представники „української“ (насправді московської) влади знущалися з видатного українського письменника.

У грудні 1977 року А.-Д. одержав телеграму про смерть дружини свого давнього приятеля в Коломиї, колишнього „усуса“. Ранком 3 грудня А.-Д. пішов купити вінок, але того дня була велика ожеледь, і він упав на спину, в наслідок чого, як виявилось пізніше, у нього тріснув суглоб стегнової кістки. Незважаючи на нестерпний біль, А.-Д. поїхав до Коломиї але з вагону він не міг вийти: „Два дебели вуйки понесли мене на руках до машини... Через мене затримали похоронну процесію, бо я просив повезти мене на кладовище, де „вуйки“ понесли мене на руках до могили, і я виголосив прощальне слово“.

Для характеристики А.-Д. як людини, що понад усе ставить повинність, обов'язок, цей випадок дуже вимовний. Замість трьох днів письменникові довелося пробути в Коломиї аж вісім днів.

На свій ювілей (80-ліття) А.-Д. виїхав із Києва до Коломиї „зустріти своє 80-ліття у вузькому колі своїх давніх галицьких приятелів“. У листі з 8 березня наш ювіляр пише: „Повернувся додому, а привітання ідуть і йдуть...“ а в листі з 16 жовтня він пише: „... я несподівано одержав телеграфне привітання з Лондона від Пенклубу, що, признається, зворушило мене.“

Влітку 1980 року Б. Антоненко-Давидович знову відвідав милі його серцю Карпати. Тут його фото-

графували з колишнім січовим стрільцем Петром Кузиком. Це фото А.-Д. прислав Дмитрові Нитченкові. У листі А.-Д. пише: „мій молодий приятель зфотографував двох „останніх з могікан“. Чому „двох“? А тому, що Борис Антоненко-Давидович сам свого часу був у війську Січових Стрільців (як про це він розповідав Дмитрові Нитченкові, 237 стор).

Великою радістю для А.-Д. був день 6 січня 1976 р., коли його відвідав онук Д. Нитченка Юрко, який приїхав з Австралії до Києва. А в кінці червня 1981 року Б. Антоненка-Давидовича відвідала дочка Д. Нитченка Леся. Про ці відвідини А.-Д. писав:

„Ви можете уявити, як я зрадів її візиті, бо стільки було цікавих питань про Ваше життя-буття та взагалі про українців, що їх доля закинула до далекої Австралії...“

Останні два роки життя Б. Антоненка-Давидовича були дуже тяжкі: стан його здоров'я гіршав, дружина була розбита паралічем і невдовзі померла, бо не могла знести негідної поведінки свого сина. Б. Антоненко-Давидович писав у своїх листах, що першу його дружину звали Наталя, з нею він одружився 1926 р. „Вона, пише А.-Д. — не покинула мене, а це я порадив їй узяти зі мною офіційну розлуку після моєї катастрофи 1935 року, що вона й зробила.“ З другою дружиною Ганною Шмердяк-Говдич що була родом із Галичини і відбувала заслання в Казахстані, А.-Д. одружився 1953 року. В листі з 8 листопада 1982 року А.-Д. писав: „Навіть із Старого Самбора приїхали дві її старенькі тітки, щоб провести її в останню путь і покласти на її могилу рідні покійниці старосамбірські живі квіти... Блукаю тепер сам у своїй осиротілій оселі: душа болить, а сліз нема“...

У листі з 1 червня 1983 року А.-Д. пише, що з ним сталося нове лихо: він знепритомнів, упав і вдарився головою об шафу. Це знову вклало його в ліжку. І далі в цьому листі він пише: „Якби не самовідданий догляд за мною Михайлини Хомівни (наймолодшої небоги нашого класика), я вже не був би серед живих...“

Останні дні свого життя Б. Антоненко-Давидович був під доглядом своєї пасербиці Ярини, яка у своєму листі до Д. Нитченка й повідомила про смерть Б. Антоненка-Давидовича, що сталася 9 травня 1984 року. Про смерть Б. Антоненка-Давидовича повідомила й Михайлина Коцюбинська: „Безпосередньою причиною смерті був розпад легенів... Великих фізичних мук він не зазнав, просто згасав поступово, до останніх днів зігріваючи всіх, хто оточував його, теплотою свого великого серця. Останні два місяці мене не було з ним, його було віддано під опіку дочки. Світлу пам'ять про нього як про близьку людину я збережу на все життя“.

Листи Бориса Антоненка-Давидовича — це не тільки важливе джерело для дослідження його біографії, але й цінний матеріал для вивчення історії української літератури. Зокрема тут містяться

цінні матеріяли про життя й творчість Степана Васильченка, Тодося Осьмачки та ін. Високо оцінює А.-Д. поетичну творчість Ліни Костенко і Василя Симоненка. Пише він і про М. Зерова, Григора Тютюнника, О. Гончара, Т. Масенка, Загребельного, Серпліна, Ю. Мушкетика, В. Собка та багатьох інших. Ці висловлювання А.-Д. про українських письменників можуть бути темою окремої статті.

З листів А.-Д. довідуємося про ганебну заборону співати „Заповіт“ Тараса Шевченка. В листі з 19.IV. 1976 читаємо: „я... не ходжу вже на концерти, та там і не співають мого улюбленого „Заповіту“, тож доводиться вдома слухати платівку на радіолі з цією величною піснею. „А в іншому листі (31.III.1981) А.-Д. пише, що й Шевченкові Дні „знову урочисто пролунав „Заповіт“, котрого ми кілька років не чули.“ Отже, виходить, що в наслідок шовіністичної московської політики на Україні сім років забороняли співати „Заповіт“ Тараса Шевченка. Але 1981 року українська стихія перемогла, і „Заповіт“ знову урочисто лунав на Шевченківських Святах в Умані, у Черкасах, Каневі, Києві та в інших містах України.

Борис Антоненко-Давидович відомий не тільки як видатний український письменник, а також як славний за культуру української мови. І в своїх листах він дає численні дуже цінні поради про правильне вживання окремих слів, про семантичні відтінки окремих слів, з'ясовує нюансову різницю між дієсловами „трапитись“, „статись“, „скоїтись“, з'ясовує різне значення слів „уява“ і „уявлення“. „дальші“ і „подальші“, „захистити“ і „боронити“, „поруч“ і „поряд“. Ці численні мовні поради також можуть бути темою окремої праці.

Мова автора листів бездоганна. Листи Б. Антоненка-Давидовича — це особливий вид художньої прози: тут чарують читача й чудові описи рідної природи й гумористичні короткі оповідання про кумедного графомана — „друга“ Л. Толстого та про диваків „несповна розуму“, які приходять до редакції газети з різними неймовірними „прожектами“ та „винаходами“, як зупинити обертання Землі, або з пропозиціями надрукувати в газеті заклик про скликання з'їзду людей, які мають „високошановані“ прізвиська. Зміст листів дуже багатий і різноманітний. Читається ця книжка „Двісті листів“ з неослабним інтересом, як цікавий роман. Отже, листи Бориса Антоненка-Давидович становлять велику цінність не тільки для історика української літератури, а й для кожного українця.

Світгляд видатного письменника-гуманіста формувався в роки Великої Національно-Визвольної Революції українського народу. У листі з 28 жовтня 1972 року Б. Антоненко-Давидович згадує про одну пісню, яку він почув із уст сліпого старого кобзаря восени 1917 року. Пісня вразила вісімнадцятилітнього юнака своїми словами:

Ти добре, синку, проживеш,
Як знатимеш, куди ідеш,
Коли зумієш там, де став,
Стояти так, щоб не упав.

Ти добре, синку, проживеш,
Як не гаман собі наб'єш,
А всі кутки своїх грудей
Наб'єш любов'ю до людей.

Ти добре, синку, проживеш,
Як із неправдою порвеш,
З добром у грудях пройдеш світ —
Це мій святий тобі завіт.

Ця пісня, — пише А.-Д., — що її слова й мотив я враз запам'ятав, так припала мені до душі, що я взяв її тоді собі за життєвий девіз...“

І впродовж усього свого життя Борис Антоненко-Давидович завжди стояв „там, де став“, завжди був непохитний у боротьбі проти неправди!

У додатку до листів уміщено статтю О. Хахуліна „Зустрічі з Антоненком-Давидовичем“

У передмові до книжки „Двісті листів“ Дмитро Нитченко розповідає про своє знайомство з Б. Антоненком-Давидовичем у 1931 р., про листування з ним ще на Україні та про те, як 1968 року йому пощастило відновити листування з Б. Антоненком-Давидовичем. Шкода, що в книжці немає листів, які Д. Нитченко послав Б. Антоненкові-Давидовичу. Проте і в такому вигляді книжка надзвичайно цінна. Велику цінність мають і примітки Д. Нитченка, а також вміщені в книжці 22 ілюстрації.

Видання цієї книжки — однієї з найкращих і найцінніших книжок — це величезна заслуга Дмитра Васильовича Нитченка! За це йому належить щира подяка від українського народу!

Ціна книжці 14 дол., а з твердою обкладинкою 18 дол. Замовлення посилати на адресу „Нових Днів“, українських крамниць або на адресу видавництва:

„Lastivka“
36 Persy St., Newport, Vic
3015. Australia

НАГОРОДИ АНТОНОВИЧІВ 1985 РОКУ

Фундація Омеляна і Тетяни Антоновичів повідомила, що на рекомендацію журі літературних і наукових нагород у складі Богдана Рубчака, Романа Шпорлюка, Ярослава Пеленського і Івана Фізера, літературну нагороду Антоновичів на 1985 рік надається Юрієві Лаврінченкові за його есеїстичний і мемуарний дорібок включно із збіркою споминів **Чорна пурга**, а наукову нагороду — Дейвідові Сондерсові за його працю **The Ukrainian Impact on Russian Culture 1750-1850**.

Урочисте вручення нагород відбулося 17 травня 1986 року в Українському Інституті Америки, місто Нью-Йорк.

СЛАВА І БІЛЬ НАРОДУ

Недавно у київському видавництві побачив світ історичний роман „Страчена пісня“ про славетного композитора Максима Березовського.

„Жив двісті років тому дуже обдарований композитор — творив, мріяв, піднімався на незнані доти висоти. Загинув. І не лишилося навіть бодай крихітного його портрета, не збереглася партитура його опери, не існує його достовірної біографії. Лише кілька рядків у енциклопедіях та довідниках з надто пізньою похвалою талантові.“ Так пише автор роману письменник Микола Дашків, якому, на жаль, не судилося побачити свою книгу надрукованою.

Микола Дашків звернувся до тематики для себе нової. Читачам він не був відомий як поет, прозаїк і критик, що проймався проблемами сучасного йому життя. Він написав кілька науково-фантастичних повістей, романів, оповідань. Отже, може видатись дивним, що письменник вирішив звернутися до минулого. Але це не перший погляд. Як відомо, без минулого немає ні сучасного, ні майбутнього. Справжній художник неминуче відчує це у своїй творчості.

Трагічна доля Максима Березовського вразила письменника прямо в серце, і цей біль він носив до останніх днів своїх. Не виспівати його, не висповідатись перед читачами Микола Дашків просто не міг. Образ далекого предка, що жив двісті літ тому, який боровся проти закостенілості, рутини, переслідування за „вільнодумство“ — характерних ознак тодішнього суспільного ладу, — який був біля витоків нашої музичної культури і про якого у нашаруванні десятиліть лишилося дуже обмаль відомостей, гостро схвилював письменника. Задум роману він обмірковував до найменших деталей, писав його довго, любовно змальовуючи портрет головного героя, інших персонажів. Розгортаючи правдиву картину тогочасної дійсності, автор засвідчив неабиякі знання історії, психології, фольклору та етнографії.

„Композитор духовної музики... Яка наївність! А скажімо, Бах, Моцарт, Гайдан, Бетговен? Та й усі інші композитори минулого творили для церкви... Та й хіба тільки такою музикою славен Максим Березовський, композитор-академік...“ Це — роздуми письменника, які автор занотовував у своєму записнику, працюючи над романом. Він не відокремлював від церкви й не протиставляв його їй. Він показав його сином свого часу, розкривши багатюще природне обдарування, ненаситну жагу творити в ім'я людини, яка була для композитора Богом, творцем усього суцього на землі. Історія світового мистецтва переконує у тому, що всі геніяльні твори для духовної сфери народжувалися у нерозривній єдності з навколишнім життям їх ав-

торів.

Максим Березовський не був у цьому винятком. Його коротке, мов спалах блискавиці, життя минуло у гущі народних мас. Народні пісні, обряди, перекази, міти повнили його чутливу дитячу душу, формували уяву майбутнього митця. Був він свідком і різкої соціальної несправедливості, визиску, які безкарно чинилися над людьми.

Місто Глухів на Сумщині, де минули дитячі роки Максима Березовського, відоме в історії України і як гетьманська резиденція, і як осередок освіти. У Глухівській співацькій школі майбутній маестро опанував ази музичної грамоти, куди віддав його на навчання дід — старий козак Іван Березовський, найперший учитель, котрий безмежно вірив у композиторський талант онука.

Як часто трапляється із геніями, вони швидко переростають своїх учителів. Отже, довелося дідові зшкрібати гроші та відвезити Максима до Київської академії вільних наук — тоді єдиного вищого учбового закладу в Україні й Росії. Так вона стала називатися з 1701 року. Її попередниками були заснована митрополитом Петром Могилою вища школа у Києво-Печерській лаврі, яка трохи пізніше об'єдналася із Братською школою й дістала назву Києво-Могилянської колегії.

В академії навчання тривало 12 років. Вивчали граматику, риторику, діалектику, піітику, філософію, астрономію, слов'яно-руську, грецьку, латинську, польську, німецьку, французьку мови, музику, медицину, богослов'я та інші предмети.

1759 року Максим Березовський став спудеєм академії. Під час занять співом на нього звернув увагу капельмайстер Теодосій Багрій — на той час високої культури людина, здібний співак і музикант. Вчитель вирішив дати своєму обдарованому учневі ґрунтовну музичну освіту, а тому не шкодував власного часу й зусиль. А коли відчув, що початкуючому композиторові мало і його знань, домігся, аби Максим направив у Петербург — на навчання до капельмайстра придворної капели.

Автор роману з історичною достовірністю описує життя столиці Росії середини ХУІІІ століття, у якій 1750 року вже мешкало 100 тисяч жителів, До Петербурґа запрошувалося викладачів із європейських країн. Звичайно, у музиці панувало засилля італійців.

У вируючу атмосферу культурно-мистецького життя столиці потрапив Максим Березовський. Він не міг не помічати й інтриг, чванства, пихатости, підлабунництва, підступности — щоденних ознак життя царського двору, жорстокого визиску й безправ'я простих людей, на яких було накладене ярмо кріпосництва.

У романі розповідається про участь Максима в капелі, про його навчання в італійського маестра Цоппіса, про роботу придворним камерним музикантом. І це в неповні 22 роки! Напружена праця, навчання поєднувалися із написанням власних музичних творів Для Березовського цього мало. Він прагне ширших обріїв, більших можливостей.

Опера — вершина мистецтва, а саме цього розгорнутого музичного полотна ще не було створено ні в українській, ні в російській культурі.

Подолавши численні труднощі й перешкоди, Максимові Березовському, нарешті, щастить поїхати на навчання до Італії, яке мало тривати протягом десяти років. Композитор працює з великим творчим піднесенням. Він пише псалми, концерти... А також створює свою першу оперу „Демофонт“, яка полонила серця італійців милозвучністю, мелодійністю, глибоким ліризмом. Максимові Березовському було присвоєно звання академіка Болонської Філармонічної академії.

Повернувшись з Італії, композитор потрапив в атмосферу затхлості, переслідувань за прогресивні погляди. В силу свого духу, культури змиритися із обставинами Максим Березовський не зміг. Він пішов з життя у 32 роки.

Про те, що Максим Березовський мав непересічний композиторський таланти, свідчать численні факти. Його твори нині звучать не лише в церквах, а й з концертної естради. Закладені в них ідеї близькі і зрозумілі нашим сучасникам. Нещодавно у Франції знайшли його сонату для скрипки і клавесина. Київське видавництво „Музична Україна“ випустило її у широкий світ, подавши резюме до неї шістьма мовами (за життя композитора не з'явилося друком жодного його твору). Виявлено також уривки забутої опери „Демофонт“, яку дуже схвально поцінували фахівці. Архіви, музеї, приватні нотні колекції у різних країнах, хоч скупі, але дають відомості про життя і діяльність композитора.

Творчість Максима Березовського — гордість вітчизняної культури. А тому роман „Страчена пісня“ є гідним пошануванням його таланту рідним народом, в ім'я якого він жив і писав музику.

Микола Чубук

НЕБУДЕННА ПОДІЯ НА ЦЕРКОВНО — МУЗИЧНОМУ ОБРІІ

Ось в моїх руках нововидана пластинка „Великий Піст“, продукції „Євшан“ (1984), наспівана хором при українській православній церкві Покрови Пресвятої Богородиці в Монреалі під батуту Івана Козачка. Для мене це незвичайна новина, бо немов у сні я відчитав на обгортці — церковні пісні, які співав майже пів-століття тому в церковному хорі ще вдома. Нетерпеливо вкладаю пластинку на вісь патефону і вдихаючи з легка повітря прислуховуюсь до „Великого прокимена 7-го голосу — Великого канону Андрея Критського — Кондака Душе моя і до 141-го псалму „Нехай стане молитва моя“. Відтак обертаю пластинку на другий бік і, раптом чую, щось“, якби не

з цього світу. В пісні „Нині сили небесні...“ Віра Буресь настільки чарує мене своїм ліричним сопраном, що я її (пісню) повторюю кількакратно. Решта пісень цікавлять мене менше, бо їх уже виконують деякі українські православні церковні хори тут на північно американському континенті. Правда, в деяких піснях бачи дещо заглушають жінок, але це не принижує їхньої мистецької вартости.

Пісня: „Нині сили небесні служать, ось бо сходять Цар Слави“..., що її виконується на св. Літургії Напередосвячених Дарів замість Херувимської в часі Великого Посту в будні дні за винятком суботи — це свого роду містерія, яку Бортнянський своїм неперевершеним, композиторським хистом підніс до найвищого сакральності-мистецького рівня. В ній (пісні) насправді відчувається схід того містерійного „Царя Слави“. Цей чар доступний лише тому, хто визнається на сакральності-хоровому православному мистецтві — іншим він недоступний.

Честь і слава Крем'янецькій консерваторії, що випускала таких знаменитих діячів і диригентів, як Іван Козачок, які свої таланти проявляли не лише по волинських Божих храмах та в Почаївській Лаврі, але й в інших загарблених Польщею частинах України, а то й у самій Варшаві. Тут якраз пригадався мені смуток хористів з хору при Почаївській Лаврі, коли то митрополит Діонісій відкликав до Варшави їхнього диригента, діякона Решетилова.

У своїх незаступних спогадах Олександр Кошиць згадує про славнозвісного диригента Калішевського, хор якого втішався в Києві такою славою, що коли він співав Утреню в одному якомусь соборі, а на Літургію переходив — до другого, то й богомольці слідували за ним.

Не сумніваюсь, що не меншою популярністю втішався б і хор Івана Козачка в Монреалі, коли б там було побільше православних соборів.

Як земляк, бажаю Іванові Козачкові багато сили і витривалости, щоб він ще довгі роки міг працювати на цій нелегкій церковно-мистецькій хоровій ниві, а пані Вірі Буресь — піднести свій голос до вершин кольратурного сопрана.

Антін Лясковський-Коломієць

СОВЕТСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ ЗБОЙКОТУВАЛИ КОНГРЕС НІМЕЦЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

В середині березня 1986 р. відбувався конгрес Спілки письменників Західньої Німеччини, який збойкотувала Спілка письменників Советського Союзу. Советські автори відмовилися прислати делегацію на конгрес у Західньому Берліні. Для обґрунтування відмовлення подано, що конгрес німецьких письменників відбувається „на території, яка не належить до ФРН“. Москва наполягає на вказівку в договорі чотирьох держав-альянтів, де сказано, що Західній Берлін не є частиною ФРН, а тому, мовляв, західнонімецький уряд не має права керувати в Західньому Берліні.

ЗІ СВІТУ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ

РОЗБІЙНИЦЬКИЙ НАБІГ НА ПОЛЬСЬКУ КАТЕДРУ

Родом з Богемії Адальберт у році 983 став Празьким єпископом. Місійну працю він серед язичеських прусаків, які його вбили в році 997. На місці поховання єпископа Адальберта кайзер Оттон III-й заснував архієпископство Гнезен, і було проголошено Адальберта святим. Срібний саркофаг для поховання Адальберта зроблено в Данцігу 1662 р. Цей саркофаг зарахований до найвищої кляси мистецьких пам'яток. І ось з найбільшою святині польського католицизму, з катедри в Гнезно (польському) пограбовано срібні фігури неоціненної вартости. З срібного саркофагу вломники забрали копію в зріст Адальберта срібну фігуру і три срібних анголів; з трьох срібних орлів повідкручували крила; також немає вже і срібної плити, на якій було зображено сцени з життя святого. Прокуратура Познани приписує, що виватці вкрадені речі розплавили.

Між іншими, майже в цей самий час невідомі виватці вломилися і в музей Сметани в Празі (Чехо-словачина). Тут вломники нічого не взяли з музейних речей, лише бракує диригентської палочки чеського композитора Фрідріха Сметани (1824-1884).

МІЛЬЙОНИ ЗА МЕМУАРИ

о 1986 р. звільнено з концентраційного табору КГБ доволітнього в'язня єврея Анатолія Шаранського, який зміг виїхати в Ізраїль. Європейські й американські видавництва запропонували А. Шаранському багато мільйонів доларів за права на його спогади як дисидента в СРСР. На всі пропозиції А. Шаранський спочатку не реагував. Для українців спогади А. Шаранського напевно будуть мати великий інтерес з погляду співпраці українців і євреїв у катєбівських кацетах.

ПАМ'ЯТІ ГУБЕРТА ФІХТЕ

Його „Інтерв'ю з палацу д'Амоур“ з року 1972 і його широка бесіда з Жан Жене (помер 15-го квітня 1986 р. на 75-му році життя) у грудні 1975 р. допомогли Губертіві Фіхте прокласти шлях до визнання інтерв'ю за нову літературну форму. Але Г. Фіхте став відомим і через його романи, оповідання та радіоп'єси. Народжений 21-го березня 1935 р., Фіхте опанував шість чужих мов. Він ріс у Гамбурзі, Горішній Баварії й Селезії. Почав вчитися на актора, пізніше працював як професіональний фермер і жив як чабан у Провансі, а від 1963 р. як незалежний письменник і журналіст. За його перший роман „Притулочок для сиріт“ Г. Фіхте одержав нагороду Германа Гессе. В його другому романі „Ді Палетте“, як відвідувач одноіменного підвального трактиру в Гамбурзі, Фіхте описав життя і жаргон „гамлерів“, анархістів, знедолених і зневірених. Центральною темою Г. Фіхте був світогляд, світосприймання дітьми та молоддю. Письменник Губерт Фіхте помер після короткої тяжкої хвороби в Гамбурзі 9-го березня 1986 року.

ДО ШЕКСПІРІАДИ

Від 2-го до 6-го квітня 1986 р. відбувся Третій міжнародний шекспірівський конгрес, який скликала Міжнародина Шекспірівська Асоціація (ІСА). На конгрес у За-

хідній Берлін з'їхалася з усього світу літературознавці й театральні. Ляйтмотивом конгресу були „Картини про Шекспіра“.

Також українці мають Шекспірівське товариство, яке було засноване в Західній Німеччині й першим президентом його був академік Д. Чижевський. Тепер Українське Шекспірівське Т-во має осідок в Едмонтоні (Канада). На українську мову Шекспірівські твори перекладали: П. Куліш, І. Франко, М. Славинський, М. Зеров, Т. Осьмачка (див. його прекрасний переклад із „Король Лір“), І. Костецький, О. Зуєвський, Яр Славутич (теперішній голова Українського Шекспірівського Т-ва, (та багато інших. Вклад Українців у переклад Шекспірових творів на свою мову таки величеський.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РІК МУЗИКИ І РІК ЛІСТА

1985-й рік був Європейським роком музики під знаком сторіч з дня народження Баха, Генделя, Скарлатті, Шютца й Берга. В усіх країнах Європейської Ради й Європейської Спільноти пояснювано широкій публіці клясичну музику. Європейський рік музики сприяв тому, що музика всіх епох стала виявом спільної культурної спадщини всіх людей Європи. Заохочувано дітей і підлітків активно займатися музикою, відбувалися концерти, розгорялися дискусії над проблемами музичного життя, ставлено театральні речі та скетчі, обмірковувалися вживання оригінальних інструментів при виставах, показувалися фільми з музичного світу, ансамблі та групи старалися показати свої уміння, дзвеніла музика в різних інтерпретаціях.

У Федеральній Республіці Німеччини, наприклад, Штутгарт був центром вкладу німецького народу в Європейський рік музики та вшанування згаданих композиторів. Штутгарт є місцем осідку Академії Баха. Тут вісім днів підряд тривало в 1985 році врочисте міжнародне свято музики.

Після Гендельових ювілейних святкувань, по концерті „Німецьких Гендельових солістів“ від початку 1986 р. баденське місто Карлсруе посідає Академію Генделя. Мета цієї інституції — організування міжнародних наукових музикознавчих конгресів і концертів. Нова Академія має бути також місцем досліджування музикознавців і виховання музикантів студентів для опрацювання творів Георга Фрідріха Генделя. Перша міжнародна сесія Академії Генделя має відбутися від 2-го червня до 4-го липня 1986 року.

До цього всього 1986-й рік присвячений Ференцові Лістові з приводу 175-річчя його народження та 100-ліття смерті композитора. Ференц Ліст народився 22-го жовтня 1811 р. в родині рахівника на вівчарні князя Естергаці тоді в угорському селі Раїдінг. Мати Ференца походить із Кремсу на Дунаї. Помер композитор-піаніст Ференц Ліст 31-го липня 1886 р. в Байройті. Тому світові святкування ювілею зосереджуються в Австрії (Раїдінг, Айзенштадт, Локкенгаузен, Кремс, Відень), в Угорщині (Будапешт і Шегед), Західна Німеччина (Байройт). Заплановані з присвятою Ф. Лістові виставки, дні камерної музики, весняні фестивали з виконанням творів Ліста, міжнародна зустріч членів товариств Ліста, загальні збори Міжнародного товариства нової музики, на яких відмічатимуться передусім для майбутнього уна-

прямлюючі елементи Листової творчості. Буде виконано Листову ораторію „Легенда про святу Єлисавету“, відбудеться змагання гри творів Ференца Ліста на піаніно.

Визначний угорсько-німецький композитор і піяніст-віртуоз відвідував також в Україну. Про це добре написано в статті Івана Лепші „Колоски Воронинць“, яка була поміщена у київському журналі „Наука і суспільство“ та скорочено передрукована в „Нових Днях“ за лютий цього року. В селі Воронинці народився у Ференца Ліста цикл творів „Колоски, зібрані після жнив у Воронинцях“, або „Колоски Воронинць“.

Для росіян Ференц Лист залишився „геніяльним віртуозом нового часу, а як композитор, то він не визначається особливо великою оригінальністю“. Чи не викликана така оцінка росіянами творчості композитора за його симфонічну поему „Мазепа“, яку Ф. Лист створив 1850 року? Але „Киевские губернские ведомости“ про мистця писали: „Лист — наймастерніший з піяністів, артист, який підкорив собі вперті й позбавлені життя звуки фортепіано, — він примусив їх, як живописець фарби, відтінити образ виплеканої ним думки; здається, що жоден звук, який існує в природі, не випав з уваги цього артиста: він уловив його, дав йому належне місце... Лист зосередив у своєму духові все багатство, всю різноманітність тонів, що сповнюють світ. Це великий майстер, який володіє матеріалами на найвеличнішу спороду...“

А. ГЛИНІН

У V-VI „СМОЛОСКИП“ ПОЯВИВСЯ 5-Й ТОМ ТВОРІВ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО

В українському Видавництві ім. В. Симоненка „Смолоскип“ появився за редакцією Григорія Костюка 5-ий том творів Миколи Хвильового. Появою цього тома завершено двадцятирічну працю Видавництва і багатьох співробітників над зібранням, упорядкуванням і зредагуванням творів письменника.

Головний редактор п'ятитомника творів М. Хвильового проф. Г. Костюк у передмові до цього тому пише.

„Цей том виповнюють не тільки біо-бібліографічні матеріали, але й рідкісні, забуті або недавно знайдені в архіві документи. Всі вони стосуються умов політичного, культурного і громадського життя, творчих проблем, організаційних форм і конфліктів доби Миколи Хвильового“.

У 5-му томі на окрему увагу заслуговує стаття Г. Костюка „До нового трактування біографії М. Хвильового“, написана на підставі листів сестри першої дружини письменника Дарії Гащенко й інших свідчень. Про це автор статті пише:

„Настав час спокійного, об'єктивного, опертого на документи, факти й вірогідні свідчення, вивчення біографії Хвильового. Міти та вигадки, що з доброї чи злої волі на протязі шестидесятип'яти років поналипали до його біографії, пора відкинути. В цьому аспекті подаємо першу спробу нового трактування біографії Хвильового“.

П'ятий том творів М. Хвильового найбільший об'ємом. Він має 834 стор. і поділений на IX розділів:

1. „Матеріали до біографії й доби М. Хвильового“;
2. „Смерть і похорон М. Хвильового за матеріалами тогочасної преси“;
3. „Смерть і похорон М. Хвильового в пам'яті й сприйманні його сучасників“;
4. „Організаційні й творчі проблеми М. Хвильового у світлі декларативних і полемічних документів часу“;
5. „М. Хвильовий у світлі літературної критики й публіцистики різних ідеологічних позицій“;
6. „Деякі ухвали ЦК КП(б)У та думки вождів комуністичної партії про М. Хвильового“;
7. „Матеріали до побуту, особистих стосунків і міжгрупових конфліктів“;
8. „Матеріали до історії ВАПЛІТЕ“;
9. „Твори Миколи Хвильового“. В додатках подано бібліографію, список ілюстрацій і покажчик імен та назв.

На сто сторінках у цьому томі опубліковано бібліографію, яка вперше відповідно систематизована й зібрана найповніше. Над бібліографією працювали Олег Ільницький, Марта Скорупська й Осип Зінкевич.

У книзі опубліковано 64 фотографії і фоторепродукції деяких документів. Серед них деякі опубліковано вперше, напр. фотографію першої дружини М. Хвильового Катерини Гащенко з 1917 р., фотографію дочки Хвильового Іраїди з 1937 р., фоторепродукції протоколів засідань ВАПЛІТЕ й інших документів.

Покажчик імен і назв охоплює біля 1200 позицій.

Головним редактором всіх п'яти томів був Григорій Костюк, технічним редактором — Осип Зінкевич, правописними редакторами були О. Веретенченко й О. Воронин. Передмови до окремих томів написали — Г. Костюк, проф. Ю. Шевельов, С. Гординський, М. Шкандрій, а автором деяких коментарів і приміток був Петро Голубенко.

Ціна 5-го тому творів М. Хвильового — 30 дол. (У Канаді — 37.50 кан. дол.).

Замовляти в українських книгарнях або прямо у Видавництві:

Smoloskyp
P.O. Box 561
Ellicott City, MD
U.S.A. 21043

ВІТАЄМО

Місто Давфін, Манітоба, запрошує вас на 21-ий Річний Український Фестиваль, який відбудеться 31 липня до 3-го серпня 1986 р. в новозбудованому селі Україна, 10 км на південь від Давфіну, що розташоване на території парку.

Вас очікує багата мистецько-культурна програма, цікава виставка української народної творчості та приємна товариська атмосфера.

Прибувайте з родинами, друзями та знайомими на це унікальне зібрання українців!

БОРОТЬБА НАВКОЛО УКРАЇНСЬКОЇ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УРСР (IV)

Те, що автори термінологічних словників не пішли на шлях рабського мавпування російських термінів, а максимально використовували самотутні мовні ресурси, раб сталінської імперіялістичної політики, Хвиля (Мусульбас) називає у своїх безгра-

мотних наклепницьких статтях „провінціалістичною“, а ми вбачаємо в методологічному підході до цієї справи наших учених-термінологів аристократизм духа нації, що силами кращих своїх представників дбає про чистоту та активізацію органічних первнів своєї мови, отой український спосіб думання, про який писала в передмові до своїх „Уваг“ Олена Курило. Конкретно можна проілюструвати різницю між цим незалежним способом думання і зросійщеним в українській термінології зіставленням ряду українських відповідників до російських термінів, поданих у словниках ІУНМ і НДІМ (уже затисненим у російсько-більшовицький кулак після розгрому ІУНМ):

Рос. термін	ІУНМ	НДІМ
БАШМАК	ЧЕРЕВИК; ЖОЛОБОК, ПІДКЛАДЕНЬ	БАШМАК
БОЧЕНОК	БАРИЛО, БАРИЛЬЦЕ	БОЧОНОК; БАРИЛО
БУР	СВЕРДЛО	БУР
ВАКУУМ	ПОРОЖНЯ	ВАКУУМ
ВДУВАНІЕ	ВДИМАННЯ	ВДУВАННЯ
ВЕРТЮГ	ОВОРОТЬ	ВЕРТЛЮГ
ВЕХА	ТИЧКА	ВІХА, ТИЧКА
ВКЛАДЬШ	ВКЛАДЕНЬ	ВКЛАДИШ
ВОДОКАЧКА	ВОДОТЯЖНЯ	ВОДОКАЧКА
ВОРОНКА	ЛІЙКА	ВОРОНКА, ЛІЙКА
ГУСЕНИЦЯ	ПЛАЗУН	ГУСЕНИЦЯ
ГРОХОТ	ДАРМОЙ	ГРОХОТ
ГАЛЬКА	РІНЬ	ГАЛЬКА
ЗАСТУП	РИСКАЛЬ	ЗАСТУП, РИСКАЛЬ
ЗОНТИК	ПАРАСОЛЯ; (авіо) ПІДДАШОК	ЗОНТИК, ПАРАСОЛЬ
ЗАКУПОРКА	ЗАТИКАННЯ; ЗАБИВАННЯ; ЗАКОРКОВУВАННЯ	ЗАКУПОРКА, ЗАКУПОРЮВАННЯ
ДЮЖИНА	ТУЗІНЬ	ЛЮЖИНА
ДЮЙМА	ЦАЛЬ	ДЮЙМ
НАСОС	СМОК	НАСОС
ЛЕДОХОД	КРИГОПЛАВ	ЛЬОДОХІД
ЛЕБЕДКА	КАТЕРИНКА	ЛЬОТЧИК
ЛЬОТЧИК	ЛІТУН	Льотчик
ЛАТУНЬ	МОСЯЖ	ЛАТУНЬ
КЛЕЕНКА	ЦЕРАТА	КЛЕЙОНКА, ЦЕРАТА
ПАЯЛЬНИК	ЛЮТІВНИК	ПАЯЛЬНИК

Штамповано-російський спосіб думання стає, так би мовити, ідеологічним диктатом, накиненим нам русифікаторами нашої мови і „затвердженим“ пізнішими виданнями словників в УРСР. У шеститомному українсько-російському словнику бачимо, напр., такі зрусифіковані (або й просто російські, написані українськими літерами) терміни, як ЗАКЛЕПОЧНИЙ (рос. заклепочный), ЗАКРАЇНА (рос. окраина), ЗАВАЛОЧНИЙ (рос. завалочный), ХОБОТ (рос. хобот), ЗАГОВОЧНИЙ (рос. заготовочный), ЗАГРУЗКА (рос. загрузка), ЗАДУВКА (рос. задувка), ЗАПАЙКА (рос. запайка), ЗЙОМКА (рос. съёмка) тощо.

Річ певна, все це переходить і в газетну мову, оскільки редактори підсоветських газет, видаваних українською мовою, зобов'язані додержуватись приписів словника і їх ідеологічного напрямку. Тому раз-у-раз бачимо в мові підсоветської преси такі терміни, як ПЛАВКА, ВАНТАЖОПЕРЕ-

ВОЗКИ, ДОМЕНЩИК, ВІДКАТОЧНИЙ ГОРИЗОНТ, ЗАЛІЗОРУДНИЙ ПЛАСТ, ЗЙОМОЧНА ГРУПА, ДОСЛІДНА УСТАНОВКА, ПІДКЛЮЧИТИСЯ тощо.

Інститут української наукової мови виконав величезну роботу. Про це свідчать видані його силами двадцять два термінологічні російсько-українські словники, а саме:

1. Словник хемічної термінології
2. Словник геологічної термінології
3. Словник математичної термінології ч. I. Термінологія чистої математики.
4. Словник математичної термінології ч. II. Термінологія теоретичної механіки
5. Словник технічної термінології ч. I. Комунальне господ.
6. Словник технічної термінології. (Загальний).
7. Словник природничої термінології.

8. Словник термінів педагогіки, психології та шкільного адміністрування.
9. Словник технічної номенклатури.
10. Словник механічної термінології ч. I. Силонні.
11. Словник ділової мови.
12. Словник економічної термінології.
13. Словник будівельної термінології.
14. Словник технічної термінології. Мірництво (геодезія).
15. Словник музичної термінології.
16. Словник анатомічних назв.
17. Словник зоологічної номенклатури ч. I. Назви птахів.
18. Словник зоологічної номенклатури ч. II. Назви хребетних тварин.
19. Словник зоологічної номенклатури ч. III. Назви безхребетних тварин.
20. Словник ботанічної номенклатури. Ще перед заснуванням ІУНМ видано:
21. Словник української фізичної термінології (1918 р.)
22. Словник української ентомологічної номенклатури (1918 р.).

Розром Інституту української наукової мови був такий великий, що з його співробітників залишилися нечисленні рештки і то лише на деякий час. На тлі Української Академії Наук на місці ІУНМ зяяла глибока рана. На процес СВУ, що створений був головним чином із метою знищити вищий шар української інтелігенції, зокрема українських наукових працівників, зареагував український Захід — Галичина та американсько-канадська еміграція. Більшовики мусіли „виправдуватися“, що вони, мовляв, громили „українських контрреволюціонерів — буржуазних націоналістів“, а не українську науку, отже треба було поспішно заповнити порожнє місце, що залишилося по знищенні ІУНМ. І був створений Науково-дослідний інститут мовознавства, а в його складі Сектор термінології та номенклатури. Знову відновилася, хоч і з великими зусиллями, термінологічна словникова робота. Енергійний і відданий українській справі керівник Сектору професор Микола Трохименко почав збирати розтріпані рештки фахівців. Інженери І. Шулєдько і В. Фаворський знову заходились коло укладання технічних словників. Проф. В. Вовчанецький і Лепченко — коло словника ботанічної термінології. Старенький проф. Черняхівський — коло великого словника медичної термінології. Проф. Кривенко (і ще хтось — прізвище забув) — коло соціологічного словника. Проф. Ф. Калинович — коло математичного словника. До кожної словникової комісії були приєднані добрі мовні редактори, напр., М. Гладкий, М. Любинський, І. Бойків, О. Ізюмов, К. Буйний, Г. Сабалдир та інші.

Не всі зі словників, що укладалися і в Інституті мовознавства побачили світ або, правдивіше кажучи, майже всі вони світу, в такому вигляді, в якому запроєктовані, не побачили, бо багато укладачів і

мовних редакторів були або заарештовані або усунені з роботи. Інститут спромігся видати лише чотири практичних словники, а саме:

1. Практичний словник медичної термінології, що його уклали (на базі великого медичного словника, упорядкованого покійним проф. Черняхівським) лікарі В. Крамаревський, О. П'ятак, В. Савицький, О. Туровець та А. Шуринок.
2. Практичний словник сільсько-господарської термінології. Агроном П. Сабалдир.
3. Практичний словник виробничої термінології. Інженер І. Шелудько.
4. Практичний словник біологічної термінології С. Паночіні.

Видання цих словників позначене 1932-м роком, що був останнім роком термінологічної словникової продукції Сектору термінології та номенклатури Науково-дослідного інституту мовознавства Академії наук УРСР перед другою хвилею жорстокого удару по українському мовознавству, зокрема по українській термінології.

Треба сказати, що не зважаючи на те, що протягом цього періоду існування інституту (1929-1931) директором його був комуніст Г. Ткаченко, ставлення цього директора до наукової діяльності Інституту мовознавства не завдало Інституту великої шкоди, бо директор не виявляв великої активності в керуванні нею (через те, мабуть, і був нишком знятий з посади). Фаховим же заступником директора протягом цього часу була Олена Курило, а крім неї у складі наукової ради деякий час були такі видатні мовознавці як проф. Е. Тимченко, проф. О. Синявський, проф. М. Драй-Хмара, проф. М. Калинович, проф. М. Трохименко, що давали тон усій науково-дослідній роботі Інституту. Тому й сьогодні я можу повторити свої слова, що їх навела в другому випуску своєї розвідки „Українська Академія Наук“ проф. Д-р Н. Д. Василенко-Полонська: „В тій агонії (Академії Наук — І.Г.) треба вбачати одчайдушну боротьбу зі смертю... Досить лише сказати, що в Інституті мовознавства, в який прийшли „радянські“ люди... майже всі вони загинули в боротьбі за ту справу, за яку загинули й їхні попередники“. Одне слово, боротьба на 1929-му році не скінчилася...“

Керувати цим наступом проти українських мовознавців ЦК партії доручила Андріїві Хвилі, призначеному на становище заступника народного комісара освіти УРСР, яким був після Скрипника деякий час В. Затонський. Хвиля починає свою кампанію рядом статей під гістеричними заголовками: „Знищити коріння українського націоналізму на мовному фронті“, „Націоналістична небезпека на мовному фронті і боротьба проти неї“, „За більшовицьку пильність на фронті творення української радянської культури“ тощо. Перші удари знову таки падають на ділянку термінологічної праці.

„Петлюрівські елементи, — пише Хвиля, — що позасідали в деяких наших інститутах, хотіли відір-

вати термінологію української мови від широких трудящих мас...". Не забуває Хвиля і про С. Єфремова, пишучи в тій же статті: „За свідченням Сергія Єфремова завданням СВУ на мовознавчому фронті було: „...виносити національну течію в саму роботу інституту... надаючи термінам *переважно українського вигляду* (підкр. наше — І.Г.), замінюючи загальноживані вигаданими“. На доказ такого „шкідництва“ Хвиля згадує про словник комунальної термінології Туркала й Фаворського. „Тут ми маємо, — пише він, — не тільки ліквідацію слова „завод“, але й заміну й ліквідацію таких слів, як „ЕКСКАВАТОР“ 8 СЛОВОМ „КОПАЛКА“; КІОСК — „ЯТКА“; ЕЛЕКТРИЧНА СТАНЦІЯ — „ЕЛЕКТРОВНЯ“; БУФЕТ — „ВІДПРУЖНИК“, ШПАЛА — „ЗЛЕЖЕНЬ“.

Попадає під обстріл і продукція Інституту мовознавства, в першу чергу знову таки технічний словник виробничої термінології інж. Шелудька. „Такі ж вправи, — пише Хвиля, — ми маємо в термінологічному словникові, виданому „Радянською Школою“ 1931 року, написаному Шелудьком“.

„Така настанова складання словників, — пише Хвиля в брошурі „Викоренити, знищити націоналістичне коріння на мовному фронті“ — вела до того, що в усіх спеціальних термінологічних словниках ми бачимо змінених загальноживаних термінів на терміни вигадані, нерозумілі широким масам“.

(далі буде)

ВІСТІ З УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ КАНАДИ

● Український Музей Канади в Саскатуні збагатився недавно установленням найкращої нової системи для зберігання експонатів музейної збірки, яка нараховує вже майже 40,000 предметів. Дотації в сумі 36,000 дол. від Національного Музею Канади і Саскачеванського відділу спорту, культури та розваг допомогли покрити кошти цього коштовного проекту, що виносили 85,000 дол.

● Онтарійська філія Музею готується до „Конверджентс '86“, що відбудеться в Торонті 14-25 липня ц.р. Так зветься конвенція Гільдії Ручних Ткачів Америки, що вперше відбуватиметься в Канаді. Філія запросила до участі кількох українських майстринь. Відкриття виставки тканин Онтарійської філії відбулося 25 травня в приміщенні Інституту Св. Володимира. Виставка триватиме аж до 4 серпня.

● У новій канадській енциклопедії, виданій недавно Гартігом в Едмонтоні, Український Музей згадано як одну з головних культурних установ Саскатуни

й показано на мапі, як одну з головних атракцій міста. Цього року Музей пропонує зацікавленим громадам дві мандрівні виставки: „Українська вишивка“ і „Ляндмарк“ („Віхи“) — виставка фотографій що показують цікавіші українські піонерські місця в Саскачевані. Громади та організації, які зацікавлені мати в себе ці виставки, повинні звернутися за ближчими інформаціями на адресу Музею в Саскатуні.

● 15 червня ц.р. відбулась в Музеї церемонія відслонення вхідних „Дверей спадщини в бронзі“. Бронзові двері, роботи мистця Б. Еппа, показують важливіші сцени з історії канадських українців, починаючи з часів, як вони залишали прабатьківські місця.

● З фінансовою допомогою канадського уряду, Український Музей Канади розпочав однорічний вишкіл музейних працівників. Вишкіл охоплює такі ділянки, як зберігання колекцій, організація дослідного центру, культурні програми, публічні зв'язки, організація виставок тощо.

● **Календар найближчих виставок:** Від 3 серпня до 28 вересня в Музеї триватиме виставка п.н. „Знищена архітектура Києва“; від 5 жовтня до 2 листопада — „Найновіші картини Ліліяни Парубець Дзвоник“; від 9 листопада до 28 грудня „Літографії Роя і Ольги Томлінсонів“ з Британської Колумбії; від 4 січня до 15 лютого 1987 — „Дерево-ризи покійного Степана Підсосного“; від 22 лютого до 29 березня — „Наші початки в Канаді“ — виставка картин Дж. Шевчук з Воррену, Манітоба; від 5 квітня до 10 травня — „Сучасні твори Аркадії Оленської-Петришин з Брансвіку, Нью-Джерсі.

Крім цих виставок Український Музей в Саскатуні має свою постійну виставку „Сини землі“, де показані костюми, ручні роботи, документи і фотографії з життя українців в Канаді.

НОВІ НАДІСЛАНІ КНИЖКИ:

„НЕСКОРЕНІ БЕРЕЗІЛЬЦІ“

На пошану корифеїв української сцени — Йосипа Гірянця і його дружини Олімпії Добровольської, кращих акторів модерного театру „Березіль“, Об'єднання Українських Письменників „Слово“ видало недавно книжку відомого театрознавця проф. Валеріяна Ревуцького п. н. **Нескорені Березільці — Йосип Гіряняк і Олімпія Добровольська.**

Ця книга про їхній мистецький і життєвий шлях видана на доброму папері, містить кількадесят рідкісних фотографій і багату документацію. Ціна книжки 20.00 ам. дол.

Іван Кошелівець „РОЗМОВИ В ДОРОЗІ ДО СЕБЕ. ФРАГМЕНТИ СПОГАДІВ ТА ІНШЕ“. Обкладинка Я. Гніздовського. 1985. 497 стор. Тверда оправа з суперобкладинкою. Ціна 20 ам. доларів.

Здається, зайво представляти Івана Кошелівця

українському читачеві. Знаний літературознавець, твори якого — „Нариси з історії літератури“, „Сучасна література в УРСР“ давно стали справжніми взірцями серйозної і вдумливої літературно-критичної аналізи, а „Олександр Довженко“ та „Микола Скрипник“ визначними, літературними портретами, фактичним відкриттям значення цих видатних і разом з тим глибокотрагедійних історичних постатей України давно відоме всім тим, хто цікавиться сучасним українським літературним життям.

Багатолітній редактор журналу „Сучасність“ І. Кошелівець недавно вирішив порадувати своїх відданих читачів, так би мовити, запросивши до хати прожитого ним довгого і неспокоїного життя.

Видавництво „Сучасність“ випустило в світ книжку його спогадів. У праці справжнє відкриття, дорога в минуле, про яке сучасний читач не так уже багато й знає і в ліпшому випадку лише здогадується. Справжнім теплом і щирістю віє від тих сторінок книжки, де автор розповідає про рідний дім, про своє зростання в лих, тривожні для України часи, про людей, що були з ним поруч.

Автор спогадів своїми літературно-мистецькими зацікавленнями та уподобаннями пов'язаний не лише з Україною. В цьому сенсі Кошелівця можна назвати універсалістом. Книжка містить гострі та цікаві спостереження автора про цілу плеяду видатних представників світової культури, без кордонів і бар'єрів. Це щира прониклива та об'єктивна розповідь, подана мовою справжнього майстра, яких не так уже й багато лишилося.

Книжку можна набути в книгарнях і у видавництвах:

у США і Канаді:

SUCASNIST

254 W. 31st Street, 8th Floor
New York, N. Y. 10001 U.S.A.

НОВЕ ВИДАННЯ „СУЧАСНОСТІ“

—„ЧОРНА ПУРГА“

Юрій Лавріненко. Чорна пурга та інші спомини. Вступна стаття І. Кошелівця. Обкладинка Лариси Лавріненко. 1985. vi+194 ст. 18 фотографій. Ціна 8,00 ам. дол.

Видавництво „Сучасність“ видало цікаву книжку споминів Юрія Лавріненка, автора монументальної книги **Розстріляне відродження** та численних інших праць. Спомини написані не за хронологічним порядком. У книжці тільки найцінніші й найцікавіші фрагменти бурхливого, часто трагічного, але завжди багатющо-творчого життя автора що був повсякчасно зв'язаний з загальнонаціональним українським буттям. Тому книжка становить важливий внесок в історію України перших десятиріч більшовицької окупації.

„Чорна пурга“. Здавалося б, що численні автори описали вже все про більшовицькі концтабори. Та ось з цього спомину читач дізнається ще про інші речі.

„Чари й розчарування мого університету“ — майстерно написаний спомин про авторового улюбленого вчителя, еридита-літературознавця Олександра Білецького.

„Подорож у ‘Шевченків край’“. Про щоденний велетенський вплив Шевченкового генія на українські народні маси, особливо ж у час української революції 1917-1921 рр.

„На останній виставі ‘Березоля’“ — це короткий спомин про три великі постаті українського театру: драматурга Миколу Куліша, режисера Леся Курбаса та актора Йосипа Гірняка.

„Спомин про Костя Степановича Буревія“ — картина справжньої дружби двох видатних діячів української літератури на тлі голодного та стероризованого Харкова 1933 р.

„Рапсодія про події в Україні“ — хвилюючий спогад-есеї про Павла Тичину і його поему „Скорохода“ та про Миколу Хвильового.

Додатково поміщено в книжці блискучий есеї Лавріненка „Література вітаїзму, 1917-1933“. Цінним додатком є також бібліографія друкованих праць Ю. Лавріненка, яка займає 288 позицій і низка фотографій визначних діячів української культури з архіву автора.

Книжку можна набути в книгарнях і у видавництвах:

SUCASNIST

254 W. 31st. St., 8th Floor
New York, NY 10001 U.S.A.
(212) 564-4334

НОВИНИ З УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК У США

Скільки є членів Академії?

Тепер в Академії є 64 дійсні члени, 80 членів-кореспондентів і 23 наукові співробітники. Більшість членів Академії працює в американських університетах і наукових інституціях.

Щедрі Пожертви Прихильників Академії

Скарбник Академії, Олена Несіна, інформує, що Академія одержала від УНС 1,000 дол. на свою діяльність. Цей дар був переданий представникам Академії 11 вересня 1985 р. Серед інших пожертв, які останніми місяцями надійшли, найбільші були такі: по 1,000 дол.: від Василя Горбера (пам'яті М. Кравчук), І. Козачка, Володимира Котенка; 690 дол. від Оксани Радиш; 645 дол. від Софії і Олександра Скопів; 500 дол. від Марії Косенко пам'яті Константина Косенка в першу річницю його смерті; 500 дол. від Богдана Чайківського.

Покійні приятелі Академії заповіли їй такі суми: Леонід Романюк — 2,000 дол., Юрій Бульбенко — 1,020.82 дол., Людмила Скокоч-Бризгун — 500 дол.

Адреса Академії:

The Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the USA.
206 West 100 St., New York, N.Y. 10025.
Телефон (212) 222-1866

Бібліотека Академії

Бібліотека Академії ім. В. Міяковського має понад 50 тисяч примірників книжок і періодичних видань. Багато з яких є бібліографічною рідкістю. Майже всі вони на-

дійшли від українських видавництв, окремих авторів та бібліофілів, за що Академія їм глибоко вдячна.

Одне з важливих завдань Академії — зібрати всі українознавчі видання, що виходять поза межами України. Управа Академії прохає всі українські видавництва та авторів і далі надсилати до бібліотеки свої видання.

Співробітники бібліотеки Академії далі впорядковують бібліотеку Володимира Кедровського, яку вдова покійного Катерина Кедровська передала Академії 1979 року.

Український громадсько-політичний діяч і журналіст Володимир Кедровський (1890-1970) визначився у визвольній боротьбі 1917-20 років, був близьким співробітником С. Петлюри, том його спогадів має вийти в серії видань Академії „Джерела до новітньої історії України“.

Кедровський емігрував до США 1923 року, був серед найактивніших діячів тутешньої української громади.

Багато років Кедровський збирав книжки і в його бібліотеці є чимало раритетів з минулого століття. Бібліотека Кедровського приміщена в окремій кімнаті будинку Академії і, згідно з бажанням жертводавця, зберігається як цілість.

Уже двадцять років кожного літа старанням ентузіастів з Філадельфійського відділу Академії у пансіоні „Карпатія“ біля Гантеру відбуваються семінари. Минулорічний семінар тривав від 19 до 23 серпня. Богдан Кравченко, директор Канадського інституту українських студій, прочитав цикл лекцій на тему: „Суспільні зміни і національна свідомість на Східній Україні у ХХ столітті“ Олег Ільницький, асистент-професор відділу слов'янських і східноєвропейських студій Альбертського університету читав лекції на тему: „Український футуризм і література авангарду 1920-их років“.

„ГУЦУЛЬЩИНА“ — НАЙКРАЩИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Наші земляки, що опинились на еміграції майже з кожного повіту Західної України, часто скликають свої з'їзди, видають бюлетені, товсті збірники і навіть періодичні газети та журнали про місця свого дитинства. І, здається, не бракує їм ані зацікавлених читачів, ані коштів-пожертв.

З усіх цих численних регіональних видань вигідно вирізняється своїм змістом і формою Ілюстрований журнал всегуцульської єдності „Гуцульщина“. Видає його в Торонті вже другий рік Українське Світове Об'єднання Гуцулів. Редагує — Редакційна колегія в незмінному складі: Лідія Бурачинська, Іван Дурбак, д-р Михайло Лоза, д-р Іван Сенків і д-р **Мирослав Небелюк** — головний редактор.

Журнал „Гуцульщина“ редагований дуже дбайливо, з великою любов'ю і відповідальністю до видавничого діла, доброю літературною мовою (з діялогами в гуцульському діалекті там, де це потрібне) і з уважливою коректою. Зокрема цінний журнал тим, що подає виключно вартісні матеріали різних авторів про наш чудовий романтичний край — Гуцульщину. Правду пише чи-

тач Михайло Бельмега у третьому числі: Журнал „Гуцульщина“ знаменитий. Маємо щастя, що нас Бог обдарував талантовитим гуцулом-редактором...“

Журнал вільний від дрібних сварок-„дискусій“ і від плиткого політиканства й майже вільний від притаманної нам суперпатріотичної бомбастики.

Виходить „Гуцульщина“ в січні, травні і вересні на 32-40 сторінках друку, з окремою мистецькою обкладинкою. Рекомендуємо цей журнал не тільки кожному нашому читачеві-гуцулові, а й всім, хто любить таємничу Гуцульщину так, як любили її Михайло Коцюбинський, Гнат Хоткевич, Іван Франко, Борис Антоненко-Давидович та інші визначні люди України.

М.Д.

Річна передплата — 10 дол. Ціна окремого випуску — 4 дол. Адреса:

„HUTSULSHCHYNA“
232 PERTH AVE., TORONTO, ONT.
CANADA, M6R 3X8

ЦІННИЙ ДАР З УКРАЇНИКИ ДЛЯ ІЛЛІНОЙСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Інж. Олексій Коновал з Чикаго подарував для Української колекції в Бібліотеці Іллінойського університету в Урбана-Шампейн цінну збірку українських видань, зокрема журналів, газет, та інших періодиків. Збірка нараховує біля 300 назв періодичних і монографічних видань, серед них праці, і твори І. Багряного і В. Гришка. Більшість подарованих матеріалів — це видання з часів скитальщини, як напр. журнали „Наші позиції“, „Штурм“ та перший річник газети „Українські вісті“. Серед видань міжвоєнного періоду у збірці є прайм „Нова Україна“ за 1923 р. та твори окремих авторів. Найкраще заступлені в цій збірці видання Української Революційно-Демократичної Партії, які доповнили комплект видань УРДП в цій бібліотеці. Значна частина видань відноситься до історії Української Православної Церкви. Подарована збірка значно доповнює україніку в бібліотеці цієї високої школи, яка під сучасну пору має понад 45.000 томів.

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ОСВЯЧЕННЯ ЦЕРКВИ В ГЕНКУ

З благословення Високопреосвященнішого Владика Анатолія, архієпископа Паризького і Західноєвропейського, в неділю 24-го серпня 1986 року в українській православної парафії св. Архистратига Михаїла в місті Генку в Бельгії відбудеться

ОСВЯЧЕННЯ НОВОЗБУДОВАНОЇ ЦЕРКВИ

Порядок Свята

Субота, 23-го серпня 1986 року:

Гол. 17.00 — Вечірня. По Вечірні в прицерковній залі відбудеться Святочне прийняття з участю бельгійської преси, радіо й телевізії та з відповідними промовами.

Неділя, 24-го серпня 1986 року:

Год. 9.00 — Зустріч Владик

Год. 9.15 — Освячення церкви

Год. 10.30 — Свята Архиперейська Літургія

Год. 14.00 — Бенкет з відповідною програмою.

На цю велику врочистість освячення новозбудованої православної церкви в пам'ять 1000-ліття Хрещення України сердечно запрошуємо Всечесне Духовенство УАПЦеркви, парафіян і прихожан та все Українське Громадянство у вільному світі.

Інж. В. Дерев'янка

ГЕНЕТИКА — НАУКОВЕ ВИВЧЕННЯ СПАДКОВОСТІ

Спадковість — це процес наслідком якого утворюються ознаки живих організмів і передаються від батьків нащадкам. Кожна жива істота в процесі розвитку утворює певні характерні ознаки, які є властиві для цієї спеції (породи) і є наслідком двох найголовніших впливів — зовнішніх і біологічних. Зовнішні можуть змінити деякі ознаки індивідуума, але ці зміни не передаються наступним генераціям. Біологічні впливи не контролюються індивідумом. Спадковим фактором є гени. Це специфічні хемічні сполуки, комбінації протеїнів з нуклеїновими кислотами. Гени входять до всіх клітин тіла, але передаються живими істотами від одної генерації до наступної через репродуктивні (статеві) клітини.

Гени відповідальні за розвиток усіх фізичних ознак і характери окремих істот шляхом складових хемічних реакцій. Всі живі істоти є або окремими простими клітинами, або продуктами складних побудов з клітин. Кожна істота починає життя з однієї клітини. Прості одноклітинні організми (бактерії, віруси) ніколи не виходять з цієї стадії.

Всі вищі живі форми — рослини, тварини й лю-

дина — теж починають життя з однієї клітини й утворюють зрілий організм, складений з невизначеного числа мільйонів клітин. Процес побудови організму проходить шляхом поділу кожної клітини на дві дочірні і цей поділ продовжується до повного оформлення організму. Поділ матерньої клітини на дві дочірні — це база спадковості. Цей процес проходить і контролюється відповідно до законів генетики. Складається клітина з багатьох компонентів. Це сферичної побудови маса живого матеріалу. В загальному — це цитоплазма, обтягнута оболонкою, в центрі якої міститься ядро, обтягнуте особливою оболонкою, яка зветься *мембрана*. В ядрі міститься ниткоподібна речовина у вигляді ланцюгів, на яких нанизано гени. Ці ланцюги зуть *хромосоми* й вони в ядрі завжди знаходяться в парах. Кожний ген має певне місце або „локус“ в ланцюгу. Гени теж попаровані подібно до хромосом. Поділ клітини зветься *мітозис*. Цей складний процес поділу проходить сім стадій. Починається він першою стадією — спокою, а остання стадія закінчується утворенням двох дочерніх клітин. Час поділу залежить від багатьох факторів, включно з температурою. Пересічно мітозис триває від 16 до 26 годин.

IBM Ай Бі еМ КОМПЮТЕРИ

в англійській або українській мові
в Канаді можна набути в
BAYER BUSINESS MACHINES LTD.

N. C. DIV.

1020 Matheson Blvd., Mississauga, Ont., L4W 4J9
Tel. (416) 624-4001, 624-4002

IBM

КОМПЮТЕРИ НАЙКРАЩОЇ ЯКОСТІ

CADD/CAM

для

інженерії, бухгалтерії
РЕДАКЦІЇ

Повний склад українських літер
в кількох розмірах.

„Софтвир“ змінює з українського на
англійське або з англійського
на українське.

В США:

XENOTECHNIX

P.O.Box 102, Cheltenham, Penna. 19012
Tel. 215-382-2970

ГРЕГОР МЕНДЕЛЬ

Вивчення спадковості було започатковане класичними генетичними експериментами австрійського ботаніка Грегора Менделя (1822-1884). Він вивчав вроджені ознаки головним чином на рослинах. В 1866 році Мендель опублікував наслідки своєї дослідної праці. На базі експериментів і спостережень він сформулював три закони чи принципи спадковості, що їх звать „закони спадковості Менделя“. На цю публікацію Менделя звернули увагу лише в 1900 році. Тільки в 1903 році англійський генетик В. Саттон подав, що хромосоми в праці Менделя — це спадкові фактори. В 1909 році їх було названо *генами*. В 1913 р. д-р Альфред Стуртеван склав карту розташування генів у хромосомах. У 1941 році д-р Бадл і д-р Едвард подали теорію, що гени контролюють продукування ензимів і цим контролюють хемічні процеси в тілі.

Багато експериментаторів схрещували різні види ще перед Менделем, але вони намагались проводити експерименти зі всіма ознаками організму й тому точної аналізи для підтвердження своєї праці не дали. Мендель вивчав спадковість поодиноких ясно означених якостей, напр, схрещування жовтого гороху з зеленим, високого з низьким і стежив за передачею їх якостей нащадкам. Це була основа його успіху й тому пізніші класичні генетики наслідували Менделя.

Генетика Менделя проста: „один ген — одна ознака“. Тому, що велике число різних ознак успадковується одночасно, процес завжди значно ускладнювався, аніж приписують закони Менделя. Тож вираз „Менделева успадкованість“ тепер застосовано до передачі його принципу, як вивчення збільшення хромосом. Нині клясичні генетики, мікробіологи, біохеміки вживають для експериментів мутантів, генетичні ознаки яких дуже важко визначити.

Вперше штучно створено мутанта в 1927 р. д-ром Мюлером під дією радіації. Радіація з простору збільшує число мутантів. Мутація (зміни генетичних ознак спеції) вияснила механізм генетичних змін в процесі еволюції. Природний добір в еволюції діє одночасно з мутацією. Усунення деяких спеції (видів), неспроможних конкурувати з сильнішими в репродукції, є теж еволюційний механізм. Сьогодні вивчення генетики людини переводиться вживанням нижчих форм життя — бактерій і часто садового метелика (дроздофіли), які репродукуються швидко й тому можна вивчати багато генерацій їх за короткий час.

(далі буде)

ЗРОБИТЬ ПРИЄМНІСТЬ І КОРИСНУ ПОСЛУГУ СВОЇМ РІДНИМ ТА ПРИЯТЕЛЯМ, ПЕРЕДПЛАТИТЬ ДЛЯ НИХ ЖУРНАЛ „НОВІ ДНІ“!

ПОДОРОЖІ КОРИДОРАМИ ЧАСУ

Найбільший збудник уяви молоді всього світу — повісті наукової фантастики з безсмертним жанром подорожей в часі. Клясичним зразком такої повісті слід вважати повість англійського письменника Герберта Джорджа Велза. Герой його повісти „мандрівник часу“, відбуває свою подорож з Лондону 1895 року до Лондону 802. 701-го року в „машині часу“ власного винаходу.

Однією з основних суперечностей подорожей в минуле, про які читаємо чи які бачимо в телевизорі, є зустріч себе самого в минулім та втручання в дію минулих подій, що виглядає як логічний парадокс. Такого парадоксу немає в подорожах у майбутнє, які, до речі, дають читачеві більше духової поживи та ширший діяпазон фантазійного хвилювання, ніж подорожі в минуле. Чи такі подорожі в майбутнє можливі? Кожний з нас відбуває таку подорож не на крилах уяви, в формі природного старіння, кожного року бачить новий світ, нові досяги та нові здобутки технології.

Але існує ще й інша можливість подорожей у майбутнє, основана на законах теорії релятивності. Згідно з тією теорією, найбільша швидкість у Всесвіті — швидкість світла, що дорівнює 300.000 км на секунду. Як що б хтось рухався в просторі з швидкістю більшою за швидкість світла, то він, летючи в простір у напрямі від Землі, міг би наздогнати всі події, що відбулися на Землі багато тисяч літ тому. Щоб краще те зрозуміти, уявм собі, що всі події на Землі переносяться в простір в формі образів на променях світла.

Тоді наш гіпотетичний астронавт побачив би, немов на фільмовій стрічці події з II-ої Світової Війни, вибух атомової бомби над Гірошімою, висадку американських військ в Нормандії, оточення німецької армії під Сталінградом, події першої Світової Війни, пролом лінії Мажіно, наполеонівські війни, битву під Полтавою, в'їзд Хмельницького до Києва, Хрищення Руси, народження Христа, будову Єгипетських пірамід, народження життя на землі та, зрештою і космічне оформлення нашої планети.

Але тому, що у Всесвіті неможлива швидкість, більша за швидкість світла (згідно з математичною аналізою теорії Айнштейна), людина не матиме ніколи змоги відбувати подорожі в минуле.

Зате, коли хтось летітиме в просторі з швидкістю, близькою, до швидкості світла, тоді сповільниться час, годинники зменшать свій хід, а серце битиметься повільніше.

Цей феномен, оснований на характеристичі атомного ядра, що має вбудований свого роду годинник і сповільнює час при збільшенні швидкості руху матерії.

І цей фантастичний, здавалося б, феномен дозволяє нам відбувати подорожі в майбутнє. Наша галактика, яку називаємо популярно „чумацьким шляхом“, має форму сочки, ширина якої дорівнює 60.000 світлових років. Це значить, що світловому променеві забрало б 60.000 років, щоб пролетіти

нашу галактику впоперек. Але цей час не буде часом справжнього перелету цього променя, а часом відміченим на годиннику зовнішнього обсерватора.

Космічний корабель, що летів би зі швидкістю, близькою швидкості світла, відбув би цю подорож не за 60.000, а за 60 років, цебто в тисячу разів швидше.

Якщо колись, буде збудований такий космічний корабель, то ми матимемо змогу обіхати нашу галактику довкруги та вернутись на землю за 2.000 років.

Можна уявити собі, які зміни ми застали б на Землі, якщо наша Земля до того часу проіснує, якщо цивілізація сама себе не знищить.

Побудова космічного корабля, що рухався б зі швидкістю, близькою швидкості світла, — дуже складна, але можлива. Піонер 10 — найшвидша ракета, що її вичалили коли небудь у простір інженери НАСА — рухається в просторі з швидкістю у 10,000 разів меншою за швидкість світла. Це означає, що наша технологія є ще далеко позаду технології потрібної для будови космічних кораблів, у яких зможемо відбувати подорожі в майбутне. Але це не виключає можливості існування такої розвиненої технології чи технологій на плянетах інших зір чи їхніх супутників.

Лев Яцкевич

ГУМОР І САТИРА

Д. РИБАЛКА

МАКАР ІВАНОВИЧ І ЙОГО ЖИТТЯ

(Замість гуморески)

Славний російський письменник Ф. М. Достоевський давно вмер, але його герої живуть ще й сьогодні. Як майстер слова, Достоевський у перших розділах свого роману „Подросток“ розповів про те, як можна стати багатою людиною або, інакше кажучи, французьким Ротшільдом, який у 19-му столітті відзначався у світі великим капіталом. У цій розповіді автор не забув і „похвалити“ багатих людей, написавши про них: „Ротшільди формально є дуже релігійними людьми, які люблять поклонятись перед Господом Богом, але перед тими, хто створив для них капітал, ніколи в житті.“

За порадою Достоевського для досягнення багатства треба робити так, щоб не гроші були для людини, а навпаки, щоб людина жила для грошей. Гроші хоч і є деспотичною силою, але при їхній допомозі на перше місце може вийти навіть найбільший дурень, який ставши багатим, тільки свисне, як до нього прилетять тисячі вродливих жінок

Розглядаючи ідею „здобуття капіталу“, автор „Подростка“ залишив своїм героям дві практичні поради:

1.) Той, хто хоче здобути багатство, повинен мати велику силу волі для цього і разом з цим систематично скорочувати видатки на свою їжу, на одяг, і взагалі на все те, без чого він не може жити...

2.) Треба жити так, щоб у прагнучих багатства їхні кишені доповнювались грошовими знаками кожен день.

Не дивлячись на те, що Макар Іванович, який живе в „нашому“ місті та славиться багатством, ніколи не читав „Подростка“ Достоевського, він обдарований такими здібностями, що посприяли йому стати „Ротшільдом“.

Щоб не витратити на дорогі продукти великі гроші, Ротшільд нашого міста йде до м'ясної крамниці і купує в ній дешеві курячі ніжки, або свинячі голі реберця. Маючи таке „багатство“, він зварить повне відро юшки, поставить її в холодному погребі і насолоджується нею, поки відро не стане порожнім. На такому ділі наш Макар Іванович здобуває два виграші: один з них той, що його шлунок не кричить: „Я хочу їсти! — а другий, що в кишені залишились гроші!

В тому, що в хаті Макара Івановича появилось парове ogrivannya на газі, великого дива немає. Але, поскільки в нього на першому місці стоять гроші, а не він сам, то було б дивним, щоб він користувався ogrivannям так, як користуються ним бідніші від нього люди.

Одного разу я зустрів його в місті та запитав: — „Чи ви задоволені із свого удосконалення в хаті?“. На що він мені радісно відповів: — „О, так! Тепер в мене не життя, а справжній рай! Замість того, щоб возитись з вугіллям, дровами й розпалюванням в печі, я натискаю на гудзик і в хаті появляється тепло“. Будучи в піднесенім настрої, він підвіз мене до мого дому, за що я йому подякував та побажав багато здоров'я. Але коли ми їхали по дорозі, то із-за якоїсь причини він раптово зупинив свою автомашину, що мене здивувало і навіть, привело до страху... На моє запитання: — „Що сталось“ — він почав муркотіти: — „Та, власне кажучи, нічого не сталось! Я побачив осторонь дороги дощечку, то зупинивсь, аби її підібрати. Ви ж знаєте, що то коштує гроші.“

Після того, як Макар Іванович підвіз мене до моєї хати, я не бачив його два місяці й не знав, що з ним робиться. Але дякуючи тому, що нас провідала знайома йому й нам людина, то вияснилось, що здобувач капіталу в останньому часі більшу частину кожного дня сидить або лежить в ліжку й гріється... При такому „ogrivanні“ він цокотить зубами, що навіть сусіди це чують. А справа в тому, що коли на його прибув рахунок за спалений газ, то від такої несподіванки ахнув й при тому сказав: — „Як так буде далі, то з мене згодом й штани здіймуть“.

Звичайно, що після такого розпачу нашого героя парове ogrivannya завмерло і перестало дихати теплом. В тепліші дні наш Ротшільд — стає гого-

лівським Плюшкіном і біжить на смітник „купувати“ таке „добро“, що непотрібне людям. Якщо в Плюшкіна була в хаті тільки одна гора „добра“, то в нашого таким „добром“ заладована не лише хата, а й сарай та подвір'я.

Тож маючи таке багатство, він частенько сідає над вікном і насвистує мелодію для принади „пташок“. Але ж капосні „пташки“, як змовились між собою і на його пісню не відгукуються. Правда, знайшлась одна „синичка“, яка залетіла до нього в хату. З такої радості наш земляк нагодував її і напоїв, і, щоб в неї відновились сили, запропонував їй відпочити, а сам мерщій побіг до крамниці, аби для неї купити клітку...

— Ось тоді, дорога крихітко, „золота“ кліточка, а до клітки я ще додам п'ятнадцять тисяч англійських фунтів! Залишайся в мене та будемо жити неначе в Бога за пазухою! — щебетав до „синички“ володар капіталу, коли повернувся з крамниці.

Мудра „пташка-синичка“ роздивилась на все, скривилась і засумувала за своїм гніздечком:

— Дякую земляче за вашу доброту! Я знаю, що без грошей у світі тяжко жити, але повірте мені, що я шукаю не багатство, а справжню людину! — відгукнулася. І полетіла.

„Ну й голова ж у мене!. Щоб „пташка“ залишилась в мене, треба було обіцяти їй більше грошей!“ — бурмотів до себе наш земляк.

Ні, дорогий земляче! Якщо ви думаєте, що гроші і матеріальне багатство домінують над всім, то це велика помилка. До багатства потрібна ще й культура, без якої людина не може бути людиною.

ГУМОР І САТИРА

АМЕРИКА БЕЗ ПРЕЗИДЕНТА

(евгеніка)

У 21-му столітті скоїлася біда.

Президент Сполучених Штатів полетів у Москву, та й не вернувся. Там його посадили.

Спитав у Мавзолеї, чи тлінні рештки Леніна не були з воску? Як фігури мадам Тюссо.

На це вартовий ображено закліпав очима і загорлав:

— Антисоветська пропаганда!

Не допомгла дипломатична недоторканість. Ніщо не допомгло. Так і потягли кентукського велентя на цугундру.

Вістка про арешт президента вдарила по Вашингтоні хвилею людського гніву.

Віцепрезидент послав у Кремль телеграму:

**ЗВІЛЬНІТЬ НАШОГО ПРЕЗИДЕНТА СТОП
ДАЄМО НА ЦЕ ПІВГОДИНИ ЧАСУ СТОП**

Але півгодини не вистарчило щоб знайти голову советського уряду.

У 21-му столітті цей голова був наймолодшим. Йому в той день прийшов восьмий десяток. З цієї нагоди чоловік десь забарився. Ось так і сталося, що по перебігу призначеного часу віцепрезидент вже був готовий розпочинати війну.

Він зібрав своїх найближчих співробітників:

— Панове! Якщо ви сказали „А“, то треба говорити й „Бе“.

Присутні зайорзалися, кинули один на одного тривожний погляд.

— А якщо не говорити „Бе“? — спитав державний секретар, — Війна приносить болі, сльози й розлуку.

— Ми не маємо іншого виходу. Із президентом зв'язаний наш престиж.

— А якби це був не президент, а звичайний смертний?

— Тоді вели б переговори.

— В такому разі, чи не краще перетворити президента у звичайного смертного?

— Ви маєте плян, як обійтись без війни?

— Так, треба пустити чутки, що в Москву ми послали двійника. Розумієте, уряд США не такий дурний, щоб кидати свого президента в левину пащу.

Члени уряду поміркували, порадилися і вирішили робити так, як це порадив державний секретар.

І дійсно, буря гніву уляглася. Так оминули війну.

У Москві світало. Голова советського уряду уряду прокинувся. Прийняв звіт про арешт президента і повідомлення з Америки про двійника.

— Без водки не розб'яруш, — сказав.

Ще вчора зранку він тиснув президентові руку. Також цілував його в щоку. І в праву, і в ліву. А вже сьогодні розвідка шле пересторгу що це, можливо, не президент. А хто ж це такий? Може він один з тих каліфорнійських нероб? Може в нього ейдз? Може капіталісти нарочито підсунули такого поцілуйка?

Голова вголос сказав:

— Хай президент лишається в тюрмі. Тим часом давайте сюди вар — того з Мавзолею!

— Ти нащо заарештував президента, остолоп?

Вартовий поблід зо страху:

— Він ображав Леніна. Питав, чи той не з воску.

— Ясно, що з воску.

— Я знаю, але це секрет.

— А як же тепер довести, що Ленін не з воску? Отож, придумай причину для арешту президента. Таку причину, що була б переконливою на Заході.

— Я не знаю. Я на Заході ніколи не бував...

— Ну так слухай уважно. Ходять чутки, що президент насправді не президент. Що це його двійник. Я тебе призначаю слідчим. Ти притисни цього в'язня і дізнайся, хто він.

— Радий старатця, товаришу голово! — виструнчився вартовий.

За кілька днів інтенсивного слідства він випатрав

із президента зізнання, що той був звичайним американцем. Підсудимий також признався, що був звичайним псом. А повернувшись до своєї самотності, заліз під нари і почав гавкати.

Євген Гаран

К. ВАЛЬДГАЙМ ЗАСУДЖУЄ ФАНАТИЗМ І НЕНАВИСТЬ

Курт Вальдгайм, нововибраний президент Австрії і колишній генеральний секретар організації Об'єднаних Націй, якого обвинувачує тепер Світовий єврейський конгрес у воєнних злочинах та вивезенні єврейських євреїв до концентраційних гітлерівських таборів смерті в Польщі, засудив прояви ненависти і фанатизму. Його засуд включив також засуд нацистських злочинів, доканих в різних країнах окупованих гітлерівською армією.

Він закликав австрійців поборювати всякі форми антисемітизму, бо антисемітизм — це поширення ненависти до певної частини громадян і фанатизм, який завжди був шкідливим явищем:

„Нацисти причинились до страшного терпіння для євреїв єврейської національності по цілій Європі під час Другої світової війни, заявив К. Вальдгайм, — серед яких були також австрійські громадяни, які були змушені втікати, або були знищені в численних концтаборах. Але це не значить, що я, визнаючи нацистські злочини, признав рацію тим, які поширюють ненависть і фанатизм тепер“. При тому він ще раз підкреслив, що особисто не брав жадної участі у злочинних актах насильства чи вбивств, як про це говорять представники СЖК.

СТАНОВИЩЕ КУППО ДО УКРАЇНСЬКО- ПОЛЬСЬКИХ ВЗАЄМИН

Нещодавно Президія Конференції Українських Політичних Партиї і Організацій отримала пропозицію представництва чотирьох польських політичних формацій, діючих в сучасній Польщі, затиснути польсько-українську співпрацю на базі їхнього звернення „До — братів українців, білорусів, і литовців“.

В тому зверненні польські політичні формації — Політичний Рух „Визволення“, Ліберально-Демократична Партія „Незалежність“. Політична Група „Воля“ та Організація „Свобода-Справедливість-Незалежність“ — пропонують припинити спори між заінтересованими народами за кордони, приймаючи теперішні кордони між УРСР, БРСР і ПЛР.

Українські політичні партії і організації, які співпрацюють в КУППО, привітали це Звернення, вважаючи, що воно є важливим кроком на шляху до затиснення співпраці між українцями, поляками, білорусинами і литовцями в боротьбі за повернення суверенності нашим народам на їх власних територіях та важливою основою для майбутнього добросусідського співжиття.

Про своє становище КУППО поінформувала представництво названих польських політичних формацій і запропонувала відбуття спільної конференції заінтересованих формацій для намічення конкретних плянів співпраці.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

ПОМЕРЛА ЛЮДМИЛА С. ДЕМИДЕНКО

Ділимося з читачами сумною вісткою, що в наслідок довгої і тяжкої недуги померла 5 червня 1986 року в Рочестері, Н.Й. Людмила Світозарівна Демиденко — внучка нашого видатного вченого й політичного діяча Михайла Драгоманова.

Засмученому чоловікові покійної і нашому близькому співробітникові Іллі М. Демиденкові, дальшій родині і всім, хто знав та шанував бл.п. Людмилу Драгоманову-Демиденко висловлюємо наше глибоке співчуття з приводу болючої втрати.

Редакція

ПАМ'ЯТІ МАРФИ КРЕМ'ЯНСЬКОЇ

16-го березня 1986 року, після довгої і тяжкої недуги відійшла від нас на 76-му році життя Марфа Крем'янська — дорога дружина Антона Крем'янського. Покійна залишила в глибокому смутку мужа Антона та ближчу й дальшу родину в Україні.

Народилась Марфа 20 грудня 1910 року на Полтавщині. Приїхала до Канади в 1951-му році, поселилась у м. Торонто, стала членом Катедральної громади св. Володимира й проводила спокійне християнське життя аж до недуги.

Похоронили покійну Марфу на українському цвинтарі св. Володимира в Оквіл, Онтаріо. В сороковий день муж Антон замовив панахиду по покійній Марфі, котру відслужив о. прот. Бублик у Катедрі св. Володимира.

По панахиді Антон запросив всіх присутніх на поминаний обід до своєї хати. Після обіду було переведено збірку на українську пресу. Із зібраних 80 дол. розділили по 40 дол. на „Вісник“ і „Нові Дні“.

Нехай пам'ять про покійну Марфу буде завжди поміж нами, а Господь Бог оселить душу покійної в оселях праведних.

Вічна ї пам'ять

І. Жаботинський

В пам'ять мого батька проф. БОРИСА ОЛЕКСАНДРОВИЧА БОЖЕНКО складаю \$50.00 дол. на пресовий фонд „Нових Днів“.

Святослав Боженко
Сан Франсіско, США

В пам'ять брата дивізійника СТЕПАНА ЗАБОРСЬКОГО, що загинув з рук фанатиків-партійців, складаю \$25.00 дол. на „Нові Дні“, як китицю рож на невідому його могилу.

сестра Е. Юськів
Монреаль, Канада

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ВИПРАВЛЕННЯ ДРУКАРСЬКИХ ПОМИЛОК

Коректа в „Нових Днях“ дуже погіршала. Прочитав я свою рецензію „Одержимість професією“ в квітневому числі — і від друкарських помилок у мене кров рогом стала... Так багато помилок у журналі! Наведу лише кілька — з моєї власної статейки.

У мене в машинописі було „опанувати... мову“, а надруковано „спанувати... мову“. Вислів „часто ранився“ складач змінив на „чисто ранився“, слово „москвофіл“ перекутував на „москофіл“... (Без В). У перших двох випадках, як бачимо, змінено зміст. А вже чиста гумористика виходить із перекучення слова „повість“ на „повність“ — аж двічі! Читач може подумати, що автор справді так написав. Письменниця, про яку йшла мова, прочитавши оту „повність“, має підстави образитися, бо вийшло якесь ніби глузування з тих пань, що у певному віці починають „повніти“. У моїй рецензії бракує ще й кількох ком — із вини складача!

Такі й подібні друкарські помилки — майже на кожній сторінці. Справді, неподобство та й годі! Пильніше читайте коректу, панове редактори, щоб оті похвали, що їх друкуєте в листах від читачів, не розминалися з правдою!

Яр Славутич

Шановний Пане Професоре-емерите!

Не знаю, що Ви хочете досягнути таким роздратованим тоном свого листа. Ви ж добре знаєте, що „Нові Дні“ не мають „панів редакторів і коректорів“, а мають тільки одного раба-редактора, який живе далеко від Торонто й не має змоги читати коректу, тим більше, що він (цебто — я) ще не на емеритурі.

Очевидно, кожна завважена в журналі помилка не приносить мені ні чести, ні радості, але все ж таки, раджу Вам берегти своє здоров'я й не допускати до того, щоб через кілька дрібних друкарських помилок „кров рогом стала“ у Вас. Я чомусь певний, що за неfortunну „повність“ (замість „повість“) не образиться ані письменниця, ані жодна наша читачка, але своєю нетактовною реплікою Ви можете образити не лише деяких пань, а й панів-читачів.

Мар'ян Дальний

ПРОСИМО ВИПРАВИТИ І ЦІ ПОМИЛКИ

У квітневому числі, в статі А. Ляковського-Коломійця „Воскресіння“, на третій сторінці в 17-му рядку треба читати: „Бог не вмер: навіть людина у всій своїй комплікації...“ (а не „комунікації“, як помилково написано). На тій же сторінці в п'ятому рядку знизу надруковано „...вільним від забортованих потреб“, а має бути — забортованих потреб. — Ред.

Я ПРОТЕСТУЮ

Хоч як мені трудно через важкий стан мого здоров'я писати цей короткий лист „протест“, але я мушу це зробити з огляду на те, що шановний Петро Одарченко в своїй методологічно хибній статті „Називання по батькові“ („Нові дні“ за квітень ц.р.) не тільки зігнорував мій погляд у цьому питанні, а ще й подав у своїх „Фактичних матеріалах“ вислів „В.К. Чапленко“ як свого однодумця. Навинишпорювавши своєю звичкою безліч історичних та сучасних „фактів“ і прочитавши джерела та наукові праці, він зробив узагальнений висновок: „І буде цей національний український звичай тривати доти, доки існуватиме український народ.“ А потім назвав на ймення й по батькові Івана М. (? — це на початку статті й хибне) Чинченка, з яким полемізує. Можливо, що Іван Чинченко не зовсім переконаливо написав (я його статті не читав), можливо, що й у нього немає пояснення, чому, наприклад, Петро Одарченко не підписався під своєю (власне „над“) статтею „Петро Васильович Одарченко“. Можливо, що Чинченко, як і сам Петро Одарченко не знали про виступ видатного українського письменника О. Кундзича на з'їзді письменників України 1959 р. (отже, за „відлиги“ 50-60-их років) з протестом проти русифікаційного, тобто не такого, який можливий в українській мові уживання „титuluвання“ по батькові. А наведений у статті Петра Одарченка „Фактичний матеріал“... свідчить про те, що Петро Одарченко несвідомо пропагує русифікаторський курс Москви.

Між іншим, не може не здивувати мене й те, що шановний Петро Одарченко, згадавши мене як свого в цьому русифікаційному сенсі „однодумця“, не згадав у своїй бібліографії не тільки двох моїх статей, що були свого часу друковані в календарі „Нового шляху“ та в ж. „Нові дні“, а й книжки „Мовна політика більшовиків на Україні в 1950-60 роках“ (Чикаго, 1974 р.). У цій книжці на стор. 42 я пишу називання по батькові в сучасній українській мові...

Я протестую, Петре Васильовичу!

В. Чапленко

Шановний Пане Редакторе, дозвольте подякувати на сторінках „Нових Днів“ д-рові Д. Міршукові за спокійне й гідне вияснення голові Т-ва Єврейсько-Українських зв'язків Якову Сусленському свого становища до українсько-єврейського діалогу („Н.Д.“ за квітень 1986). А також дякую Вам, що Ви це вияснення помістили.

Вже пора, щоб хтось з українців вирахував трішки „грівів“ і євреїв, бо дотепер тон розмов такий, ніби українці живуть в Ізраїлі, а не євреї в Україні.

Діалог з євреями може мати глузд за таких передумов:

- 1) Нічого не згадувати про минуле обом сторонам,
- 2) говорити обом сторонам про свої жалі.

А „здоровий розум“ в даній політичній ситуації підкаже, що діалог такий обидвом сторонам потрібний.

Дж. Грушецький, Чикаго

П.С. При цій нагоді також дякую проф. Одарченкові за його знамените вияснення добродієві Чинченкові про

звичай називання по батькові. Можливо після цього наш пан Чинченко перестане розповсюджувати явні вигадки.

Д.Г.

УКРАЇНСЬКИЙ ДОКУМЕНТАЦІЙНО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР В НЬЮ-ЙОРКУ

Український Документаційно-Дослідний Центр при Українському Інституті Америки в Нью-Йорку запроєктований як осередок для збирання архівних матеріалів і документів про українців у 20 столітті. УДДЦ звертатиме особливу увагу на теми, до яких документи тяжко знайти. До таких тем належать: діяльність українців під час Першої світової війни; Голод 1932-1933 років; історія українських Визвольних Змагань; діяльність українців під час Другої світової війни; історія руху опору на Україні від 1960-их років і історія українських організацій і установ у діаспорі.

У зв'язку з останніми нападами на українців, систематичним знеславленням української історії та боротьби українського народу за свої національні права УДДЦ стане джерелом правдивої інформації української протидії.

Ваші документи, матеріали, знімки і грошеві пожертви просимо висилати на адресу:

UKRAINIAN RESEARCH AND DOCUMENTATION CENTER
Ukrainian Institute of America
2 East 79th Street
New York, NY 10021

Тарас Гунчак — Директор
Надія Дюк — Екзекутивний директор

ПРИВІТАННЯ ПРОФ. М. О. МУСИ

Як завжди, з приємністю я прочитав число „Нових Днів“ за квітень, довідавшись серед іншого про те, що Видавництво „Нові Дні“ набуло компютер, що безперечно поліпшить якість шрифту. Я радо відгукуюсь на заклик Редакції про пожертви на цю ціль і надсилаю від себе скромну пожертву \$25.00.

Приємно читати схвальні відгуки численних читачів про мову і різноманітний зміст журналу, що завжди виступав за поліпшення і нормалізацію українсько-жидівських і польсько-українських стосунків, що є в загальному інтересі згаданих націй. Та народна приказка каже: „ще не вродився той, щоб усім догодив“. Так і в даному випадку, знайшовся Г. Шмигуль, який зажадав припинити йому висилку „Нових Днів“ за те, що редакція „втягла читачів у бруд жидівсько-українських відносин“. Що ж, буває і таке.

Від щирого серця бажаю Редакції такої ж успішної як дотепер праці.

Михайло Муха, Торонто

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „НОВИХ ДНІВ“

КАНАДА

М. Фецович, Ніягара Фалс	\$200.00
М. Н., Онтаріо — в пам'ять покійної пані Олени Ткаченко	\$50.00
І. Жаботинський — збірка на тризни по сл. п. М. Крем'янському	\$40.00
Т. Г. Литвяк, Едмонтон	\$30.00
М. Муха, Торонто	\$25.00
Р. Василенко, Оттава	\$20.00
М. Шафранюк, Торонто	\$20.00
М. Іщенко, Садбері	\$20.00
К. Лаврентій, Оттава	\$15.00
О. Тертишник, Оттава	\$10.00
В. Савчук, Едмонтон	\$10.00
Л. Шар, Оттава	\$10.00
В. Євтушка, Ошава	\$10.00
І. Тимошенко, Торонто	\$10.00
М. Лека, Торонто	\$10.00
Б. Буяр, Вінніпег	\$10.00
А. Ромас, Монреаль	\$10.00
І. Заварихин, Овквіл	\$10.00
В. Казановська, Ст. Катарінс	\$10.00
Р. Темертей, Монреаль	\$8.00
О. Роїк, Вінніпег	\$8.00
О. Гоменко, Вінніпег	\$5.00
В. Вацик, Торонто	\$5.00
В. Гончарук, Кіченер	\$5.00
В. Педенко, Торнгіл	\$5.00
В. Новак, Вотерлу	\$5.00
І. Ганкевич, Монреаль	\$5.00

США

І. Лютий, Сомерсет	\$100.00
І. Манченко, Порт Джервіс	\$12.00
О. Сахно, Гардінер	\$12.00
Н. Гаврилук, Крімрідж	\$12.00
М. Іваницький, С. Орандж	\$10.00
Т. Дзівак, Нью-Йорк	\$10.00
Е. Чорняк, Балтімор	\$7.00
П. Стокальський, Глен Спей	\$7.00
Г. Шамбель, Бінггемтон	\$7.00
Р. Стеців, Рочестер	\$6.00
М. Воскобійник, Ньюїнгтон	\$2.00
П. Домченко, Чикаго	\$2.00

АВСТРАЛІЯ:

В. Кравченко, Лідком	\$38.00
----------------------	---------

ФРАНЦІЯ:

І. Ковач, Ст. Пріст	\$10.00
---------------------	---------

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Б. Буяр, Вінніпег, Канада	1
Н. Н., Канада	7

Щиро дякуємо всім за пожертви на пресовий фонд і за нових передплатників.

Редакція і Адміністрація

Щиро дякуємо за ще одну Вашу пожертву й за прихильне слово. Рівночасно дозвольте привітати Вас із залуженням високим відзначенням — почесним докторатом, яким відзначила Вас Колегія Святого Андрія за Вашу довголітню працю для розвитку УПЦ.

Редакція „Нових Днів“

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:
NOWI DNI
P.O. Box 130, Etobicoke, Ont.
Canada M9C 4V2

НОВИЙ ТОМ „УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИКА“

У короткому часі вийде з друку і буде розісланий передплатникам черговий випуск „Українського Історика“.

У цьому томі журналу друкуються такі матеріали: „Аркадій Жуковський“, „Михайло Грушевський і журнал „Україна“, Теодор Б. Цюцюра, „Проект тексту конституції Союзу СРС в редакції української РСР“; Любомир Виняр, „Головний період наукової діяльності Олега Кандиби“; Ігор Стебельський, „Українці в переселенчих таборах ДП в Австрії і Німеччині“; Юрій Бойко, „Олег Ольжич як поет“; з АРХІВУ: „Записана книжка О. Жуковського з 1919 року“, Дмитро Штогрин, „Олег Кандиба-Ольжич: бібліографія“ (закінчення з попереднього числа).

У розділі КОНФЕРЕНЦІЇ, ЗІЗДИ друкуються такі матеріали пов'язані з відзначенням 1000-ліття Хрещення України: кир Максим Германюк, „Українська Католицька Церква і 1000-ліття Хрещення України“, митроф. прот. С. Ярмусь, „Українська Православна Церква в Канаді і відзначення Ювілею“. Олександр Домбровський, „Наукове відзначення ювілею Хрещення України“; Ф. Кордуба „Відзначення 20-річчя діяльності Українського Історичного Товариства в Мюнхені“. У розділі РЕЦЕНЗІЙ видруковано критичні огляди Марка Антоновича, „Втрачений шанс-вибрані листи П. Куліша українською мовою“ і Володимира Жили — „Видатний здобуток нашої історичної науки“, та рецензії на українознавчі праці українською і російською мовами. Ціна цього випуску \$15 амер. доларів, річна передплата журналу — \$25 амер. дол. У 1986 році вирішено значно поширити тематику журналу і збільшити його об'єм. У зв'язку з цим заплановано поширити число передплатників і жертводавців-меценатів.

Пожертви і передплати просяться висилати на таку адресу:

„The Ukrainian Historian“
P. O. Box 312
Kent, Ohio 44240, USA

САРКАЗМ БЕРНАРДА ШОВА

Як відомо, англо-ірландський драматург Джордж Бернард Шов (1856-1950), славний своїми творами, що повні розуму, дотепу, іронії, люти, а у висліді повчально-моралізуючі. Деякий час він був критиком однієї лондонської газети. Після однієї жахливо обурливої постановки „Гамлета“ Бернард Шов написав: „Уже давно сперечаються над тим, чи славетні п'єси написані Шекспіром, а чи сер Франсіс Бекон (1561-1626). Тепер же нарешті можемо ці суперечки розв'язати. Після цієї постановки „Гамлета“ відкріймо гроби Шекспіра і Франсіс Бекона, і хто з них у гробі повернувся, той і є автором.“

РОЗВ'ЯЗКА „МОРОКИ“

У березневу числі „Нових Днів“, на останній сторінці обкладинки, Т. Хохтіва заохочує „бездіяльних“ читачів розв'язати мороку з двох таких слів, які мають однакові літери, але різне значення. Заохочує переставити однакові склади з кожного слова і цим змінити їх значення. Посилаю вам три пари слів:

- 1) ПИЛА — ЛАПИ
- 2) ТИША — ШАТИ
- 3) НАДІЯ — ДІЯНА

На втіху Т. Хохтіви та Вам на розвагу —

Андрій Баранник, Н. Й.

У ВИДАВНИЦТВІ „НОВІ ДНІ“ МОЖНА КУПИТИ ТАКІ КНИЖКИ:

Іван Бережний, УКРАЇНСЬКА МОВА (початкова граматики ч. 1)	\$3.50
Дмитро Кислиця, ГРАМАТИКА ч. 1 (фонетика і морфологія)	5.00
Дмитро Кислиця, ГРАМАТИКА ч. 2 (синтакса)	5.00
Т. Шевченко, ВИБРАНІ ВІРШІ	2.00
Софія Гаєвська, TREASURES OF THE CENTURIES (англійською мовою)	5.00
Галя Мазуренко, СКИТ ПОЕТІВ (поезії)	4.00
Григорій Костюк, ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО ТА ЙОГО ДОБА (досліди, критика) з пересилкою	12.00
Володимир Винниченко, МІЖ ДВОХ СИЛ (драма на 4 дії)	2.00
Dmytro Chub, WEST OF MOSKOW (анг. мовою)	6.50
Дм. Чуб, В ЛІСАХ ПІД ВЯЗЬМОЮ	6.50
Wasył Hryshko, THE UKRAINIAN HOLOCAUST OF 1933 (в м'якій оправі)	5.00
Гелій Снегірьов, НАБОЇ ДЛЯ РОЗСТРІЛУ (з пересилкою)	20.00
Петро Волиняк, ПОГОВОРИМО ВІДВЕРТО (з пересилкою)	12.75
Докія Гуменна, ВЛУКИ СТОЛІТНЬОГО ЗАПОРОЖЦЯ (з пересилкою)	\$5.00